

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

35 *let*
časopisu
VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PÁTÝ ROČNÍK

8

Mravní aspekt bojové pohotovosti a připravenosti příslušníků socialistické armády

V soudobém buržoazním i socialistickém vojenství, v jeho výcvikové, bojové i válečné praxi působí v dialektické jednotě celá řada materiálních a duchovních faktorů, na nichž v určující míře závisí průběh i výsledek války. Mezi duchovními činiteli, které působí ve vojenství, náleží nikoli podružná úloha mravnímu faktoru, který je nedílnou součástí bojové síly armády, bojové pohotovosti a připravenosti ozbrojených sil. „Ve vztahu k válce, k vojenství a ozbrojeným silám se duchovní činitel projevuje především prostřednictvím svého jádra — morálního faktoru. Jako konkrétní duchovní síla se stává podstatnou organickou složkou bojové připravenosti armád...“ (Internacionální výchova a upevňování morálního faktoru armád zemí Varšavské smlouvy. Praha 1982, s. 176.)

Ani v podmínkách uplatňování vědeckotechnického pokroku v socialistickém vojenství nezávisí úspěch v případném válečném konfliktu jen na zbráních a vojenské technice, ale na člověku, jeho duchovních kvalitách a praktických postojích.

V jistém smyslu lze říci, že veškerá očekávání a naděje, vkládané do úlohy a poslání socialistické armády, závisí především na subjektivním činiteli, na příslušnících ozbrojených sil.

Duchovní faktor, činitel vojenství, války, ozbrojeného zápasu představuje celý komplex ideálních společenských jevů a procesů, mezi nimiž mj. nacházíme individuální a společenské vědomí — politické, práv-

ní, mravní, vědecké, estetické, filozofické, náboženské, ideové přesvědčení, ideové postoje, sociální psychologii, smýšlení, citění, vzdělanostní a kulturně technickou úroveň příslušníků ozbrojených sil.

Mravní morální faktor, činitel vojenství je jedním z významných prvků duchovního faktoru, činitele vojenství. Jeho speci-fičností je, že přistupuje k vojenským jevům a procesům z hlediska etických principů, norem, hodnot, z hlediska mravního dobra a mravního zla.

Morální faktor vojenství se týká jednoho z celé řady aspektů vojenských jevů a procesů, aspektu mravního, který koexistuje s politickým, právním, mezinárodně právním, vojenským, ekonomickým, vědeckotechnickým a jinými aspekty vojenství.

Sebedokonalejší vojenská technika nemůže v žádném případě nahradit, substitovat duchovní kvality lidského činitele v soudobé válce. V dokumentech XXVI. sjezdu KSSS se v této souvislosti připomíná: „Bojový potenciál sovětských ozbrojených sil tvoří těsné spojení dokonalé technické vybavenosti s vojenským mistrovstvím a nezlomnou morálkou.“ (XXVI. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1981, s. 66.)

Obsahem článku není zabývat se celou problematikou bojové pohotovosti a připravenosti příslušníků socialistické armády, ale objasněním, v čem spočívá mravní aspekt a mravní hodnota bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády.

Dříve než zaměřím pozornost na objasnění mravního aspektu bojové pohotovosti a připravenosti příslušníků socialistické armády, považuji za nutné alespoň pracovně vymezit pojmy **bojová pohotovost** a **bojová připravenost**.

Bojová pohotovost představuje stav, způsobilost, schopnost vojsk ve stanoveném čase, organizovaně, v jakýchkoli podmínkách a v každé situaci zahájit bojovou činnost a úspěšně splnit stanovené úkoly. Bojová pohotovost je závislá na bojové připravenosti armády. Tvoří ji celá řada strukturálních prvků. V této souvislosti D. F. Ustinov uvádí: „Bojová pohotovost sestává z mnoha komponentů. Hlavními z nich jsou stupeň komplexnosti a technického vybavení armády a námořnictva, úroveň jejich připravenosti k řešení složitých a mnohostraných úkolů, bojová sladčnost vojenských kolektivů, morální politické a bojové vlastnosti vojáků, organizační schopnosti velitelů, štábů, politických pracovníků, jejich umění pevně a nepřetržitě řídit vojska v různých bojových situacích.“ (Ustinov, D. F.: *Izbrannyye reči i stati*. Moskva 1979, s. 501.)

Jde tedy o jevy, které mají řadu aspektů, mezi nimiž nacházíme mj. aspekt politický, vojenskoodborný, vojenskotechnický a pochopitelně i aspekt mravní.

Bojová pohotovost a připravenost armády je jednak výslednicí působení rozličných sociálních činitelů — ekonomických, vědeckotechnických, vojenskoodborných, politických, právních, mravních a jiných i výslednicí politické, vojenskoodborné, vojenskotechnické i mravní výchovy příslušníků socialistické armády. Současně však vystupuje jako relativně samostatný činitel, prvek armádního organismu. Jinými slovy řečeno: V bojové pohotovosti vojsk se v jeho ohnisku sbíhá obrovské úsilí a hmotné náklady lidu na vyzbrojení armády, bojový výcvik a disciplína všech příslušníků armády, umění velitelského sboru řídit vojska a mnoho jiného. Je to koneckonců vyvrcholení bojového mistrovství vojsk v době míru a klíč k vítězství ve válce.

Ozbrojené síly státu, vojenskopolitického spojení, musí být nejen svou materiálně technickou základnou, organizační strukturou, výcvikem, ale i výchovou, včetně mravní výchovy, co nejlépe přizpůsobeny sociálním funkcím a cílům, které mají plnit.

Kvalita a účinnost **mravní složky bojové pohotovosti** a připravenosti je závislá na celé řadě sociálně politických činitelů, jako je např. vojenská politika státu i vojenskopolitického spojení, vojenskostategická koncepce a vojenská doktrína státu a

spojenectví, sociální charakter armády, její funkce, úkoly, poslání a smysl existence atd. Čím sociálně politicky spravedlivější, pokrokovější a humannější charakter mají výše uvedené vojenskopolitické jevy, tím je i úloha a vliv mravní složky bojové pohotovosti závažnější. V tomto smyslu existují podstatné a nepřeklenutelné rozdíly mezi armádami protikladných společenských systémů.

Určujícím determinujícím činitelem mravního aspektu bojové pohotovosti a připravenosti příslušníků jakékoli armády jsou však její hlavní sociální funkce, které plní.

Mezi sociálními funkcemi současných imperialistických armád nacházíme funkci mocenského nástroje a ozbrojené opory třídního panství monopolistické buržoazie, funkci prostředku boje mezi jednotlivými skupinami kapitalistů navzájem, funkci nástroje koloniální expanze i nástroje k zachování a udržení koloniálního panství, funkci ozbrojeného nástroje k realizaci antikomunistické politiky soudobého imperialismu.

Tento poznatek se nutně promítá do třídně protikladného **mravního obsahu bojové pohotovosti** daného sociálního typu armády — buržoazní či socialistické.

Jestliže se monopolistická buržoazie snaží realizovat své ekonomické, politické a vojenské zájmy (mezi nimiž např. nacházíme ekonomické, politické, ideologické i vojenské podmanění a získání nadvlády nad revolučními silami, zvrácení zákonitěho, progresivního vývoje ve světě, garantování a stabilizování mezinárodního systému vykořisťování a útlaču, vměšování se do vnitřních záležitostí svrchovaných národů, vnucování své vůle druhým národům s využitím ekonomických a politických sankcí i hrozbou použitím vojenské síly), musí tomu odpovídat i obsah mravního „zpracování“ příslušníků imperialistické armády.

V současnosti jsou příslušníci armád imperialistických států mj. i morálně připravováni na vedení agresivních válek a vojenských intervencí proti socialistickým zemím, popřípadě proti zemím, v nichž je ohroženo třídní panství buržoazie revolučním dělnickým hnutím, na ozbrojené potlačování revolučních demokratických hnutí za demokracii, svobodu a mír a v neposlední řadě i na vojenskou podporu politické reakce v kapitalistických zemích.

Tyto ekonomické, politické, ideologické a vojenské cíle imperialistické buržoazie nacházejí své zakotvení ve vojenskostategických koncepcích imperialistických států, popřípadě vojenskopolitických koalic,

kteří bývají rovněž mravně zdůvodňovány a zabezpečovány.

Tendence k politické reakci, zvlášť, násilí a imperialistické agresi vyžaduje zásadně jinou morální přípravu příslušníků imperialistických armád, než tomu bylo např. v době, kdy pokroková buržoazie bojovala proti aristokratické, monarchistické reakci, vystupovala na obranu vlasti a buržoazní revoluce.

Armády socialistických zemí se svou sociální povahou a dějinným posláním zásadně liší od armád vykořisťovatelských států.

Poslání socialistických armád bránit socialistické revoluční vymoženosti ve vlastní zemi před vnější imperialistickou agresi, vojensky zajistit bezpečnost zemí socialistického společenství, být oporou národů v jejich boji za národní nezávislost, spolupodílet se na odvrácení světové termonukleární války a udržení světového, spravedlivého, demokratického míru nemá pouze politický a mezinárodně právní aspekt, ale i významný aspekt mravní. Proto další růst jejich síly a zvyšování jejich bojové schopnosti odpovídá zájmům všeho pokrokového lidstva.

Mravní aspekt bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády je nutné posuzovat vždy konkrétně historicky. V současnosti je zapotřebí přihlížet k celé řadě nových sociálních jevů a procesů vojenskopolitické a vědeckotechnické povahy, které probíhají v třídně rozděleném světě.

Mezi činiteli vojenskopolitické povahy, které zvýrazňují význam, úlohu a mravní hodnotu bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády, je nutné na čelném místě připomenout především politickou a mravní odpovědnost zemí socialistického společenství a jejich ozbrojených sil za zachování spravedlivého, demokratického světového míru, dále zabezpečování příznivých vnějších podmínek a předpokladů pro plnění hospodářského a sociálního programu zemí socialistického společenství, zajištění realizace sociálního pokroku ve světě, záchranu lidské civilizace před vyhlazením ve světové termonukleární válce, nutnost zmaření všech imperialistických aktů agrese a mezinárodní zvláště, požadavek připravenosti socialistické armády na možný válečný konflikt dvou třídně antagonistických společenských systémů, který by se vyznačoval mimořádnou rozhořčeností, nekompromisností a úporností vedení ozbrojeného zápasu.

Dalším, kvalitativně novým činitelem, který zvyšuje nároky na mravní složku bojové pohotovosti armády, je uplatnění výsledků **vědeckotechnického pokroku ve vo-**

jenství. Vliv tohoto činitele se projevuje v nárocích na mravní aspekt bojové pohotovosti v zásadě ve dvojnásobu. Jednak klade mimořádné nároky na mravní odpovědnost jednotlivců i armády jako celku za udržování soudobých bojových prostředků v nepřetržitě bojové pohotovosti, za odpovědnost za jejich včasné, efektivní použití v případě nutnosti odrazení imperialistické agrese, jednak na mravní odpovědnost za vyloučení nahodilého selhání techniky a obsluh soudobých bojových prostředků. Vědeckotechnický pokrok ve vojenství přináší enormní ohrožení životů a zdraví příslušníků armády, civilního obyvatelstva a v jeho rámci i nejbližších rodinných příslušníků vojáků. K tomu je nutné připočítat i kvalitativně nové psychologické účinky soudobých zbraní, zejména zbraní hromadného ničení, které by vyvolaly mj. značnou psychickou zátěž příslušníků armády.

Vědeckotechnický pokrok ve vojenství by vyvolal takové nové jevy a procesy, provázející soudobé buržoazní i socialistické vojenství, jako je výrazný pokles podílu činnosti přímo spjatých s bojovou činností i značný pokles četnosti situací, kdy se příslušníci armády dostávají do bezprostředního, přímého, fyzického kontaktu s nepřítelem, s jeho živou silou; růst činností, které souvisí s údržbou, seřizováním a opravováním složité vojenské techniky a zbraňových systémů; měnící se proporce mezi bojovými a zabezpečovacími jednotkami ve prospěch jednotek bojové činnosti vojsk.

Kvalitativně nové požadavky na mravní přípravu příslušníků socialistické armády přináší i stále více se prosazující tendence, vyvolaná mj. uplatňováním vědeckotechnického pokroku v socialistickém vojenství. Je představovaná delegováním pravomoci a odpovědnosti z vyšších míst velení a řízení na místa velení a řízení nižší, na podřízené, často až na řadové vojáky.

Za této situace řadoví příslušníci socialistické armády, nižší velitelé potřebují podstatně jinou „životní výbavu“, včetně tomu odpovídající mravní přípravy a mravní zdatnosti, mají-li úspěšně splnit své úkoly.

V bojové pohotovosti a připravenosti, dnes více než kdykoli v minulosti, hraje významnou úlohu faktor času. Na rozdíl od minulosti, kdy přechod z mírové situace k válečné situaci trval vždy určitou dobu, při nynějších bojových prostředcích může mír skončit současně pro veškeré ozbrojené síly a pro celou zemi. Nebude čas na dlouhé rozmýšlení a mírová nálada musí být překonána v jediném okamžiku.

Význam mravní výchovy a připravenosti příslušníků socialistické armády v současnosti zvyrazňuje i nebývalá **ideologická konfrontace** a ideologická příprava války, rozpoutaná imperialistickými státy.

Příslušníci socialistické armády nemusí být vždy imunní vůči rozkladnému vlivu buržoazních, maloburžoazních ani křesťanských mravních idejí, teorií a názorů a mravních přežitků, které se mohou velmi negativně projevit v jejich myšlení, přístupech a jednáních, a oslabovat bojovou pohotovost armády.

Bojovou pohotovost a připravenost socialistické armády mohou velmi vážně oslabovat zejména abstraktně humanistické a buržoazní i křesťansko-pacifistické názory a postoje k takovým jevům, jako je válka, mír a mírové soužití.

Stejně negativní úlohu plní i buržoazní ideologická diverze a propaganda, demagogie a lži, které vydávají imperialistické státy za jediné a důsledné stoupence míru, odzbrojení, uvolňování mezinárodního napětí a všestranné spolupráce zemí s rozdílným společenským zřízením, a naopak obviňují země socialistického společenství z agresivní zahraniční politiky, z hegemonistických snah, z materiální a ideologické přípravy války proti kapitalistickým státům, z permanentního ohrožení kapitalistického světového systému. To má jednak usnadňovat další horečné zbrojení a pokračující přípravu k agresi, jednak narušit přesvědčení vojáků socialistických zemí o pokrokovém obsahu jejich vojenské třídní povinnosti a historicky spravedlivém charakteru jejich internacionálního obranného svazku.

K paralyzování rozkladného vlivu imperialistické ideologické diverze na mravní vědomí příslušníků socialistických armád je nezbytné ideologickou prací soustavně odhalovat podstatu imperialismu, jeho skutečnou tvář, názorně ukazovat jeho vykořisťovatelský charakter a zločinnou politiku vůči pracujícím v kapitalistických zemích, z třídních pozic objasňovat jeho uchvatitelskou zahraniční politiku, zvláště její vojenskopolitické stránky, podrobovat kritickému rozboru agresivní obsah jeho vojenských doktrín a strategických koncepcí, správně ukazovat reakční poslání jeho ozbrojených sil jako spolehlivého nástroje dosahování třídních cílů imperialismu.

Mravní motivy, postoje, odhodlání a angažovanost příslušníků socialistické armády v bojové situaci jsou v podstatě míře determinovány mj. i tím, jak se dovedou marxisticko-leninský orientovat v problematice války a míru, v jejich příčinách,

v podstatě, v sociálně politickém, mezinárodně právním i etickém hodnocení, v sociální úloze, funkcích a poslání, které konkrétní válka i mír plní v životě té které společnosti.

Jak jsem již uvedl, bojová pohotovost a připravenost socialistické armády není výlučně vojenským, ale i politickým a mravním jevem. Jinak řečeno, nepředstavuje pouze vojenskou, ale i politickou a mravní hodnotu. Mravní hodnota bojové pohotovosti je přímo závislá na jejím místě a úloze, kterou plní v systému opatření, jež zajišťují socialistickou společnost a společenství socialistických zemí před imperialistickou agresí.

V rámci bojové pohotovosti, jako jedné z **mravních hodnot**, nacházíme celou řadu dalších hodnot, které představují strukturní prvky bojové pohotovosti a rovněž nepostrádají svůj mravní aspekt.

Konkrétněji řečeno, významnou a neodmyslitelnou hodnotou bojové pohotovosti, která nepostrádá mravní hodnotový význam, je současnému stupni vědeckotechnického pokroku odpovídající materiálně technická vybavenost vojsk zbraněmi a ostatní vojenskou technikou. Mravní hodnotou je všestranná, harmonická politická, mravní, vojenskoodborná, vojenskotechnická připravenost a bojové mistrovství příslušníků socialistické armády. Mravní hodnotou jsou i morálně politické a bojové vlastnosti vojáků, stejně tak jako organizační schopnosti velitelského sboru, příslušníků, štábů atp.

Mravní složka bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády zahrnuje celou řadu mravních hodnot v podobě vlastností příslušníků socialistické armády, mezi něž patří odhodlanost dát všechny své fyzické i duchovní síly ve prospěch obrany vlasti a socialistického společenství, schopnost snášet a překonávat strádání a těžkosti bojové činnosti, udržet si bojového ducha a schopnost klást odpor nepříteli v podmínkách složitých i zdánlivě bezvýhodných situací, schopnost řešit a obstát v mravně konfliktních situacích ozbrojeného zápasu, připravenost obětovat i svůj vlastní život v zájmu splnění bojového úkolu atd.

Mezi **mravně negativní, nežádoucí jevy**, které vážně narušují bojovou pohotovost a připravenost armády, je možné mj. zařadit ztrátu vědomí, pocitu osobní odpovědnosti, pasivitu, nezájem o plnění vojenských povinností, trpný postoj k vojenské službě, pesimismus, pocit bezvýhodnosti, beznaděje, osudové odevzdanosti, ztráta smyslu pro vojenskou čest, dezerci, zradu, kolaboraci s nepřitelem apod.

Nedílnou součástí mravního aspektu bojové pohotovosti je i taková politická a mravní hodnota, jako je cit třídní nenávisť vůči imperialistickému nepříteli a všem reakčním, kontrarevolučním a militaristickým silám současnosti.

Příslušníkům socialistických armád je nutné zprostředkovat poznání, že příslušníci imperialistických armád, bez ohledu na svou třídní příslušnost, slouží monopolistické buržoazii, jsou nástrojem její agresivní politiky a jsou v tomto smyslu i náležitě ideologicky a psychologicky zpracováni.

Pokud bychom chtěli shrnout ve výstižném závěru, v čem spočívá **mravní hodnota bojové pohotovosti a připravenosti** armád socialistického společenství sdružených ve vojenskopolitickém spojeneckém svazku Varšavské smlouvy, spatřujeme ji především v tom, že nutí imperialistické státy brát v úvahu reálný poměr sil, vojenskostrategickou rovnováhu mezi USA a SSSR i mezi NATO a Varšavskou smlouvou, která výrazně limituje imperialistické expanzivní počínání.

Skutečnost, že se USA a jejich atlantičtí spojenci nehodlají s tímto stavem smířit a usilují o znovuzískání ztracené vojenskostrategické a vojenskotechnické převahy, mravní hodnotu bojové pohotovosti a připravenosti socialistických armád dále zvyšuje.

Mravní připravenost a odolnost příslušníků socialistických armád tak spolupřispívá k dosažení nezvratnosti současné vojenskostrategické rovnováhy, v budoucnu i k prosazení nezvratnosti procesu uvolňování mezinárodního napětí.

Z těchto důvodů zvyšování bojové pohotovosti a bojeschopnosti socialistických armád a výchova politicky vyspělých, morálně pevných a společensky aktivních vojáků jsou kategorickými požadavky.

Mravně hodnotový aspekt bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády však není jediným, výlučným, autonomním aspektem. Koexistuje a v jistém smyslu doplňuje a násobí politický, vojenský, vojenskotechnický aspekt bojové pohotovosti a připravenosti armády.

Nalezení adekvátního místa a úlohy mravních sil, zdatnosti, způsobilosti příslušníků socialistické armády mezi ostatními činiteli bojové pohotovosti, připravenosti a síly je nutné řešit konkrétně historicky, nikoli pomocí historických analogií minulých válek.

V dějinách společnosti i válek často docházelo k tomu, že nedostatečné vybavení vojsk zbraněmi a vojenskou technikou mohlo být do značné míry kompenzováno vysokými morálními kvalitami vojáků, li-

doových mas, jež vedli **spravedlivou** válku. Stejně tak armáda s nevalnými mravními kvalitami mohla dosahovat ve válce úspěchů díky rozhodné vojenskotechnické převaze nad nepřítelem.

V současném vojenství — buržoazním i socialistickém — není možné podcenit úlohu ani jednoho prvku vojenské síly státu nebo spojení: ekonomického, vědeckotechnického, vojenského, sociálně politického, mravního.

V rámci komunistické výchovy příslušníků socialistické armády vzrůstá v současnosti nebývale v socialistickém duchu uskutečňovaná mravní výchova. Jejím prostřednictvím velitelé, političtí pracovníci, stranické i další organizace, které se podílejí na komunistické výchově, mohou významně zvýšit úlohu ideové politické, psychologické, vojenskoodborné a vojenskotechnické výchovy vojáků.

Socialistická mravní výchova umožňuje pochopit vojenskou službu, bojovou pohotovost a připravenost socialistické armády v širších sociálních souvislostech, jakými jsou např. vztahy mravní a etické.

Socialistická etika ovlivňuje mravní aspekt bojové pohotovosti a připravenosti prostřednictvím celé řady sociálních funkcí.

Především plní funkci **mravně poznávací**, v jejímž rámci zprostředkovává příslušníkům socialistické armády poznatky o mravní problematice vojenství, války, ozbrojeného zápasu, armády, objasňuje mravní aspekty příčin, podstaty, hodnocení, sociálních funkcí a úlohy války v životě společnosti, etické problémy způsobů a metod vedení ozbrojeného zápasu atd.

Bez zvládnutí mravních aspektů a problémů vojenství, války, ozbrojeného zápasu, vojenské služby atp. lze stěží předpokládat umocnění sociálně politického vztahu příslušníků socialistické armády k výše uvedeným vojenským jevům a procesům.

Na tomto základě, jako svém předpokladu, spočívá funkce **mravně hodnotová**, která souvisí s objasňováním mravní hodnoty socialistické armády, bojové pohotovosti a připravenosti, obrany socialistické vlasti, spravedlivé války, vojenské povinnosti, odpovědnosti, odvahy, statečnosti, hrdinství, obětí a sebeobětování, vlastenectví, bojového soudružství atp. Touto cestou je možné současně vytvářet mravně negativní, záporné postoje k neodpovědnosti, nekázni, lhostejnosti, zbabělosti, zradě a dezerci v případné bojové činnosti.

Významnou sociální funkci socialistické etiky ve vztahu k bojové pohotovosti a připravenosti je i funkce **mravně normativní**, regulativní. Socialistická etika a v jejím rámci i vojenská etika přispívá k regulo-

vání mírového života i válečné praxe příslušníků socialistické armády, zejména pokud jde o mravně ospravedlnitelné a mravně neospravedlnitelné způsoby a metody vedení ozbrojeného zápasu.

Opomenout není možné ani funkci mravně integrační, která sjednocuje mravní ideje, názory, přesvědčení, cítění příslušníků socialistické armády ve vztahu k vojenským jevům a procesům, a uvádějí v soulad individuální a společenské zájmy atp.

Neodmyslitelnou funkcí socialistické etické teorie je i **funkce motivující**, stimulující, podněcující, která aktivizuje společensky žádoucí mravně odůvodněné jednání příslušníků socialistické armády v době míru i ve válce.

Relativním završením souboru sociálních funkcí socialistické etiky je **funkce revolučně praktická**, která přeměňuje etické ideje, názory, normy, ideály, cíle a projekty v realitu v podobě konkrétního plnění úkolů

spojených s obranou socialistické vlasti. Touto cestou dochází k objektivizaci, k „materializaci“ mravních idejí, názorů, norem, ideálů, cílů a projektů, k jejich přeměně v jednu z významných společenských sil, v prvek bojové pohotovosti a připravenosti, v mravní způsobilost vojáků k boji.

Socialistické mravní ideje, normy, hodnoty a ideály prostupují duchovními vlastnostmi lidí a spolupodílejí se na utváření rozumového, citového volního i prakticky činného přístupu k zabezpečování bojové pohotovosti a připravenosti armády.

Úloha a vliv socialistických mravních idejí, norem, hodnot a ideálů, které se spolupodílejí na upevňování bojové pohotovosti a připravenosti socialistické armády, jsou zpravidla tím účinnější a efektivnější, čím sociálně politicky, mezinárodně právně i mravně spravedlivé funkce, úkoly a poslání plní socialistická armáda v míru i ve válce.

K některým otázkám vztahů výuky společenských věd a takticko-operačních předmětů

V posledních letech, zejména po XVI. sjezdu KSČ, vytyčují velení a HPS ČSLA náročné požadavky na prohloubení jednoty politické a odborné přípravy a zvýšení úrovně vojenskostrategického myšlení vojenských kádřů.

Rozhodující základ k jejich splnění musí být objektivně položen již v průběhu přípravy posluchačů na vojenských vysokých školách. Klíčovou úlohu při jejich realizaci v celém procesu studia mají katedry, výuka společenských věd a takticko-operačních předmětů. **Ze kterých determinant tyto požadavky vycházejí?**

Především z leninského učení o obraně socialistické vlasti a leninských principů výstavby Československé lidové armády a úlohy vojenských kádřů při jejím uskutečňování. Vojenské kádry jsou páteří, organizující a stmelující silou armády, hlavními nositeli jejího třídního ducha, charakteru a bojových tradic, uskutečňovateli ideologie a politiky strany a socialistického státu u vojsk.

Rovněž vycházejí z principu jednoty politické a vojenskooctborné stránky výstavby ČSLA, jednoty političnosti a odbornosti v řízení, které platí pro všechny oblasti společenského života a v podmínkách armádního organismu zvláště. Již M. V. Frunze zdůrazňoval, že obě stránky musí být vždy chápány v dialektické jednotě. „Ve vojenské a politické výchově Rudé armády musíme věnovat pozornost tomu, aby splynuly dvě linie: linie ryze vojenská a linie politická. Jedním z našich velkých nedo-

statků podle mého názoru je to, že tyto dvě linie nesplývají, nýbrž jdou rovnoběžně vedle sebe.“ (Frunze, M. V.: Výbor z díla, NV 1976, s. 61–62.) Tato slova, řečená sice v jiné historické situaci, mají i dnes vysoce aktuální platnost.

Dále vycházejí z úkolů vojenských vysokých škol, které jsou vyjádřeny ve stránicích, státních a vojenskopolitických dokumentech a podrobně rozpracovány v profilech absolventů: vychovávat v souladu s úkoly vojenské politiky KSČ, vlasteneckým a internacionálním posláním ČSLA politicky a odborně vzdělané, ideově pevné a morálně vyspělé absolventy, ideové bojovníky a realizátory politiky strany, způsobilé na socialistických principech vychovávat a vést své podřízené, organizovat a zabezpečovat bojovou činnost vojsk a velitel jednotkám.

Konečně jsou vyvolávány, aniž si to vždy dostatečně uvědomujeme, potřebou neustálého prohlubování názorové a akční jednoty vojenských kádřů na všechny oblasti výstavby a života ČSLA v soudobých složitých podmínkách. Tak cílevědoměji dosáhnout toho, aby všechny otázky výchovy a výcviku a činnosti armády byly stále systematictější a hlouběji založeny na jednotných představách, názorech a přístupech, obsáhly a organicky prostoupily všechny stupně, všechny stránky, všechny projevy jejího života jak v době míru, tak i možné příští války.

V této souvislosti se proto ukazuje potřebné věnovat větší pozornost tomu, aby

již při koncipování obsahového zaměření procesu přípravy posluchačů a v celém jeho průběhu ve školách byly vytvářeny hlubší předpoklady pro to, aby absolventi těchto škol kvalitou své připravenosti stále více a účinněji přispívali k upevňování ČSLA jako názorově a akčně jednotného a směřovaného organismu prochnutého pevnou vůlí odpovědně splnit úkoly vyplývající z vojenské politiky KSČ. Právě v tomto směru by měla mít rozhodující úlohu výuka společenských věd a takticko-operacních předmětů. Je to dáno nejen jejich profilujícím významem, ale i rozsahem, kterým se podílí na přípravě a výchově posluchačů po celé období jejich studia.

Může vzniknout názor, že tyto otázky jsou vyvolávány uměle, nebo že již byly vyřešeny. Bude však správné, abychom i zde zůstali stát na půdě reality. Současný vývoj naší rozvinuté socialistické společnosti nesporně vytváří příznivé podmínky pro úspěšný výcvik a výchovu vojáků. Jakékoliv objektivní možnosti však nikdy samy o sobě ještě neznamenají realizaci stanovených cílů. K tomu, aby bylo plně těchto možností využito, je zapotřebí velkého a trvalého úsilí vojenských kádřů. Musíme brát v úvahu, že s růstem vedoucí úlohy KSČ v současnosti neustále roste také význam sociálně politických faktorů výstavby ČSLA, který je podmíněn celou řadou příčin.

Historické zkušenosti ukazují, že systém i proces řízení a velení v podmínkách armády jsou objektivně náchylné k porušování jednoty odborných a politických přístupů, k přeceňování jedné stránky nad druhou zvláště v takových obdobích vývoje armády, kdy se kvalitativně mění objektivní podmínky a armáda vstupuje, samozřejmě včetně systému a procesu řízení a velení, do nové etapy. Nevyhnutelná potřeba uplatňovat výsledky vědeckotechnického rozvoje, zavést do systému řízení a velení moderní technické prostředky a informační a rozhodovací procesy uskutečňovat vědeckými metodami, je rovněž provázána určitými tendencemi, které jako by zatlačovaly politickou stránku do pozadí. To je i hlavní motiv a smysl tohoto článku: pokusit se ukázat, že se k tomuto problému musíme neustále vracet, neboť je vždy vysoce aktuální. Nelze se totiž mylně domnívat, že spolu s odborným růstem vojenských kádřů roste automaticky i jejich političnost.

V souvislosti s úvahami o jednotě političnosti a odbornosti v řízení a velení je nutné upozornit i na myšlenku takových názorů, že v důsledku stále pronikavějšího naplňování armády moderní technikou bude politická stránka zatlačována do pozadí.

Takové představy jsou rovněž neopodstatněné, neboť skutečnost potvrzuje právě opak. To souvisí s faktem, že lidský činitel nebude ani v příští možné válce ztrácet na významu, ale naopak bude vystupovat do popředí a to tím, jak mnohonásobně se bude zvyšovat rozsah, účinnost a následky použití moderních zbraňových systémů. Úloha vojáka, který je fidi a udržuje, se proti minulosti nesrovnatelně zvýší a také tím, že výsledky bojových činností budou stále více závislé na samostatnosti, aktivitě, iniciativě, uvědomělé ukázněnosti a odpovědnosti každého jednotlivce, neboť i kontrola a dozor složitých činností budou velmi obtížné, nebo někdy mohou být i dokonce těžce uskutečnitelné. Není žádným tajemstvím, že právě lidský faktor, nedostačující úroveň uvědomělosti, profesionální a ideově mravní připravenosti může být mnohdy brzdou úspěšného řešení společenských problémů, zavádění a využívání výsledků vědeckotechnického rozvoje, vést k nežádoucím ztrátám v oblasti vojenské činnosti.

Tyto požadavky jsou zvláště aktuální a významné pro vojenské vysoké školy. Je to podmíněno řadou okolností. Za prvé, důstojník ČSLA musí být připravován nejen jako odborník v určité oblasti vojenství, ale také jako ideový bojovník a realizátor politiky strany v armádě. Za druhé, i vztahy mezi zabezpečováním obrany socialismu, výstavbou armády a různými oblastmi společenského života jsou stále hlubší, složitější a rozmanitější. To vyžaduje rozšířit a prohloubit ideově politickou a teoreticko-praktickou připravenost vojenských kádřů. Za třetí, zvýšila se úloha morálního faktoru při řešení otázek obrany země a ozbrojeného boje. Za čtvrté, dochází k neustálému sblížování ideově teoretické přípravy důstojníků s jejich vojenskoodbornou přípravou. To vyplývá ze vzájemného působení a prohlubování vztahů mezi společenskými a vojenskými vědami.

Současně musíme brát v úvahu, že vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv ve vojenství přinesl a přináší celou řadu nových problémů, a to nejen vojenských, ale i filozofických, sociálních, mravních, pedagogických a psychologických. Proto se zvyšuje potřeba komplexního přístupu a prohloubení vazeb mezi společenskými a vojenskými vědami při přípravě vojenských kádřů.

Nezastupitelnou úlohu při přípravě nového velitelského sboru na vojenských vysokých školách má výuka společenských věd. V čem spočívá?

Je jádrem systému komunistické výchovy, ale nevycerpává a nenahrazuje jej. Tvoří světónázorový a metodologický základ výchovně vzdělávacího procesu, dává

posluchačům základy politického, vojensko-teoretického i vojenskopraktického myšlení. Je teoretickým základem formování jejich marxisticko-leninského světového názoru, komunistického přesvědčení, vysokých morálně politických a bojových kvalit. Učení marxismu-leninismu a hluboké studium dějin a politiky strany je základem znalostí každého absolventa vojenské vysoké školy.

Výuka společenských věd plní ve vztahu k vojenskoodborné přípravě dvě základní funkce: **světónázorovou a metodologickou.**

První funkcí se rozumí určující vliv společenských věd na světový názor vojenských kádrů, na jejich morálně politický profil. Formování vědeckého světového názoru a vysokých morálně bojových vlastností se totiž uskutečňuje na pevném základě marxismu-leninismu, který je uceleným a logickým systémem filozofických, ekonomických a sociálně politických názorů. Důkladné osvojení revoluční teorie umožňuje, aby se vojenský odborník správně orientoval ve společenském životě, aby zaujal vždy správné místo v boji za vítězství socialismu, aby uměl bojovat proti rozkladnému vlivu buržoazní a revizionistické ideologie a antikomunismu.

Metodologická funkce společenských věd tkví v tom, že výuka společenských věd tvoří základ metodologické přípravy důstojníků jak v oblasti dialektickomaterialistické metody, tak i obecných metod myšlení. Vyzbrojuje vojenské kádry obecnými principy, vědeckou metodou přístupu ke zkoumání nových procesů a jevů ve vojenském, moderní války a otázek bojové a politické přípravy vojáků ozbrojených sil. Přesto, že všechny společenské vědy mají svůj metodologický význam pro vojenskou teorii a praxi, určující úlohu má marxisticko-leninská filozofie.

Světónázorová a metodologická funkce společenských věd jsou vzájemně úzce spjaté, není možné je od sebe odtrhávat a tím spíše je stavět proti sobě. Marxismus-leninismus je na jedné straně prostředkem k pochopení reality a k určení individuálního vztahu k ní (světónázorový aspekt) a na druhé straně je nástrojem k získání nových vědomostí o okolním světě, k objevení jeho tajemství, je metodou použití teoretických poznatků v procesu poznání a praktické činnosti (metodologický aspekt).

Na tom, jak efektivně je výuka společenských věd a jak organicky zapadá do systému stranickopolitické práce, často závisí úroveň stranickosti výuky vojenských, technických, speciálních a všeobecně vzdělávacích předmětů i výchovně vzdělávacího procesu ve škole vůbec.

Požadavky, o nichž jsme hovořili, kladou náročné úkoly na katedry a výuku společenských věd. Výuka společenských věd na všech vojenských vysokých školách probíhá jednotně podle Směrnice náčelníka HPS ČSLA, učebních plánů a učebních programů a zabezpečuje tyto hlavní úkoly:

1. Vyzbrojuje posluchače hlubokými a pevnými znalostmi v oblasti marxisticko-leninské teorie, metodologie a metodiky. Utváří a upevňuje vědecký světový názor, komunistické přesvědčení a normy socialistické morálky. Prohlubuje jejich třídní, stranické, vlastenecké a internacionální chování a jednání a nenávisť vůči třídnímu nepříteli.

2. Výrazně přispívá k utváření návyků a dovedností posluchačů k aktivnímu řízení účinné stranickopolitické práce. Formuje vysoké morálně politické a bojové kvality k obraně vlasti a vymoženosti socialismu. Zdokonaluje připravenost absolventů k účinné ideologické práci a aktivnímu boji s nepřátelskou ideologií.

V rámci těchto úkolů musí politické orgány a katedry marxismu-leninismu usilovat o neustálé zdokonalování výuky společenských věd z hlediska aktuálních požadavků rozvoje marxisticko-leninské teorie a politiky strany, stranických, státních a vojenskopolitických dokumentů, současných potřeb výstavby ČSLA, rozvoje vojenskosti, výchovy a výcviku posluchačů jako vysoce profesionálně kvalifikovaných specialistů moderní socialistické armády.

Jedním z velmi důležitých úkolů, na který klademe v současném období ve výuce společenských věd velký důraz, je její zaměření z hlediska profilu jednotlivých vojenských škol, fakult, oborů, její těsné spojení s vojenskoodbornými, zejména takticko-operativními předměty.

Je to zcela objektivní a logické. Má-li vysokoškolské studium kteréhokoli oboru tvořit jednotný a harmonický celek, nemůže výuka společenských věd zůstat stranou tohoto úsilí, ale spíše naopak, sehrávat vůdčí a integrující úlohu.

K realizaci spojení výuky společenských věd s profilem školy přistupujeme přísně při zachování jednotných učebních programů a výkladu všech disciplín společenských věd jako organického celku, tvořeného třemi součástmi marxismu-leninismu: dějinami KSČ a MDKH, stranickopolitické práce v ČSLA a základů vojenské pedagogiky a psychologie. Základní metodou splnění oborového přístupu ve společenskoodborné přípravě posluchačů je především důsledné uplatňování vojenských aspektů

ve všech předmětech a ve výuce společenských věd jako celku.

V čem chápeme podstatu požadavků na užší spojení výuky společenských věd s profilem školy, zejména takticko-operačními předměty?

Za prvé, toto spojení umožňuje efektivněji formovat vědecký světový názor posluchačů, učí budoucí důstojníky využívat marxismus-leninismus v praktické činnosti, umožňuje jim zvládnout jej prostřednictvím poznatků odborné vědy. Výrazněji napomáhá zvýšení účinnosti výuky společenských věd, posiluje její ideové výchovné zaměření a vytváří příznivé podmínky pro proces přeměny znalostí posluchačů v přesvědčení a aktivní činnosti v oblasti vojenství.

Za druhé, rozšiřuje a prohlubuje znalosti v rozhodujících oblastech vojenské výstavby, rozvoje Československé lidové armády, socialistické vojenské vědy a vojenské doktríny, o zákonitostech a zvládnutích rozvoje vojenství v soudobých podmínkách, což má veliký profilující a metodologický význam.

Za třetí, vyzbrojuje metodologii vojenské teorie a praxe, dává nezbytnou dialektikomaterialistickou a ideově politickou základnu pro prohloubení studia, ovládnutí a pochopení procesu ozbrojeného boje, vědeckých přístupů v činnosti velitelského sboru ve velení vojákům, organizaci a vedení soudobého boje.

Za čtvrté, napomáhá posluchačům získávat praktické návyky a dovednosti ve stranickopolitické práci, řízení a organizátorské a vědeckovýzkumné činnosti a účinné výchovy podřízených.

Za páté, společenskovědní a takticko-operační předměty mají nejširší a nejhlubší hraniční problémy a vazby k vzájemnému obohacování a při jednotném úsilí násobí svůj vliv. Proto jich nemůže být využíváno vedle sebe a odděleně. Rozvíjí u posluchačů schopnost z třídních, stranických pozic odhalovat, posuzovat a hodnotit jevy společenského života, rozpracovávat teoretické otázky a spojovat je se životem vojsk, praxí vojskové činnosti, argumentovaně bojovat s buržoazní ideologií a revizionismem ve vojenských otázkách.

Cílevědomé úsilí o úzkou spolupráci kateder a spojení výuky společenských věd a takticko-operačních předmětů má velmi příznivý vliv na výchovu a přípravu posluchačů a formování jejich politických a profesionálních kvalit.

Otázka spolupráce společenskovědních a takticko-operačních kateder má objektivně logicko-teoretický charakter. Čím to můžeme zdůvodnit?

Především ve výuce společenských věd zaujímají velmi významné místo otázky války a armády, vojenské doktríny, leninské principy výstavby socialistické armády, vojenské politiky KSČ, vojenské ekonomiky, leninského učení o obraně socialistické vlasti, vojenské pedagogiky a psychologie a stranickopolitické práce v ČSLA, vliv vědeckotechnické revoluce ve vojenství a její sociálně politické důsledky apod. V každém společenskovědním předmětu jsou v průměru z 20 % samostatná témata k jeho vojenským stránkám. Ještě výrazněji je tomu ve všech formách postgraduálního studia. Mimořádná pozornost je věnována studiu ideově teoretického odkazu klasiků marxismu-leninismu, zejména ve vojenství, zvláště V. I. Lenina a vedoucích stranických, státních a armádních představitelů ČSSR a SSSR a dalších socialistických zemí. Do studijní literatury jsou ke studiu zařazeny rozhodující vojenskopolitické dokumenty a celá řada základních a bojových řádů a předpisů. K řešení této problematiky jsou zaměřovány referáty na seminářích a témata ročníkových prací, které se postupně stávají i nedílnou součástí diplomových prací a projektů posluchačů a předmětem státních závěrečných zkoušek. Tím nemá být řečeno, že v tomto směru bylo již vše vykonáno a není co zdokonalovat. Vše nebylo kvalitně rozpracováno, správně pochopeno, efektivně realizováno, nebylo využito všech možností, které výuka společenských věd v sobě skrývá, pokud jde o její vojenské aspekty.

V současnosti před katedrami společenských věd stojí naléhavý úkol dále obohacovat jak obsah, tak i formy a metody realizace těchto požadavků. Kde bychom měli postupně soustředit hlavní pozornost?

Především budeme muset vyvodit hlubší závěry ze současného stavu a cílevědoměji sledovat, aby se prohloubila organická jednota řešení ideově politických a vojenských otázek jak ve výuce společenských věd, tak i ve výuce takticko-operačních předmětů a překonat dosavadní určitou živelnost v tomto směru, a to již při koncipování profilů, učebních plánů a učebních programů, pedagogické a vědeckovýzkumné činnosti.

Máme dnes k dispozici, z hlediska našich podmínek, bohatou politickou a vojenskopolitickou i odbornou literaturu. Měli bychom se však více zamýšlet nad tím, zda mnoho, i klíčových otázek ke škodě věci neřešíme dosud až příliš odděleně. Více usilovat o to, aby pokud je to možné a jsou k tomu podmínky, se obojí problematika řešila společně a publikace tohoto charakteru, jako jsou učebnice, skripta a další,

tvořily organický celek. V tom je i smysl požadavku, aby i ročníkové diplomové práce a projekty posluchačů obsahovaly organickou jednotu politických a vojenskoodborných přístupů. Přitom vůbec nemáme na mysli porušit svébytnost společenskovedních a takticko-operačních předmětů nebo je zaměňovat. Je to velmi náročná práce a složité problematika. Vyžaduje nejen dobrou vůli, ale i čas, vysoké znalosti a schopnosti. Nemáme však právo jen čekat a posluchače jen vyzývat a ve frázích je učit o principu jednoty politických a vojenskoodborných přístupů ve vojenské činnosti. Ten musí být uplatněn a naplňován již v obsahu celkové koncepce výchovně vzdělávacího procesu, ve formách a metodách jeho realizace. Musí být přitažlivým návodem pro jejich praktickou činnost u vojsk po ukončení studia.

Spojení výuky společenských věd s takticko-operačními předměty má důležitou úlohu i při naplňování **principu jednoty vojenské teorie a praxe** v přípravě posluchačů. V současných podmínkách vzrostla úloha metodologické přípravy kádřů obecně, ale i z hlediska specifických potřeb vojenských kádřů.

Metodologická příprava budoucích důstojníků je úkol komplexní a je možné jej řešit jen na základě vzájemného propojení všech vyučovacích předmětů při rozhodující úloze marxisticko-leninské filozofie. Význam marxisticko-leninské metodologie ve vztahu k otázkám vojenské vědy, k operačnímu umění a taktice spočívá v tom, že:

1. Vyzbrojuje posluchače metodami vědeckého poznání složitých jevů ozbrojeného zápasu, bojové činnosti i boje.

2. Učí je zajišťovat souvislosti a závislosti ve vojenské činnosti, příčiny i následky, dělat objektivní rozbor možností i skutečností v ozbrojeném zápasu.

3. Umožňuje jim přistupovat k ozbrojenému zápasu komplexně, zjišťovat jeho strukturu a ujasňovat prizma složitých jevů ve všech oblastech vojenské činnosti.

4. Vyzbrojuje vojenské kádře hlubokým chápáním kategorií, zákonů a principů teorie vojenského umění, což rozvíjí jejich vojenskoteoretické myšlení a zároveň schopnost uplatňovat vědeckovýzkumné přístupy ve své práci.

5. Zdůvodňuje objektivní nezbytnost vědeckého, tvůrčího přístupu v činnosti vojenských kádřů, je ideově teoretickým základem jejich praktické činnosti. Násobí jejich ideově politické působení.

Za poslední léta byla ve vojenských vysokých školách, zejména v akademích, vykonána v tomto směru velká práce, zvláště v oblasti zvýšení teoretické připravenosti

jak vědeckopedagogického sboru, tak posluchačů. O tom svědčí zpracování a vydání značného množství publikací a studijní literatury k těmto otázkám. Mám na mysli učebnice, studijní materiály, slovníky a další významné práce včetně překladů, zejména sovětských. Je jen otázkou, abychom vždy měli jistotu, že odpovídají nejnovějším poznatkům teorie a praxe, vývojovým trendům a dovedli je vhodně začlenit do výchovného vzdělávacího procesu a celého systému přípravy posluchačů. Bohužel poznatky ukazují, že tomu tak dosud všude není.

Problematika spojení výuky společenských věd s výukou takticko-operačních předmětů má věcný charakter.

Důležitou formou vzájemné spolupráce kateder společenských věd s takticko-operačními katedrami je např. účast učitelů stranickopolitické práce na přípravě a v průběhu komplexních taktických zaměstnání a velitelskoštábních cvičení. V tomto směru bylo dosaženo nejlepších výsledků zejména na vojenských vysokých školách, zvláště VVŠ PV, VA AZ a VPA KG. Na VVŠ PV získali nejlepší zkušenosti ve výuce stranickopolitické práce v polních podmínkách. Na VPA KG se katedra stranickopolitické práce a katedra taktiky a operačního umění sjednotily na přístupu k výkladu a vedení zaměstnání klíčových, hraničních problémů předmětů a jejich návaznosti. Na VA AZ bylo úspěšně přistoupeno k rozpracování otázek marxisticko-leninské filozofie, stranickopolitické práce a operačního umění, zejména v systému postgraduálního studia.

Vysoce je nutné ocenit, že těmto otázkám věnují pozornost náčelníci škol a politická oddělení a jejich řešení nalézá stále příznivější atmosféru u příslušníků vědeckopedagogického sboru a kolektivů kateder. V současném období stojí před společenskovedními a takticko-operačními katedrami úkol šířiti a hlouběji tyto otázky rozpracovat a realizovat v souvislosti s vydáním a zaváděním Bojového řádu pozemního vojska.

Významným směrem zaměření spolupráce kateder společenských věd a kateder takticko-operačních předmětů je úsilí o společné řešení o posuzování otázek **výchovně vzdělávací a metodické práce**. Hlavní pozornost v přijímaných opatřeních je soustředěna na zpracování a zejména posouzení učební dokumentace, učebnic, skript, učebních textů, lekcí a dalších studijních materiálů, které vyžadují společný zájem. Předmětem jednání jsou i otázky organizace výchovně vzdělávacího procesu, návaznosti výuky společenskovedních a takticko-operačních předmětů, samostatné prá-

ce posluchačů, komplexních zaměstnání apod.

Výčet doporučení, námětů, požadavků by samozřejmě bylo možné doplnit o některé další, jako např. přiměřenou znalost, informovanost učitelů a zainteresovanost kateder na obsahu učebních textů, skript, lekcčního fondu a dalších materiálů. Velké možnosti jsou v rozvíjení vzájemných konzultací mezi učiteli kateder, využívání interdisciplinárních přístupů při řešení plánovaných vědeckovýzkumných úkolů, v jednotném přístupu k pojetí průběhu státních a závěrečných zkoušek posluchačů základního i postgraduálního studia k vzájemnému integrování společenskovedních a takticko-operačních poznatků o metodě řešení problémů. Jako velmi účinný prostředek se ukazuje i interdisciplinárně pojeté ideové teoretické a teoreticko-praktické semináře k politickovojskovým a vojenskoodborným problémům.

V tomto směru dosud ne všechny vojenské vysoké školy postupují cílevědomě a plánovitě. Považujeme za nutné zdůraznit, aby při realizaci vzájemné spolupráce bylo dosaženo větší rozhodnosti a hlubšího soustředění na klíčové otázky, zvláště hraničních problémů ve výuce společenských věd a takticko-operačních předmětů.

Vliv kateder společenských věd na úkoly, které řeší katedry takticko-operačních předmětů, se uskutečňuje i v **ideové politické oblasti**. Základním směrem v této činnosti kateder společenských věd jsou přednášky a konzultace v systému velitelské přípravy a zabezpečování studia marxismu-leninismu vědeckých aspirantů. Jsou to i vystoupení k závažným otázkám marxisticko-leninské teorie, vnitřní, zahraniční a vojenské politiky KSČ a metodologickým problémům vojenské teorie a praxe. V tomto směru se za řízení velení a politického oddělení nejdále dopracovaly společenskovední a takticko-operační katedry na VA AZ. Doporučujeme tyto zkušenosti hluboce studovat a uplatňovat i v dalších vojenských vysokých školách.

Je zcela nesporné, že v posledních letech se všeobecně prohloubilo spojení výuky společenských věd s takticko-operačními předměty a spolupráce kateder nabyla

na cílevědomějším zaměření a větší soustavnosti. Rozvíjí se v mnohých obsahových problémech a má komplexnější charakter. Přistoupilo se k řešení jak obecně teoretických, tak i praktických otázek. Podstatné je, že otázky vzájemné spolupráce se postupně stávají vnitřní potřebou učitelů a kolektivů kateder. To velmi pozitivně přispívá ke zvyšování účinnosti společenskovední přípravy posluchačů a k jejímu organickému sepětí s profilem školy. Na druhé straně toto spojení velmi účinně působí na zvýšení ideové politického působení a stranickosti výuky takticko-operačních předmětů a zvláště na rozvoj vojenskoteoretického myšlení absolventů vojenských vysokých škol.

Přes prokazatelně kladné výsledky jsou v této oblasti i značné rezervy, nedostatky a dosud nevyřešené, ale i nejasné problémy. Spočívají podle poznatků ve velké obecnosti této spolupráce, která není ve všech případech vždy cílevědomá a systematická. Málo úsilí je vynakládáno na efektivní využívání všech možností, které skýtají jednotlivé předměty a není vždy do důsledku řešena jejich konkretizace a uplatňována závaznost realizace přijatých opatření.

Získané zkušenosti a dosažený stupeň spojení výuky společenských věd a takticko-operačních předmětů však vytvářejí příznivé předpoklady jeho dalšího rozvoje. Formování osobnosti důstojníka je dlouhodobý, náročný a složitý proces, který musí být permanentně zdokonalován, jeho základy musí být vytvořeny v průběhu přípravy na vojenských vysokých školách a při jeho utváření mají nezastupitelnou a klíčovou úlohu výuka společenskovedních a takticko-operačních předmětů.

Problematika článku je vysoce mezikatedrální, přesněji řečeno „nadkatedrální“ povahy. Proto její řešení nemůže probíhat živelně. Rozhodující úlohu v tomto procesu (rozpracování a postupném uskutečňování) by měly sehrát celoškolské a fakultní stupně velení. Jejich hlavní pozornost by měla být zaměřena na vytváření nezbytných institucionálních a organizačních předpokladů a podmínek spolupráce společenskovedních a takticko-operačních předmětů.

Některé zkušenosti ze stranickopolitického zabezpečení přípravy a vedení obranného boje

Pro současný výcvikový rok je charakteristické, že jde o poslední rok sedmé pětiletky, v němž se završuje plnění závěrů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa. Zároveň je to rok oslav 40. výročí vyvrcholení národně osvobozeneckého boje československého lidu a osvobození naší vlasti Sovětskou armádou i 30. výročí vzniku Varšavské smlouvy.

V celé naší společnosti vrcholí úsilí za úspěšné splnění sjezdové linie. Příslušníci Československé lidové armády se orientují na důsledné a kvalitní splnění úkolů, které vyplývají z vojenskopolitických dokumentů velení ČSLA na tento výcvikový rok, ve kterých je vyjádřena politická linie pro závěrečnou etapu uskutečňování programu sjezdu strany v armádě.

Plnění těchto náročných úkolů směřuje k dalšímu zvyšování bojové pohotovosti a mobilizační připravenosti Československé lidové armády a posiluje odhodlání vojáků ubránit socialistickou vlast a socialismus v internacionální jednotě s armádami států Varšavské smlouvy, především se Sovětskou armádou.

Velitelské a politické orgány věnují trvalou pozornost všestranné přípravě a zabezpečení taktických a operačně taktických

cvičení a jejich kvalitnímu provedení. Jejich význam a důležitost je dána tím, že se při nich komplexně realizují úkoly bojové a politické přípravy, zdokonaluje bojové použití vojsk a vedení různorodé bojové činnosti v podmínkách dynamických změn soudobého boje a zároveň je účinným prostředkem zvyšování bojového mistrovství velitelů, štábů a vojsk.

Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1984—1985 mimo jiné zdůrazňuje následující požadavek: „V obranných operacích klást důraz na maximální aktivnost a rozhodnost bojové činnosti, provádění silných úderů na nepřítele a pružného manévru silami a prostředky.“ Zároveň v bojové přípravě vojsk je kladen jednoznačný požadavek: „... při vedení obrany úporně bránit důležitá postavení a pásma se současnou aktivní a manévrovou bojovou činností“.

V jednotě se stanovenými požadavky je při taktických a operačně taktických cvičeních věnována větší pozornost a péče procvičování štábů a vojsk při přípravě a vedení obranného boje.

V soudobém boji vzrůstá význam přípravy a vedení obrany, což zároveň vyžaduje

Bojový řád pozemního vojska ČSLA. To vyplývá ze skutečnosti, že válečný konflikt mohou imperialistické agresivní síly zahájit s použitím jaderných zbraní nebo konvenčními bojovými prostředky s možností přechodu na použití zbraní hromadného ničení v dalším průběhu boje.

Nutnost přechodu do obrany a její zajištění budou zpravidla určovány celkovým vývojem bojové činnosti a konkrétní operačně taktickou situací, zámyslem a rozhodnutím příslušného velitele. Zároveň nelze pominout vlivy působící bezprostředně před agresí. Uskutečňuje se v dotyku s nepřítelem nebo mimo něj. Přesuny vojsk k zajištění obranných rajónů a pásma, jejich vybudování tak, aby umožňovaly vedení úporné a odolné obrany, zejména v době přímého ohrožení státu, bude vždy velmi náročným a složitým procesem. Bude vyžadovat mimořádné úsilí, dovednost i schopnost velitelů, politických pracovníků a všech vojáků. Přitom je nutné počítat i s možností nenadálého napadení, kdy svazky a útvary mohou zaujmout příslušné prostory obrany bezprostředně z míst posádek nebo prostorů cvičení.

Cílem obranného boje bude především odrazení nepřátelské agrese a nebo jeho útoku, kdy je v převaze, popřípadě dosáhl na některém směru dočasného úspěchu. Důraz je kladen na udržení klíčových prostorů a míst. Vedením úporného a aktivního obranného boje způsobit nepříteli ztráty na živé síle, bojové technice a vytvořit tak optimální podmínky a předpoklady pro uskutečnění protiučiny a protizákladní s možností přechodu k útočné činnosti jako základnímu předpokladu, který vede k úplnému vítězství a porážce nepřítel.

Při přípravě a vedení obranného boje má nezastupitelné místo a úlohu aktivní a cílevědomá stranickopolitická práce prováděná veliteli, politickými pracovníky, stranickými a svazáckými organizacemi.

Cílem stranickopolitické práce je dosáhnout u všech vojáků správného pochopení zámyslu, přípravy a vedení obranného boje. Zabezpečit vysoký morálně politický stav a kázeň, aktivní přístup velitelů,

štábů a vojáků k důslednému plnění úkolů přípravného období, cílů obranného boje, rozhodnutí a rozkazů velitelů. Zabezpečit, aby pevným a nepřetržitým velením vojskům, jejich rozhodnou, iniciativní a obětavou činností byly splněny stanovené bojové úkoly.

Základním předpokladem vysoké účinnosti a efektivnosti stranickopolitické práce je těsné sepětí jejího obsahu s bojovým úkolem, rozkazem velitele, konkrétní situací u svazků a útvarů, její cílevědomost, aktivnost a nepřetržitost v průběhu vedení obranného boje.

Obsahové zaměření stranickopolitické práce důsledně vychází z dokumentů a usnesení ÚV KSČ, vlády ČSSR, Rady obrany státu, politického poradního výboru států Varšavské smlouvy, rozkazů prezidenta a ministra národní obrany ČSSR.

Zároveň respektuje požadavky, které vyplývají ze Směrnice pro práci politických orgánů a organizací KSČ v ČSLA, směrnice a pokynů vydávaných hlavní politickou správou ČSLA a příslušnými politickými orgány ve své působnosti.

Přitom reaguje na požadavky, které vyplývají z svolání vojenské rady, rozhodnutí a rozkazů velitele, stanovených cílů obranného boje, z konkrétní situace vlastních vojsk, z úkolů budování obrany a zabezpečení její vysoké odolnosti, manévrovosti a včasného přechodu k použití zbraní hromadného ničení.

Politické orgány ke stranickopolitickému zabezpečení přípravy a vedení obranného boje zpracovávají vlastní plány, ve kterých mohou být tyto obsahové úkoly stranickopolitické práce zaměřené na:

— Objasňování a pochopení současné mezinárodní a vojenskopolitické situace, požadavků vyplývajících z usnesení ÚV KSČ, dokumentů vlády ČSSR, úkolů rozkazů prezidenta a ministra národní obrany ČSSR v jednotě s orientací na další upevňování vysokého morálně politického stavu, zvyšování politické bdělosti, ostražitosti a úrovně kázně, rozvíjení odvahy, statečnosti, aktivity a iniciativy při plnění bojových úkolů. Přitom zvýrazňovat požada-

vek rozhodné obrany socialismu v internacionální jednotě s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy, zejména Sovětskou armádou a posilovat víru ve vlastní síly a přesvědčení o zničení nepřítele a našem vítězství.

— Splnění cíle obranného boje s důrazem na zabezpečení vysoké bojové pohotovosti, rychlé a včasné zaujetí pásma a rajónů obrany, vybudování pevné, odolné a aktivní obrany z hlediska požadavků protivzdušné, protitankové, protivýsadkové obrany se systémem ženijních zátarasů a zabezpečení bojeschopnosti při použití jaderných zbraní. Pozornost věnovat vybudování, přípravě a zvládnutí systému paleb k ničení nepřítele (komplexní palebné ničení), vytváření podmínek k vedení protiúderů a protiztečí a dovednému využívání obranných možností terénu.

— Rozvoj iniciativní činnosti velitelů, politických pracovníků, stranických organizací při zabezpečování rychlého rozpracování a proniknutí úkolů z rozhodnutí a rozkazů velitele ke štábům a vojskům. Na objasňování a správné pochopení bojového úkolu, charakteru a zvláštností obranného boje, v jednotě s posilováním útočného ducha vojsk a připravenosti k vedení útočné činnosti.

— Rozvíjení účinného a ofenzivního ideologického boje s nepřítelem, na posilování třídní nenávisti, pochopení spravedlivého charakteru války, zvyšování morálně politických, bojových a psychologických vlastností našich vojsk.

— Cílevědomé seznamování vojáků s charakteristickými rysy politickomorálního stavu nepřítele, jeho agresivními záměry a předpokládanými směry bojové činnosti, dále s nejnovějšími poznatky o jeho dosaavadní činnosti, přednostech a slabínách v morálce a bojové technice.

— Podporu a rozvoj tvůrčího iniciativního a rozhodného přístupu velitelů a politických pracovníků a komunistů k přípravě a vedení úporného obranného boje, k jejich příkladnosti při plnění bojových úkolů, při organizaci manévru silami, při vedení protiúderů, protiztečí, při palebné

protipřípravě, odražení útoku úderných uskupení a při součinnosti mezi druhy vojsk a sousedy. Důležité místo má popularizace zkušeností nejlepších vojáků získaných v předcházejících bojích a ocenění příslušníků útvarů, kteří plnili bojové úkoly iniciativně a odvážně. Jsou k tomu využívány rozhlasové relace, letáky a tisk. Plánuje se jejich morální ocenění.

— Řešení požadavků k ovlivňování kádrové situace velitelského sboru a politického aparátu, zejména na náhradu vzniklých ztrát.

— Soustavné působení k zajištění vysoké úrovně materiálního a zdravotnického zabezpečení života vojsk v pásmech a rajónech obrany a všestranné péče o vojáky. V tomto směru se plánuje těsná součinnost a spolupráce s týlovými a zdravotnickými orgány.

Zabezpečení organizace a vedení obranného boje zpravidla předchází různé časově dlouhé přípravné období, které svým způsobem limituje využití bohatostí forem stranickopolitické práce, metod činnosti velitelů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací i aktivu.

Osvědčuje se zkušenost, aby opatření v přípravném období byla uskutečňována v úzkém sepectí s aktuálními otázkami politiky strany a s konkrétní vojenskopolitickou situací ve světě. To umožňuje dosahovat správného pochopení významu nastávajícího boje, prohlubuje politickou bdělost vojáků, posiluje jejich vlastenecké a internacionální citění.

Obsah, formy a metody stranickopolitické práce se podřizují plnění konkrétních bojových úkolů. Při jejich volbě se přihlíží k situaci, ve které se svazky a útvary nacházejí. V každém případě se její opatření vyznačují stranickostí a ideovostí, aktivností, konkrétností, operativností a různorodostí tak, aby postihly všechny kategorie vojáků.

Časové podmínky, složitost a náročnost úkolů přípravného období významně ovlivňují proporce a volbu mezi kolektivními opatřeními a konkrétní individuální prací

velitelů a politických pracovníků mezi vojáky.

Základním požadavkem však zůstává, aby stranickopolitická opatření úzce navazovala na výsledky, kterých bylo dosaženo v mírových posádkách nebo v předcházející bojové činnosti.

V tomto období musíme vojáky morálně politicky a psychologicky připravovat pro nadcházející boj, k osvojení si všech povinností, ke kvalitní přípravě zbraní a bojové techniky a k dovednému využívání je jich bojových možností.

Mezi nejosvědčenější kolektivní formy stranickopolitického působení na vojáky patří především členské schůze stranických a svazáckých organizací, základní formy politické přípravy, semináře, kvízy, večery otázek a odpovědí, vojenské schůze, besedy na aktuální politická témata, diferencované působení na jednotlivá pracoviště štábů a příprava vojenských specialistů (řidičů, regulační služby, velitelů vozů, spojařů, ženistů, průzkumníků, týlových odborníků) a další.

Těchto opatření je obvykle využíváno k objasňování významu nastávající bojové činnosti a úkolů, které budou útvary a jednotky plnit v průběhu obranného boje, k ukládání konkrétních úkolů komunistům, členům SSM i bezpartijním vojákům. Současně je jich průběžně využíváno i k hodnocení dosahovaných výsledků v přípravném období a řešení vznikajících problémů. Zároveň tato opatření výrazně napomáhají k dalšímu posilování bojového soudružství a mistrovství a ovládnutí zbraní a bojové techniky, k rozvoji iniciativy a aktivity, včetně formování pevných vojenských kolektivů.

Pracovníky štábu vedeme k tvořivému přístupu při řešení bojových situací, k využívání současných poznatků vojenské vědy a praxe, k hlubokému osvojování poznatků o možnostech nepřítele, k prohlubování sladění schopnosti nepřetržitě velet vojskům ve složité bojové situaci.

Významné místo v tomto období zaujímá cílevědomé zobecňování zkušeností nejlepších velitelů, politických pracovníků, tříd-

ních specialistů, které přispívá k dalšímu růstu příkladnosti a odpovědnosti za stav a úroveň přípravy jednotek a vojáků na vedení obranného boje.

Nezastupitelné místo ve formování odpovědnosti a příkladnosti vztahu vojáků k plnění bojových úkolů mají opatření ideologické práce. Mezi nejúčinnější a osvědčené metody patří individuální a skupinové besedy velitelů, odborných náčelníků, politických pracovníků a agitátorů, besedy s výtečníky bojové a politické přípravy a různými třídními specialisty.

K hlubšímu pochopení úkolů nastávajícího obranného boje napomáhá promyšlené vydávání bojových bleskovek a letáků, cílevědomá práce s výzvami jednotlivců nebo kolektivů k důslednému splnění úkolů. K dobré orientaci v mezinárodní, vnitropolitické a vojenskopolitické situaci přispívá soustavná práce velitelů, politických pracovníků a agitátorů s vojenským a stranickým tiskem a jeho využívání v názorné agitaci.

Přitom v přípravném období nemůžeme opomíjet opatření, která vedou k dalšímu prohlubování profesionální a vojenskoodborné připravenosti politických pracovníků. Osvědčuje se věnovat pozornost hluboké znalosti nepřítele a jeho možností k rušivému působení na morálně politický stav našich vojsk. Zároveň je správné, když postihují nezbytné otázky taktických a operačních zásad vedení soudobého boje i problematiku materiálně technického zabezpečení.

Důležitým požadavkem je, aby politické orgány organizovaly a včas vyhodnocovaly účinnost opatření stranickopolitické práce a získaných poznatků využily ke kvalitnímu splnění úkolů přípravného období.

Účinnost přípravy a úspěšnost vedení obranného boje vyžaduje doceňovat uplatňování diferencovaného přístupu při řízení a provádění stranickopolitické práce. Proto v metodách činnosti politických pracovníků v obsahovém zaměření práce stranických a svazáckých organizací, ve formách stranickopolitické práce musíme přihlížet

k charakteru bojových úkolů a specifické činnosti jednotlivých druhů vojsk.

U svazků a útvarů, které brání nejdůležitější rajóny, místa a opěrné body, je zaměřena stranickopolitická práce především k zabezpečení vysoké odolnosti, aktivity i houževnatosti obrany jako základního předpokladu k jejich udržení při útoku nepříteli. U vojáků půjde především o správné pochopení a docenění významu tohoto charakteru obrany, o jejich mobilizaci k iniciativnímu, odvážnému, důslednému a rozhodnému splnění určených bojových úkolů.

U vojsk, určených k překrytí státní hranice, vedení boje v zabezpečovacím pásmu obrany, v předsunutých postaveních a bojovém zajištění je obsah stranickopolitické práce zaměřován k zabezpečení úporné obrany a schopnosti odrazení nepřátelských útoků a vysoké manévrovací činnosti vojsk.

U útvarů a svazků, rozmístěných v hlavním pásmu obrany, je pozornost stranickopolitické práce soustředěna na mobilizaci vojáků k odpovědnému a důslednému splnění úkolů spjatých s komplexním palebným ničením nepřítelů a palebnou protipřipravou, na energetické odrazení nepřátelských útoků před předním okrajem hlavního pásma obrany i útoku úderných uskupení a úderů vzdušného nepřítelů.

Stranickopolitická práce u svazků a útvarů druhého sledu a záloh směřuje především k dalšímu posilování a rozvíjení útočného ducha vojáků, upevňování bojové morálky, k aktivnímu a rozhodnému ničení vklíněného nepřítelů a k zabezpečování včasných a účinných protiúderů a protiztečí.

Její diferencované řízení vyžaduje především plně brát v úvahu prostor nebo místo vedení obranného boje. Např. obranný boj v horách, obrana města, boj v obklíčení, vyjití z boje a odchod vojsk z boje má vždy určité odlišnosti, které ovlivňují obsah, formy i metody stranickopolitické práce.

V průběhu vedení obranného boje je její obsah úzce spjat s obdobími bojové činnosti,

konkrétní situací vojsk a jejich bojovými úkoly. Důsledně vychází ze zhodnocení vojenskopolitické a bojové situace a na základě toho stanoví konkrétní a diferencované úkoly s důrazem na správné pochopení bojových úkolů a mobilizaci vojáků za jejich důsledné splnění.

Dynamičnost soudobého boje a rychle se měnící bojová situace vojsk zvyrazňuje požadavek iniciativního přístupu k řešení nově vzniklých situací při vedení obranného boje, a to jak velitelů, tak i politickými pracovníky na všech stupních.

Těžiště stranickopolitické práce při vedení obranného boje soustřeďujeme na svazky a útvary vyčleněné k odrazení hlavního úderu nepřítelů s důrazem na obnovení bojovosti útvarů a štábů po hromadných jaderných a leteckých úderech, dále na vojska určená k vedení protiztečí a odrazení nepřátelských vzdušných úderů. Pozornost věnujeme místům, kde nepřítel dosáhl úspěchu, ale i směrům, kde si naše bojující vojska vytvořila předpoklady k dosažení rozhodného úspěchu nad nepřitelem při plnění stanovených bojových úkolů.

V jednotě s touto činností politické orgány a političtí pracovníci soustřeďují pozornost o hrdinských činech vojáků a bojových úspěších, které cítěvdomě popularizují. Vyhodnocují ztráty v politickém aparátu, zabezpečují jeho doplňování, dbají na udržení akceschopnosti stranických a svazáckých organizací. Přitom sledují a usměrňují týlové zabezpečení vojsk s důrazem na jejich všestrannou péči.

Vzhledem k bojovým podmínkám a časovým možnostem při vedení obranného boje se stává základní metodou stranickopolitického působení na vojáky individuální práce velitelů, politických pracovníků, komunistů a svazáckých funkcionářů.

Mezi nejosvědčenější metody patří jejich osobní příklad a iniciativní přístup k plnění úkolů v jakékoli bojové situaci, odvaha, rozhodnost, bojové mistrovství a soudružství. Mimořádný význam v této bojové činnosti a nezastupitelné místo má trvalá a příkladná práce komunistů, funkcionářů

i členů Socialistického svazu mládeže a agitátorů, která má bezprostřední mobilizující sílu pro ostatní vojáky, která vede k úporné obraně a hrdinským činům.

Základem stranickopolitického působení v průběhu vedení obranného boje se stává konkrétní, neformální a živá práce s pracovníky štábů a vojáky, která pozitivně působí na jejich vysokou bojovou aktivitu, na důsledné plnění úkolů obrany s cílem zničit nepřítele a vytvořit příznivé podmínky pro přechod do útočné činnosti.

Na úspěšném splnění bojových úkolů při

vedení obranného boje se významnou měrou podílí konkrétní stranickopolitická práce. Účinně působí na formování vysokého morálně politického stavu a kázně, bojových a psychických kvalit i fyzickou připravenost vojáků. Se zvyšující se dynamičností a složitostí soudobého boje rostou zároveň nároky na její kvalitu, účinnost a efektivnost i na důsledné uplatňování metody družného úsilí velitelů, politických orgánů a základních organizací KSČ za aktivního podílu organizací SSM při jejím provádění.

MOŽNOSTI ZJIŠŤOVÁNÍ I NIČENÍ PRŮZKUMNÉHO A PALEBNÉHO SYSTÉMU CSWS/ASSAULT BREAKER A OCHRANY VOJSK PROTI JEHO PŮSOBENÍ

K prostředkům, které mají podstatným způsobem přispět k realizaci nové operačně strategické koncepce NATO, patří průzkumné a palebné systémy. Jedním z nich je průzkumný a palebný systém CSWS/Assault Breaker. Tento systém může ničivě působit do celé hloubky operační sestavy vševojskové armády, včetně jejího týlu, a ovlivnit průběh útočné i obranné operace. Kromě toho může vést údery i na zálohy a důležité objekty frontu rozmístěné v bližší operační hloubce a divize přisunovaného druhého sledu nebo vševojskové zálohy frontu.

Průzkumný a palebný sborový protitankový systém CSWS/Assault Breaker představuje kvalitativně nový prostředek boje s tanky a ostatními obrněnými cíli, zejména druhým sledem vševojskové armády. V některých obdobích operace může být použit palebných prostředků tohoto systému soustředěno i k ničení jiných objektů. Další možné objekty ničené tímto prostředkem mohou tvořit místa velení a spojovací uzly zejména v době jejich přesunu a zaujímání stanovených prostorů, samohybné i ostatní dělostřelectvo na přesunu, zásobovací proudy, zejména proudy vozidel při přisunování munice do prostorů palebných postavení při přípravě průlomu nepřátelské obrany, proudy vozidel s PHM a municí pro zásobování útočících svazků prvního sledu nebo operační manévrovací skupiny apod. Palebnými prostředky tohoto systému budou vedeny ničivé údery také všude tam, kde dojde k soustředění vojsk, např. k vytvoření převahy nad nepřítelem na směrech úderu v útočné operaci nebo při vy-

tváření protiúderných uskupení v obranné operaci a na nahromaděná vojska před překážkami atd.

Z nebezpečnosti tohoto systému vyplývá i potřeba prvořadého a nepřetržitého vedení boje s ním, zdokonalování a hledání nových způsobů zjišťování a ničení jeho prvků, organizace ochrany a zdokonalování metod práce velitelů a štábů při boji s ním. Proto při přípravě a vedení operací je nutné řešit úkoly spojené s průzkumem a ničením systému i ochranou před jeho účinky. Boj s tímto systémem se musí stát součástí vzdušné (protivzdušné) operace i operací pozemních vojsk, kdy se budou ničit i další průzkumné a palebné systémy, povede se intenzivně od samého počátku války. Bude se soustřeďovat do období, která mohou být pro vedení operací rozhodující a kdy systém CSWS/Assault Breaker může podstatně ovlivnit plnění úkolů našich vojsk.

Ničivé účinky palebných prostředků tohoto systému jsou srovnatelné s ničivými účinky jaderných zbraní malé mohutnosti a s neutronovými zbraněmi vzhledem k vyřazení obrněné techniky. To nás opravňuje k závěru, že z hlediska pořadí důležitosti při jejich zjišťování a ničení je nutné zařadit je hned za prostředky jaderného napadení.

Sama struktura systému, kterou tvoří tři základní části (průzkumný a naváděcí systém umístěný na letounu TR-1, pozemní řídicí středisko a organické palebné prostředky T-22) představuje jak stacionární, tak i pohyblivé cíle, cíle nejvyšší priority z hlediska jejich zjištění a ničení. Je však třeba podotknout, že zjišťování např. pozemního řídicího střediska bude velice obtížné, neboť nepředstavuje typický objekt, ale běžnou skupinu vozidel.

Vzhledem k obtížnosti zjišťování a ničení systému jako celku bude mít rozhodující význam ničení jednotlivých částí, především letounu TR-1 se zařízením radiolokačního průzkumu a navedení řízených střel a pozemního řídicího střediska, které mají v systému rozhodující úlohu, a jejich vyřazením dojde k narušení činnosti a součinnostních vazeb i na další systémy, popřípadě palebné prostředky.

Předpokladem úspěšného vedení bojové činnosti s tímto systémem je provádění **průzkumu** jeho jednotlivých částí.

Vojskový průzkum může za optimální situace samostatnými průzkumnými hlídkami a průzkumnými odřady motostřeleckého (tankového) pluku zjišťovat palebná postavení řízených střel T-22. Průzkumný odřad divize kromě toho za příznivé situace i pozemní řídicí středisko.

Toto středisko mohou zjišťovat i orgány hloubkového a speciálního průzkumu. Rádiový průzkum může zjišťovat spoje, které jsou nutné k předávání informací a povelů mezi jednotlivými částmi systému, popřípadě součinnostními prostředky. Vzhledem ke stále dokonalejšímu rádiovým prostředkům, které lze u systému očekávat, a v důsledku toho i obtížnějšímu zjišťování, myslíme, že je nutné počítat z naší strany s vývojem dalších nových prostředků rádiového průzkumu.

Prostředky vzdušného průzkumu mohou zjistit prakticky všechny části systému. Velmi významně se na průzkumu mohou podílet bezpilotní letouny, zejména při průzkumu televizními kamerami, neboť v tomto případě lze okamžitě vyhodnotit a ničit cíl (včetně výpočtu souřadnic).

Jistě svůj význam při průzkumu činnosti tohoto systému bude mít i radiolokační průzkum, i když jen omezený na činnost letounu TR-1.

Vzhledem k náročnosti vedení průzkumu bude na důležitosti nabývat přede-

vším centralizace a řízení průzkumu, jeho komplexnost, nepřetržitost, včasnost a přesnost určování souřadnic jednotlivých částí systému.

Při průzkumu systému lze dosáhnout úspěchu jen společným úsilím všech sil a prostředků při jejich těsné a nepřetržité součinnosti a zkracování přenosu a zpracování informací. K tomu bude nutné dosáhnout úzkého propojení řídicích orgánů s průzkumnými a palebnými prvky a vytvořit tak integrovaný systém sběru, vyhodnocení a využití všech průzkumových zpráv na základě automatizace.

Možnosti průzkumu mohou podstatně ovlivnit zejména nové technické prostředky průzkumu.

Různorodý charakter částí systému, jejich rozmístění na zemi i ve vzduchu, v různých hloubkách od linie fronty si vynucuje i různorodé **použití sil a prostředků k jejich ničení**, při vzájemné těsné součinnosti a pevném řízení. Na ničení systému se bude podílet taktický i operační stupeň, přičemž nejlépe bude možné boj se systémem realizovat na operačním stupni, který disponuje všemi potřebnými prostředky a může nejlépe zabezpečit jejich součinnost.

Motostřelecké, tankové a výsadkové vojsko může ničit svými bojovými prostředky organický palebný prostředek systému — odpalovací zařízení střel T-22 a pozemní řídicí středisko.

Divize prvního sledu mohou k ničení odpalovacích zařízení řízených střel T-22 rozmístovaných v hloubce 30—50 km od fronty použít přepadové odřady v hodnotě zesíleného motostřeleckého (tankového) praporu. Vyslání takových odřadů bude možné zejména při nesouvislé frontě, ve střetném boji nebo za pronásledování.

Úkol ničení jednotek řízených střel T-22 může být uložen taktéž taktickému vzdušnému výsadku vysazovanému od divize v hodnotě motostřelecké rotý až praporu. Často bude tento úkol plnit taktický vzdušný výsadek v součinnosti s předsunutým nebo přepadovým odřadem.

OMS armády (frontu) při pronikání do hloubky sestavy nepřítelů bude ničit jednotky řízených střel T-22 přepadovými odřady.

Typický objekt pro činnost odřadů a jednotek OMS v operační hloubce bude pozemní řídicí středisko, rozmístěné v hloubce okolo 100 km od linie fronty, sklady munice řízených střel, popřípadě proudy vozidel s touto municí. Úkol ničení v tomto případě mohou plnit i průzkumné orgány OMS (zvláště pod tlakem času a při nedostatku jiných možností), zejména však přepadové odřady OMS, zpravidla v síle zesíleného motostřeleckého (tankového) praporu až pluku nebo i speciální odřady OMS v síle tankové rotý (motostřelecké rotý na BVP), v závislosti na velikosti objektu, jeho obraně a vzdálenosti od OMS. Je možné i vysazení výsadku nebo použití bojových vrtulníků z její sestavy. OMS může taktéž předávat zjištěné souřadnice objektu k vedení úderů raketovým vojskem nebo letectvem z hloubky vlastní sestavy.

Výsadkové vojsko může ničit pozemní řídicí středisko operačně taktickými výsadky, které mohou tento úkol plnit jako součást celkového úkolu po vysazení.

Při rozhodování o použití prostředků motostřeleckého, tankového a výsadkového vojska je třeba zvážit potřebu značně delší doby k jejich zasazení ve srovnání s raketovým vojskem, letectvem a bojovými vrtulníky.

Raketové vojsko může ničit efektivně jadernými úderými o mohutnosti 10 až 40 kt odpalovací zařízení raket T-22 i pozemní řídicí středisko. Je-li vedena operace konvenčními zbraněmi, je výhodné použít k ničení těchto objektů sku-

pinové údery taktických a operačně taktických raket s bojovými hlavicemi kazetového typu.

Stíhací letectvo frontu, popřípadě i PVOS, může ničit letoun TR-1; k tomu jsou nejvýhodnější letouny MiG-23.

Na tento objekt mohou úspěšně působit i nové prostředky PLRV PVOS.

Frontové letectvo může bitevním i stíhacím bombardovacím letectvem skupinovými úderými ničit jak palebný prostředek systému, tak řídicí středisko.

Vzhledem k využívání elektronických zařízení k přesunu informací mezi jednotlivými částmi systému i k součinnostním prostředkům existují i omezené možnosti narušení jeho práce **prostředky REB**. Částečně lze rušit spojení s letounem TR-1 a ztěžovat i činnost palubního zařízení radiolokačního průzkumu a navedení řízených střel.

Podmínkou dalšího zefektivnění boje s tímto systémem je, podle našeho názoru, zavádění dokonalejší výzbroje raketového vojska, stíhacího letectva, PLRV, REB a vytváření automatizovaných prostředků velení těmito prostředky. Síly a prostředky ničení systému CSWS/Assault Breaker jsou uvedeny v **tabulce**.

Ke snížení efektivity systému CSWS/Assault Breaker může účinně přispívat realizace **opatření ochrany vojsk** před jeho účinky. Hlavní opatření budou spočívat v maskování, taktických a technických opatřeních.

Opatření operačního maskování mohou být realizována vytvářením klamných prostorů rozmístění tanků, BVP, OT, přičemž klamné objekty musí mít z hlediska radiolokačního průzkumu podobný charakter jako skutečná technika. Určité možnosti ke klamání nepřítelů vznikají vytvářením objektů charakteru tankový (motostřelecký) prapor, což je objekt, který pravděpodobně určí radiolokátor Pave Mover při práci v režimu zjišťování pohyblivých cílů s vysokou rozlišovací schopností (prostor do 4 km²). Důležitou úlohu bude mít rozpracování opatření ke klamání o druhu zjišťované techniky, kterými bude možné imitovat jiný druh techniky než tankové.

Tabulka

Část systému CSWS/Assault Breaker	Prostředek ničení
Odpalovací zařízení řízených střel T-22	– jaderné údery raketového vojska a letectva, – skupinové údery taktických raket s konvenční náplní, – bitevní, stíhací bombardovací letectvo, – přepadové odřady svazků prvního sledu, – TVV, – průzkumné orgány – výjimečně
Pozemní řídicí středisko	– jaderné údery raketového vojska a letectva, – skupinové údery operačně taktických raket s konvenční náplní, – stíhací bombardovací letectvo, – přepadové odřady OMS, – úderné výsadkové jednotky, – průzkumné orgány – výjimečně
Letoun TR-1	– stíhací letectvo, – nové protiletadlové raketové prostředky
Možnosti rušení spojení a radiolokačního průzkumu prostředky REB jsou omezené	

Význam neztrácí ani opatření maskování prováděná jako součást bojového zabezpečení. Při konstrukci nových maskovacích prostředků je třeba zvažovat jejich možnosti ochrany vůči radiolokačnímu průzkumu a infraprůzkumu, jejichž význam dále poroste.

Ke zvýšení ochrany bojové techniky bude přispívat i důsledná realizace a využívání taktických opatření ochrany, především OPZHN, která vojska stále organizují, zejména rozptýlení vojsk a týlových objektů a jejich maskování, periodická změna prostorů rozmístění vojsk, letišť a týlových objektů, příprava komunikací pro manévr, ženíjná úprava prostorů zaujímaných vojsky a použití dýmů a speciálních aerosolů k zastírání prostorů rozmístění jednotek. Tato opatření musí důsledně provádět všechna vojska (nejen tanková a motostřelecká), a to zejména všude tam, kde dochází k hromadění vojsk, např. na místech speciální ochrany, v prostorech odběru a doplňování materiálu, na přechodech přes vodní toky a pohoří, ve vykládacích prostorech atd. Organizace řízení a kontrola těchto opatření se musí stát trvalým úkolem velitelů a štábů.

Další možnosti ochrany představují technická opatření, která spočívají v konstrukčních řešeních vedoucích ke snížení účinné odrazové plochy tanků a obrněné techniky.

Snižování účinné odrazové plochy cílů má za následek ztížení radiolokačního zjišťování a sledování cílů a rovněž snížení dosahu radiolokátoru Pave Mover. Při snížení účinné odrazové plochy cíle 5krát dojde k poklesu dosahu radiolokátoru na 66 % původní hodnoty. Snížování účinné odrazové plochy cíle bude možné dosáhnout metodami radiolokačního maskování — použitím absorpčních, dispersních nebo interferenčních vrstev nebo nátěrů nanesených na povrchu maskovaných objektů.

Po vypuštění submunice jsou určité možnosti působení na infračervený naváděcí systém použitím klamných infrazářičů k „přitažení“ submunice na sebe. Principiálně podobný systém využívají letouny k ochraně před řízenými raketami s infračerveným samonavedením.

Možnosti zdokonalení ochrany se rovněž zlepši použitím odolnějších pancířů, především vrstvených, k pancéřování horní části korby tanků. Taktéž umístěním pancéřové či síťové ochrany, která způsobí iniciaci střely před dopadem na vlastní pancíř, může dojít k rozptýlení energie natolik, že se podstatně oslabí ničivý účinek submunice s kumulativní náplní.

Vzhledem k využívání infračerveného záření k navádění submunice bude žádoucí zmenšovat vyzařovanou energii motorů, a to účinnějším chlazením, maskováním, ukrýváním, volbou režimu práce nejen u tanků a bojových vozidel pěchoty, ale i u ostatní techniky.

Řada opatření v technické oblasti vychází z teoretických úvah na základě zhodnocení možností a činnosti radiolokátoru Pave Mover a submunice a vyžaduje si důkladné experimentální ověření.

Možnosti ochrany vojsk před ničivými účinky CSWS/Assault Breaker spočívají především ve snižování účinnosti jednotlivých prvků systému. Nejlepších účinků ochrany bude dosahováno komplexní realizací opatření.

Vzrůstající význam mají opatření ochrany proti radiolokačnímu průzkumu, ale zejména hledání nových prostředků a způsobů technických opatření ochrany.

Zavedení tohoto zbraňového systému do vojsk nepřítel klade na nás nové úkoly pro zjišťování, vedení bojové činnosti a ochranu před účinky systému.

Nad těmito úkoly je třeba se hluboce zamýšlet a hledat další způsoby efektivního ničení uvedených prostředků, jejich včasného zjišťování a zcela nové přístupy ochrany před jejich působením, aby naše vojska mohla organizovaně, rozhodným způsobem a s co nejmenšími ztrátami zahájit a vést bojovou činnost.

Článek rozhodně nesleduje cíl vyčerpat všechny možnosti zjišťování, ničení systému a ochrany (obranu) před jeho působením, ale naznačit cesty, které by měly být dále zkoumány a rozpracovány.

VLIV ZAVEDENÍ NOVÝCH ZBRANÍ NEPŘÍTELE NA ZPŮSOBY VEDENÍ SOUDOBÝCH OPERACÍ

Pro současnou militaristickou politiku zemí NATO je charakteristická snaha změnit existující poměr sil ve svůj prospěch, na základě „politiky z pozice síly“ získat rozhodující vliv v Evropě a ve světě, vydírat země socialistického společenství a jejich spojence v rozvojovém světě. Jde o jeden z nejrozsáhlejších poválečných pokusů o zvrát pozitivního vývoje ve světě a o přechod do globální ofenzivy proti státům socialistického společenství.

Úsilí o narušení vojenskostrategické rovnováhy mezi USA a SSSR nachází konkrétní vyjádření v desítkách programů na rozšíření a urychlení výstavby amerických strategických útočných sil. V jejich rámci dochází zvláště na stře-doevropském válčišti k všestrannému zdokonalování sil všeobecného určení. Důraz je kladen na podstatné zkvalitnění jaderného potenciálu, mimo jiné i rozmístěním řízených střel Pershing 2 a řízených střel s plochou dráhou letu v západní Evropě. Nová strategie zahrnuje i podstatné zkvalitnění organizač-ních struktur a konvenční výzbroje všech druhů ozbrojených sil, postupně za-vádění zbraní nové generace, pro něž je charakteristické zvýšení dosahu, přes-nosti a ničivé síly. Jde především o průzkumné a palebné systémy, samonaváděcí zbraně s využitím laserů, infračerveného záření a rádiových vln i automatizo-vané systémy řízení palby dělostřelectva.

V návaznosti na změny v politických pojetích států NATO byla velením paktu přijata nová operačně strategická koncepce vedení války v Evropě. Její základ tvoří strukturální přestavba a modernizace ozbrojených sil, která má vytvořit podmínky pro dlouhodobé úspěšné vedení operací ve válce s použitím kon-venčních zbraní a maximální oddálení přechodu na použití jaderných zbraní.

Podstatou této koncepce je snaha ničit vojska Varšavské smlouvy po jednot-livých sledech v taktickém, operačním i strategickém měřítku, v různé hloubce, počínaje od předního okraje až do hloubky 1000 km. K tomu vybavit armády NATO zbraňovými systémy, které umožní zjišťovat a účinně ničit druhé sledy vojsk protivníka s cílem znemožnit jejich zasazení, nebo je maximálně zdržet a způsobit jim co největší ztráty. Za rozhodující podmínku úspěšné realizace

zásad nové koncepce považuje velení NATO oddělení vojsk prvního operačně strategického sledu od druhého sledu a zničení hlubokých záloh našich vojsk dříve, než budou organizovaně přisunuty a zasazeny na frontě.

Novou kvalitou ve zbraňových systémech jsou průzkumné a palebné systémy, které mohou vést průzkum cílů v hloubce od 10 do 600 km, ničit je výsoce přesnými a samonaváděcími střelami a plnit úkoly ve velmi krátké době.

Tyto systémy jsou **určeny** zejména k ničení druhých sledů a záloh, tj. zvláště těch prvků operační sestavy, které by měly být využity k rozvíjení úspěchu v operační hloubce nepřítel. Proti našim vojskům mohou v současné době působit až 3 divizní průzkumné systémy ARGUS, 3—4 divizní systémy vzdušného radiolokačního průzkumu SOTAS, 2 sborové průzkumné a palebné protitankové systémy Assault Breaker a 1—2 letky F-4G (perspektivně F-16B) s americkými průzkumnými a palebnými systémy k ničení radioelektronických cílů.

Výrazné zvýšení možností průzkumu daleko více zkvalitní a zrychlí rozhodování o pořadí ničení cílů v téměř reálném čase.

Nynější a nově zaváděné moderní prostředky průzkumu a ničení mají umožnit včasné zjištění a účinné zničení 50—60 % bojových vozidel a vozového parku přisunovaných svazů a svazků druhého sledu. Tím znemožní jejich operační použití a vytvořit podmínky k rychlému přenesení bojové činnosti na území protivníka. Maximální intenzita činnosti při působení proti hlubokým operačním a strategickým zálohám se předpokládá do 500 km, přičemž v hloubce 150 až 500 km má být systémy narušován přísun vojsk a ničeny letecké základny; v hloubce 50—150 km má dojít k největšímu snížení bojechopnosti přisunovaných svazků. Jejich konečné vyřazení se předpokládá ještě před dosažením čáry zasazení.

V této souvislosti považují za nutné upozornit i na nové tendence v zavádění moderních prostředků zatarasování do vojsk NATO, v nichž jednoznačně mají rozhodující úlohu prostředky pro minování na dálku. V rámci přijaté operačně strategické koncepce právě tyto prostředky by měly výrazně zvýšit účinnost a možnosti manévru výbušnými zátarasy, umožnit překvapivé zaminování terénu na libovolném směru, na velkých plochách, s dostatečně vysokou hustotou a ve velmi krátkém čase, v jakékoli denní a roční době, bez ohledu na povětrnostní podmínky, a to jak před předním okrajem, tak i ve značné hloubce bojové sestavy našich vojsk. Jejich využití se předpokládá v obranném i útočném boji, především však k rychlému přehrazení hlavních tankových směrů, zatarasení mezer, které vznikly po jaderných úderech, vodních překážkách, důležitých míst v týlu protivníka, přímému zřízení minových polí v prostorech soustředění vojsk, případně k rychlému rozšíření zaminovaných částí terénu. Tyto prostředky umožňují především rychle reagovat na změny situace vojsk, zastavit nebo zpomalit postup útočníka, způsobit mu značné ztráty, omezit manévry a zabránit zasazování druhých sledů a záloh. Mají chránit odkrytá křídla a boky bojových sestav, zpevnit obranu dosažených čar a prostorů a bránit protiztečím (protiúderům). Uvedené prostředky mohou ničit tanky ještě do doby jejich zasazení, bránit jim v manévru, nebo je usměrňovat do prostorů a na směry, které jsou výhodné k vedení přímé střelby protitankových zbraní.

Nesmíme zapomínat ani na to, že některé nové konvenční bojové prostředky mají téměř stejné vlastnosti a možnosti jako taktické jaderné zbraně. Jejich hromadné použití způsobí, že vojenské operace i bez použití jaderných zbraní budou mít nebývale destruktivní dopad, ve svých důsledcích dosáhnout analogického výsledku jako jaderný úder a mohou v relativně krátkém čase měnit

poměr sil, vytvářet převahu na směru hlavního úderu a podstatně oslabit úder-ná uskupení protivníka.

Proto je zapotřebí dobře znát všechny možnosti nepřítele a být si vědomi stupně ohrožení našich zámyslů na přeskupení vojsk a vedení operací ve vysokém tempu a zkoumat optimální způsoby, jak účinně čelit důsledkům hromadného použití nových prostředků zatarasování, tj. hledat vysoce efektivní prostředky zjištění a průzkumu nenadále zřizovaných zátarasů, jejich účinného odminování a v krajním případě rychlého překonání.

Na druhé straně všichni víme, že i v armádách členských států Varšavské smlouvy (které k tomu byly donuceny okolnostmi) probíhá kvalitativní zvrat ve výzbroji a růstu bojových možností. Tento kvalitativní růst soudobých armád má přímý odraz v rozvoji vojenské vědy a operačního umění. Pokud chceme charakterizovat současnou operaci, pak je třeba na prvním místě uvést **nárůst rozhodnosti** ve všech druzích bojové činnosti. Zvětšuje se prostorový rozmach, hloubky bojových úkolů a tempa vedení operací. Pro soudobé operace je charakteristická vysoká manévrovost, rychlý vývoj bojové činnosti vedené s krajním vypětím sil stran, náhlé a pronikavé změny na bojišti a nerovnoměrný vývoj operací, vznik nepředvídaných situací, vzájemné hluboké vklínění operačních sestav, uskutečňování úderů na samostatných směrech a do mezer, vedení bojové činnosti na nesouvislé frontě, v širokých pásmech a v různé hloubce, rychlý přechod k jednotlivým druhům bojové činnosti často bez přestávky a beze změn v operační sestavě. Typický bude i boj o čas a získání iniciativy na zemi i ve vzduchu. Zvýší se počet úderů vedených k rozetnutí a rozčlenění nepřátelských uskupení na části. Vojska určená k vedení úderů budou co do počtu svazků menší, avšak s podstatně větší palebnou silou a manévrovací schopností. Palebné ničení nepřítele bude nabývat stále více charakteru dalekého palebného boje a bude vedeno nepřetržitě s využitím různých prostředků až do přiblížení se vojsk k objektům zteče. Z toho vyplývá i zvětšení hloubky současného působení na nepřítele nejen palbou, ale i vojsky, a to s využitím jejich vysoké pohyblivosti a schopnosti obchvatem po zemi a ze vzduchu ničit nepřítele čelně i z týlu.

Bez ohledu na způsob operace (s použitím jaderných zbraní nebo bez nich) budou tyto vedeny ve vysokém tempu, s velkou intenzitou a rychlým spádem, bez přerušení, ve dne i v noci, s pohotovým přenášením úsilí do hloubky.

Používání jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení si vynutí i rychlé nahrazování značných ztrát živé síly, výzbroje, techniky a materiálu všeho druhu, i schopnost vojsk vést dlouhotrvající bojovou činnost v rozsáhlých zamořených a rozrušených prostorech.

Jedním z nových prvků vedení operací je **obchvat ze vzduchu**. Jeho hlavní předností je překvapení, nezávislost na stavu pozemních komunikací a na rozrušení terénu po jaderných úderech i značná časová výhoda, což bude v budoucí bojové činnosti jedním z rozhodujících faktorů úspěchu. Použití vysoce mobilních útvarů vojsk, které využívají možnosti vzdušné přepravy do týlu, povede k tomu, že boj bude probíhat v mnoha ohniscích, současně v taktické i operační hloubce nepřítele.

Soudobá teorie a praxe operačního umění potvrzuje rovněž oprávněnost tendencí k vytváření a využívání operačních manévrovacích skupin.

Dalším vývojem operačního umění je rozpracování otázek vytváření smíšených (vzdušných a pozemních) úderných skupin, v nichž budou působit společně tanky, BVP, OT, bojové a dopravní vrtulníky.

V obranných operacích se zvýší aktivita souběžným vedením boje na zemi i ve vzduchu, rychlým soustředěním sil a prostředků na ohrožené směry s využitím vrtulníků a nepřetržitým palebným ničením nepřítele, hlavně jeho obranných prostředků na maximální vzdálenost. Bude nutné kalkulovat s daleko větší mobilností obrany. Roste význam protitankové obrany, jejíž část je přenášena do vzdušného prostoru, i důležitost protivzdušné obrany. Zvětšuje se hloubka obranných pásem.

Současné podmínky vedení operací mění podstatně význam a obsah pojmu „soustředování sil a prostředků“. Myslím, že by bylo vhodnější hovořit spíše o „soustředování úsilí“, které na směr hlavního úderu bude uskutečňováno především manévrem palbou, raketových úderů a úderů letectva.

Z uvedených rysů, způsobů vedení a charakteru operací, mají-li být úspěšné a splnit stanovené cíle, jednoznačně vyplývá nutnost jejich rozhodného uskutečňování (a to jak útočných, tak i obranných). Toho lze dosáhnout především vytvářením výrazné převahy v silách a prostředcích na směr hlavního úderu, účinnou obranou a ochranou druhých sledů a záloh a jejich dovedným a včasným přísunem a zasazením, nepřetržitým bojem s operačními zálohami nepřítele, důsledným využíváním manévru silami a prostředky, udržováním vysokého tempa útoku a v neposlední řadě i centralizací, komplexností a nepřetržitostí velení a průzkumu.

Problém **hlavního úderu** neztrácí na své aktuálnosti ani v soudobých podmínkách. I nadále má rozhodující význam správná volba směru jeho vedení, avšak z hlediska principiálně nových podmínek. Soustředování na směr hlavního úderu musí zahrnovat především jadernou sílu, potřebnou ke zničení nej důležitějších uskupení vojsk a objektů nepřítele a rychlé využívání výsledků použití jaderných zbraní svými údernými uskupeními. Při vedení operací s použitím konvenčních zbraní je nutné, podle mého názoru, vhodně spojit soustředování s rozptýlením a přecházet do útoku po přesunu z hloubky.

Při přípravě a vedení operací je nutné věnovat velkou pozornost **obraně a ochraně** druhých sledů a záloh proti působení průzkumných a palebných systémů nepřítele a všestrannému zvýšení jejich odolnosti v podmínkách hromadného použití vysoce přesných zbraní. V žádném případě nesmíme dopustit jejich zdržení a nahromadění v určitém prostoru a vystavit je tak hromadným úderům a palbám nepřítele. Je to nový problém, který vyvstal v posledních letech. Z charakteru činnosti průzkumných a palebných systémů, jejich počtu, bojových možností a dislokace vyplývá, že nebude-li veden s nimi intenzivní boj, mohou způsobit našim vojskům (i při vedení operace bez použití jaderných zbraní) vážné ztráty. Boj s nimi se proto stává jedním z nejzávažnějších úkolů jak na operačním, tak i na taktickém stupni. Je nutné tvůrčím způsobem hledat další způsoby k jejich ničení a ochraně vojsk před nimi. Současně nepodceňovat ani způsoby pasivní ochrany vojsk, jako je maximální využití ochranných vlastností terénu, jeho ženíšního vybudování, dovedně vojska maskovat, i spolehlivě bránit před údery ze vzduchu.

Zasazení druhých sledů a záloh zůstává rozhodujícím činitelem narůstání úsilí v operacích. Svazky určené k zasazení je nutné soustředit v co nejkratší době a po zasazení zabezpečit jejich rychlé pronikání do hloubky a rozšíření úspěchu do stran. Druhé sledy a zálohy rozmísťovat do doby zasazení rozptýleně a palebná postavení dělostřelectva zaujmát bezprostředně před zahájením vedení palby.

Důležitou podmínkou rozvíjení úspěchu v soudobých útočných operacích je cílevědomé **plánování a vedení boje s operačními zálohami nepřítele**. Tento úkol je zapotřebí uskutečňovat centralizovaně podle jednotného zámyslu v rámci rozhodnutí pro operaci. K tomu účelu využívat překvapivých paleb, úderů ze vzduchu, obchvatů, vzdušných výsadek, maření protiúderů (protiztečí) nepřítele minováním na dálku apod.

Rozhodné vedení operací bude podmíněno vybojováním nadvlády ve vzduchu, ale současně i schopností vést úspěšný boj se silným letectvem nepřítele.

Ve všech operacích bude mít mimořádný a zásadní význam získání **nadvlády v éteru** s cílem zbavit nepřítele možnosti koordinovaně používat síly a prostředky ničení, rozhodně snížit efektivnost jeho palebných úderů a současně vytvořit optimální možnosti pro vlastní vojska.

V článku jsem se zaměřil jen na nejdůležitější problémy, které vyplývají ze zavádění průzkumných a palebných systémů, vysoce přesných zbraní nepřítele i minování na dálku a vliv těchto prostředků na způsoby vedení soudobých operací.

ORGANIZACE A VEDENÍ BOJE V ZABEZPEČOVACÍM PÁSMU

Zabezpečovací pásmo můžeme připravovat v obraně zaujímané mimo dotyk s nepřítelem. Nečastěji je organizujeme za podmínek, kdy nadřízený velitel předvídá změnu vývoje situace a rozhodne se k přechodu do obrany s předstihem, např. před zahájením agrese, v průběhu rozvíjení útoku po ovládnutí důležitého prostoru v hloubce nepřátelské sestavy před příchodem nepřátelských záloh nebo při vytváření hloubky obrany v operační sestavě na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele, případně i za jiných podmínek. I když v soudobém boji je častější přechod do obrany v přímém dotyku s nepřítelem, tedy bez vytvoření zabezpečovacího pásma, vzhledem k dynamice a různorodosti používaných způsobů vedení boje může dojít k situacím, kdy vytvoření zabezpečovacího pásma bude účelné, případně nezbytné.

Cílem boje vojsk v zabezpečovacím pásmu je zpomalovat přibližování nepřítele, zdržet zahájení jeho útoku, donutit ho, aby se rozvíjel a útočil pro něho v nevýhodném směru, zjišťovat jeho uskupení a zámysl, vytvářet podmínky pro vyšší účinnost vlastních jaderných úderů, úderů letectva i dalších prostředků na přístupech k obraně, způsobit mu ztráty a získat čas k přípravě obrany hlavními silami divize.

Zabezpečovací pásmo hluboké 20 až 40 km připravujeme před předním okrajem obrany vojsk prvního sledu. Zahrnuje několik postavení, která jsou ve vzdálenosti 6 až 8 km za sebou. Může být budováno podle situace a terénu v celé šíři pásma divize, nebo pouze na nejdůležitějším směru. V zabezpečovacím pásmu bojují obvykle předsunuté odřady v síle zesílených motostřeleckých nebo tankových praporů (v některých případech i celý pluk z druhého sledu divize), podporované palbou přiděleného dělostřelectva a části divizního dělostřelectva z dočasných palebných postavení, údery letectva a bráněné prostředky protivzdušné obrany. Někdy může v obranné operaci armády bránit zabezpečovací pásmo celá divize druhého sledu.

Hloubka zabezpečovacího pásma divize na samostatném směru bude, podle mého názoru, na nižší hranici rozpětí a v rámci obranné operace bude větší. Tendence narůstání hloubky zabezpečovacího pásma a vzdáleností jednotlivých

postavení vyplývá z většího dosahu nepřátelských palebných prostředků a požadavku, aby z jednoho palebného postavení nepřítel nemohl vést palbu na dvě obranné čáry a byl nucen palebné prostředky přemísťovat.

V mezeře mezi obrannými postaveními zabezpečovacího pásma je zřizován široce rozvinutý systém zátarasů, jsou organizovány léčky a vojska připravují důležité komunikační objekty ke zničení.

Boj jednotek a útvarů v zabezpečovacím pásmu má **charakter obrany na široké frontě**, bojová sestava předsunutých odřadů je zpravidla členěna do **dvou sledů**, které se navzájem překračují a zabezpečují při manévru z jedné obranné čáry na další. Takovou sestavu a způsob manévru je účelné volit při značné převaze nepřítele a v méně členitém terénu, kdy hrozí nebezpečí, že útočící nepřítel by mohl postupovat takovým tempem, že časové možnosti zaujímání dalších obranných čar by byly značně omezené.

V členitém terénu nebo při méně výrazném poměru sil ve prospěch nepřítel je možné volit bojovou sestavu předsunutých odřadů **v jednom sledu** se zálohou, kdy odchod z jednoho postavení na následující může být zabezpečen slabšími krycími silami, zátarasy a léčkami.

Jednotlivá **postavení** zabezpečovacího pásma tvoří systém samostatných rot-ních a četových opěrných bodů, na nejdůležitějších směrech a výhodných terénních úsecích pro útoku a někdy i praporeční rajóny obrany. Mezery mezi opěrnými body budou větší než obvykle. Volíme je na výhodných čarách pro obranu, které svými přirozenými terénními vlastnostmi omezují manévrování nepřítele. Předsunuté odřady v závislosti na terénu, předpokládané síle nepřítele i s ohledem na dočasnost obrany mohou přehrazovat směry jeho postupu až ve dvojnásobné šíři oproti obraně v hlavním pásmu. Toho je dosahováno zejména většími mezerami (které jsou zatarasovány, stráženy a chráněny léčkami, zášahem záloh apod.) mezi samostatnými opěrnými body. Samostatné opěrné body čet a rot (obránné rajóny praporů) budou bránit zpravidla úseky jako v hlavním pásmu obrany. Boj v zabezpečovacím pásmu vedou vyčleněné síly převážně samostatně, bez podpory hlavních sil divize. Ke zvýšení samostatnosti je zapotřebí předsunuté odřady přiměřeně posílit.

Motostřelecký (tankový) prapor jako **předsunutý odřad** v zabezpečovacím pásmu může být posílen až tankovou (motostřeleckou) rotou, protitankovou četou, baterií dělostřelectva, ženijní četou (s prostředky ke zřizování zátarasů a k destrukci komunikačních objektů), případně dalšími prostředky. Při vysílání silnějších předsunutých odřadů může jejich boj podporovat část divizního dělostřelectva z dočasných palebných postavení (za jednotlivými obrannými čarami), případně letectvo.

Tanky, bojová vozidla pěchoty a protitankové prostředky použijeme v opěrných bodech rot, v léčkách a na palebných čarách. Rozmístění sil a prostředků v opěrných bodech jednotlivých postavení zabezpečovacího pásma musí zajistit pozorování nepřítele, jeho překvapivé napadení palbou zejména protitankových prostředků, postřelování zátarasů, možnost manévru palbou, zvláště k zamezení pokusů nepřítele o obejití samostatných opěrných bodů a vyvedení z boje na další obrannou čáru. V opěrných bodech jsou připraveny okopy pro palebné prostředky, úkryty pro živou sílu, a vybudované objekty jednotky maskují. Vzhledem k omezeným časovým možnostem budou mít opěrné body zpravidla charakter spěšně vybudované obrany. Větší mezery mezi nimi, pokud je nemůžeme přehradit přímou palbou protitankových prostředků, jsou stráženy hlídkami,

přehrazování zátarasů, bráněny léčkami, popřípadě zásahem tanků a bojových vozidel ze zálohy velitele předsunutého odřadu.

Ženíjná jednotka vytváří jednu až dvě destrukční skupiny v síle ženijního družstva k ničení objektů na komunikacích. Každá může připravit ke zničení dva až tři objekty. Po uložení trhavin v objektu a přípravě roznětů zůstává u objektu rozněťová hlídka, která aktivovaný objekt stráží a odpovídá za jeho zničení na rozkaz (signál) velitele jednotky, jež na tomto směru vede boj. Část jednotky vytváří ženíjnou zálohu, která je připravena položit minová pole [podle požadavku velitele předsunutého odřadu] před opěrnými body. Kromě toho mohou v zabezpečovacím pásmu působit ženíjná prostředky velitele divize, které zřizují výbušné zátarasů zejména v mezerách a na bocích, připravují uzly zátarasů v prostorech důležitých komunikačních objektů, zabezpečují pořádkovou službu u průchodů v těchto zátarasích a jejich uzavření nebo aktivování (na stanovený signál) po odchodu krycích sil.

Obrana jednotlivých postavení zabezpečovacího pásma je dočasná. Úkolem jednotek v obraně je odrazit průzkum nepřítele, jeho předsunuté odřady a čelní síly a donutit hlavní síly přisunované nepřátelské divize k rozvinování.

Způsobem vybudování a vedení obrany usilují uvést nepřítele v omyl o průběhu předního okraje obrany, zejména na poslední obranné čáře před předním okrajem obrany (obdobně jako je to cílem předsunutých postavení, která jsou zřizována na těch směrech, kde není zabezpečovací pásmo).

Vzhledem k tomu, že protitankové prostředky za těchto podmínek jsou schopny čelit v průměru dvojnásobnému počtu obrněných cílů nepřítele, může zesílený prapor odrazit útok až dvou nepřátelských praporů a zdržovat útok brigády po dobu jedné až dvou hodin. Ke zdržení hlavních sil nepřátelské divize tím, že budou nuceny rozvíjet se a organizovat útok, by bylo třeba vyslat k obraně zabezpečovacího pásma dva zesílené prapory až pluk.

Vojska vyčleněná pro boj v zabezpečovacím pásmu mohou v některých případech vytvářet podmínky k vyslání **přepadového odřadu** do týlu útočícího nepřítele s cílem ničit jeho prostředky jaderného napadení, místa velení, zasazovat údery nepřátelským zálohám přisunovaným z hloubky a ničit jiné důležité prvky bojové sestavy. Přepadový odřad může být vytvořen v síle zesíleného motostřeleckého (tankového) praporu (pluku). Proniká mezerami do hloubky nepřátelské sestavy, plní stanovené úkoly vysoce manévrovým, aktivním i samostatným bojem a překvapivými údery z různých směrů. Po splnění úkolů se přepadový odřad soustředí v určeném shromaždišti, přechází do proudů a vrací se do sestavy divize. Místa průchodů obrannými čarami zabezpečovacího pásma a předním okrajem obrany, osy přesunu a signály vzájemného rozpoznávání stanoví předem velitel divize, a to jak velitel předsunutého, tak i přepadového odřadu.

Boj v zabezpečovacím pásmu řídí velitel divize. Hloubku tohoto pásma, síly a prostředky k jeho obraně určí ve svém rozhodnutí velitel armády. Velitel divize upřesňuje průběh postavení, způsob manévru předsunutých odřadů v zabezpečovacím pásmu a jeho sladění s činností podpůrných prostředků. Přitom vychází z celkového zámyslu obranného boje, schváleného nadřazeným velitelem.

Zaujímání obrany mimo dotyk s nepřítelem nemá vždy na všech stupních stejné podmínky pro všechny prvky bojové sestavy, jako je tomu např. při přechodu do obrany před zahájením nepřátelské agrese, nebo v hloubce operační sestavy. Při přechodu do obrany v průběhu rozvíjení útoku, kdy v dotyku s čel-

ními jednotkami jsou slabší nepřátelské síly, ale z hloubky jsou přisunovány silné nepřátelské zálohy, může nadřazený velitel vydat úkol k přechodu do obrany. Za této situace je možné, aby část sil divize ovládla stanovenou čáru a pod ochranou vyčleněných předsunutých odřadů přeskupila síly k obsazení hlavního pásma obrany. Většina sil divize bude zaujímat obranu mimo dotyk s nepřítelem, ale předsunuté odřady ve stanoveném zabezpečovacím pásmu budou od počátku v přímém dotyku s nepřítelem. Tato varianta závisí na časových možnostech přisunu nepřátelských záloh i poměru sil v dotyku. Je zřejmé, že vytvoření zabezpečovacího pásma tímto způsobem bude možné, pokud síly nepřítele v dotyku budou výrazně slabší.

V každém případě je nutné předpokládat aktivní činnost vyčleněných předsunutých odřadů (nikoli pouze očekávat útok přicházejících silnějších záloh nepřítele). Čelní sledy předsunutých odřadů po ovládnutí stanovených operních bodů na předním okraji zabezpečovacího pásma organizují palebný systém, brání pronikání nepřátelského průzkumu, odrážejí pokusy nepřítele o ovládnutí důležitých objektů. Současně zřizují zátarasy a ženijně budují opěrné body. Získávají zajatce, upřesňují uskupení nepřítele v dotyku a ráz jeho činnosti. Vysílají průzkum ke zjištění přisunu nepřátelských hlavních sil.

Přicházejícího nepřítele ničí na vzdálenost účinné palby, zdržují a odrážejí útok jeho předsunutých sil, snaží se jej donutit předčasně rozvinout, soustředit hlavní síly a tím vytvořit výhodné podmínky pro jejich ničení jadernými údery a letectvem. Jakmile zjistí příznaky rozvíjení hlavních sil nepřítele, hlásí to veliteli divize a na jeho rozkaz, zpravidla po úderech prostředky nadřazeného velitele, zahajuje první sled předsunutých odřadů vyvádění jednotek z bráněného postavení zabezpečovacího pásma a organizovaně odchází na další obrannou čáru. Podle možností se tyto jednotky nezavazují do dlouhotrvajícího boje a včas zaujmají obranu na další čáře.

Vyvedení z boje a odchod z jedné obranné čáry na další je manévr velmi složitý a obtížný. Je zahajován zpravidla po jaderných úderech, palbách dělostřelectva a úderech letectva, které vedou prostředky nadřazeného velitele na rozvíjející se nepřátelské hlavní síly. Manévr musí být skrytý s rychlým odpoutáním od nepřítele. V nezbytných případech je možné vyčlenit část sil ke krytí odchodu hlavních sil předsunutého odřadu. K tomuto účelu používáme zejména tankové jednotky, nebo jednotky na bojových vozidlech, které z věžových postavení na palebných čarách (z léček) zpomalují postup nepřítele. Odchod z jedné obranné čáry na další musí být organizován a uskutečněn současně celým sledem předsunutého odřadu. Myslím, že není přípustné opouštět opěrné body samostatně v malých jednotkách bez ohledu na situaci sousedů.

Vyvádění z boje se uskutečňuje v rozvinutých bojových sestavách až po dosažení prostoru mimo dosah palby protitankových prostředků nepřítele, odkud jednotky dokončují manévr na další obrannou čáru v rotních nebo praporečnických proudech, pokud možno skrytě.

Po vyvedení hlavních sil předsunutého odřadu z boje a zahájení přesunu se odpoutávají s využitím zátarasů všeho druhu krycí síly. Ke zpomalení nepřítele je možné využívat prostředky pro minování na dálku, po průchodu těchto sil připravenými zátarasy aktivují ženijní hlídky destrukce na komunikačních objektech. Velitel předsunutých odřadů neustále sledují činnost nepřítele a přijímají opatření k zamezení využití mezer a zmocnění se z chodu dalších obranných postavení. Vzhledem k šířce zabezpečovacího pásma, omezeným možnostem pozorování má značný význam udržování pevného spojení, pružné velení,

nepřetržitě získávání zpráv o situaci od podřízených, sousedů i vlastního průzkumu.

V mezerách mezi jednotlivými postaveními zabezpečovacího pásma mohou jednotky ke zpomalení nepřítele organizovat tankové léčky (léčky s využitím bojových vozidel) v síle čety, která předem zaujímá palebná stanoviště (v místech s omezenými možnostmi manévru pro nepřátelskou bojovou techniku a současně umožňující skryté zaujetí léčky i odchod např. na okrajích lesů, osad, v členitém terénu apod.). Podstata léčky spočívá v překvapivé palbě na minimální vzdálenost metné dálky z různých směrů, ale zejména do boku nepřátelské sestavy s následujícím skrytým odpoutáním od napadeného nepřítele. K léčkám mohou být využívány i bojové vrtulníky.

Boj jednotek v léčkách a dalších sil, které v mezerách mezi jednotlivými postaveními zabezpečovacího pásma kryjí manévry předsunutých odřadů, je nutné pečlivě sladit s palbami dělostřelectva a aktivováním ženijních zátarasů. Znamy význam má i maskování a klamání nepřítele. Tankové jednotky a jednotky vyzbrojené bojovými vozidly pěchoty mají vzhledem ke své palebné síle a manévrovacím možnostem nejlepší předpoklady k vedení boje v zabezpečovacím pásmu.

Boj na dalších postaveních zabezpečovacího pásma je organizován obdobným způsobem jako u předchozích. Poslední obrannou čáru zabezpečovacího pásma volíme na úrovni předsunutého postavení. Při odchodu předsunutých odřadů z této obranné čáry přebírají boj s nepřítelem hlavní síly divize na předním okraji obrany. Předsunuté odřady procházejí předním okrajem obrany ve stanovených místech, po určených osách a jsou přesunovány do vymezeného prostoru ve druhém sledu divize. Velitel divize upřesňuje součinnostní opatření pro průchod předním okrajem obrany, zejména signály ke vzájemnému rozpoznání, organizaci pořádkové služby, uzavření průchodů v zátarasech před příchodem nepřítele.

Při boji v zabezpečovacím pásmu je nepřítel nucen několikrát se rozvíjet, opětovně organizovat útok, přeskupovat síly a prostředky. Jeho přibližování je zpomalováno, jsou vytvářeny podmínky pro zvýšení účinnosti úderů jaderými i ostatními konvenčními prostředky obránce, je zjišťováno uskupení a směr hlavního úderu nepřítele.

Organizace boje v zabezpečovacím pásmu je součástí organizace obrany. Vzhledem k tomu, že cílem je zabezpečit i budování obrany hlavními silami, bude v tomto pásmu probíhat vždy pod tlakem času. Velitel divize na základě všestranného zhodnocení situace a svého rozhodnutí v bojovém úkolu veliteli předsunutého odřadu uvede:

- stručné závěry ze zhodnocení nepřítele, zejména předpokládané časové možnosti a směry jeho přibližování,
- přední okraj zabezpečovacího pásma a průběh jeho dalších postavení,
- vyčleněné síly a prostředky pro boj v zabezpečovacím pásmu, posilové prostředky, kdy a kde je převzít,
- podpůrné prostředky a jejich úkoly ve prospěch boje v zabezpečovacím pásmu,
- úkoly sousedů, pokud v zabezpečovacím pásmu působí,
- časové vymezení bojových úkolů: pohotovost k jejich plnění, předpokládaná doba bránění jednotlivých čar,
- způsob ženijního budování zabezpečovacího pásma (zátarasy),

— opatření součinnosti (objekty určené ke zničení, kdy a kým budou ničeny a na čí rozkaz, způsob manévru předsunutými odřady, sladění úsilí letectva, raketového útvaru, dělostřelectva a ženijních jednotek ve prospěch boje předsunutého odřadu při boji o zabezpečovací pásmo, místa průchodů předním okrajem obrany, osy přesunu do druhého sledu divize, organizace spojení a signály).

Velitel a štáb divize nejprve organizují ovládnutí a upevnění předního okraje zabezpečovacího pásma vyčleněným předsunutým odřadem. V dalším podle času, který je k dispozici, může určený funkcionář štábu divize spolu s velitelem předsunutého odřadu, posilových a podpůrných jednotek uskutečnit rekonstrukci jednotlivých postavení zabezpečovacího pásma, upřesnit průběh postavení, rozmístění opěrných bodů, palebný systém, přípravu zátarasů, míst velení předsunutého odřadu, prostory léček a způsob manévru při boji o zabezpečovací pásmo. (Tento postup a obsah činnosti vyjadřuje jednu z možných variant a v závislosti na situaci může být pořadí, obsah i rozsah řešených úkolů odlišný.) Při nedostatku času je možné řešení připravit bez rekonstrukce s využitím mapy.

Základem boje v zabezpečovacím pásmu divize je kombinace dočasné obrany výhodných čar (prostorů) vyčleněnými předsunutými odřady na široké frontě ve spojení s manévrem silami a palbou. Dosažení stanoveného cíle — zpomalení a oslabení nepřítele — podmiňuje rozhodná a samostatná, ale sladěná činnost vyčleněných vojsk přinutit nepřítele k rozvinování, vzápětí se rychle odpoutat a uskutečnit manévru na další obrannou čáru. Při boji i manévru využívat přírodní překážky a zátarasy všeho druhu. Dovedně uplatnit princip soustředění sil na rozhodujícím směru se současným zajištěním mezer, nedovolit nepříteli obejít jednotlivé opěrné body.

Vedení boje v zabezpečovacím pásmu (relativně slabšími silami proti převaze nepřítele) má rovněž vysoké nároky na morální a psychickou odolnost vojsk. Je nutné věnovat potřebnou pozornost cílevědomé organizaci stranickopolitické práce, objasňovat podřízeným situaci, způsob plnění úkolu, jeho zvláštnosti, podmínky k dosažení úspěchu v tomto boji, předcházet vzniku možné paniky, zamezit samovolnému odchodu a posilovat sebedůvěru vojáků.

Respektovat všechny uvedené vlivy se zdá složité, ale takový je soudobý boj. Poznatzky z psychologie potvrzují, že znalost i méně obvyklých podmínek boje, vědomí velitelů i vojsk, že i složitou situaci dovedou řešit, je důležitým zdrojem sebedůvěry a odolnosti.

K PŘÍPRAVĚ VELITELŮ A ŠTÁBŮ

Příprava velitelů a štábů je jednou z rozhodujících oblastí, která ovlivňuje vysoký stupeň bojové připravenosti ČSLA. V článku zobecním některé dobré zkušenosti z jejího konání a poukážím na možné rezervy v jednotlivých formách i na možnosti jejich účelnějšího využití.

Vědeckotechnický rozvoj ovlivňuje dynamický vývoj nejmodernější bojové techniky a zbraňových systémů. Časy od zaujetí palebných postavení k odpálení raket s jadernou náplní se stále zkracují. Rychlostí a možností bojových letounů, raketových pozemních i kosmických prostředků jsou vyšší, do popředí se dostávají prostředky radioelektronického boje, které v případě jejich použití znemožňují nebo ztěžují dosavadní systém velení na všech stupních. Nový přístup vyžadují otázky účinného boje s protitankovými vysoce přesnými prostředky nepřítel; konkrétní propočty bojových možností potvrzují, že prolamování předního okraje obrany nepřítel tankovými uskupeními může být v některých případech riskantní.

Tyto skutečnosti se odrážejí jako zpětná vazba v operačním umění a taktice. I zde platí zásada, že vítězit může jedině ten, kdo je lépe připraven. Na jedné straně zavedením nové bojové techniky do vojsk, nebo technického prostředku na štáby se v určitém směru ušetří práce — zvýší efekt. Na druhé straně si ale tato opatření vždy vynucují vyšší znalosti (kvalifikaci) obsluh nebo celých kolektivů i štábů.

Mohl by vzniknout názor, že vzhledem k vyšším požadavkům je nutné věnovat více času přípravě velitelů a štábů. Účelnější však je, podle mého názoru, efektivněji využívat dosavadních forem přípravy velitelů a štábů i doby jejich trvání, tak jak je stanovena Kalendářním plánem opatření ČSLA na výcvikový rok.

K formám přípravy generálů, důstojníků a praporčíků

Velitelská shromáždění jsou nejosvědčenější a nejefektivnější formou přípravy generálů a důstojníků. Slouží k rychlému rozšíření a objasnění nejnovějších teoretických otázek, které je nařízeno procvičit se štáby nebo i s vojsky v prů-

běhu výcvikového roku. Stalo se již dobrou tradicí, že při velitelském shromáždění u ministerstva národní obrany přednášejí nejnovější poznatky sovětské vojenské vědy lektori generálního štábu a akademie generálního štábu Sovětské armády. Tím jsme dosáhli jednoty názorů na vedení operace a boje i na jejich nejnovější zvláštnosti uplatňované v rámci armád Varšavské smlouvy. Znalost těchto zásad přispěla k dobrému hodnocení všech štábů ČSLA, které se zúčastnily spojeneckých cvičení v posledních letech.

Jsem toho názoru, že velitelská shromáždění mají již tradičně dobrou úroveň. Velitelé jednotlivých stupňů osobně řídí rozhodující zaměstnání a bezprostředně učí své podřízené. Bylo by žádoucí více učit velitele a náčelníky přednášet závěry ze situace a návrhy v průběhu válečných her nebo VŠC na mapách při velitelských shromážděních. To by pak šetřilo čas při operačních a taktických cvičeních v terénu.

Při tvorbě programu velitelských shromáždění nemají vždy rozhodující úlohu příslušní velitelé. I přesto, že základní téma stanovené nadřízeným je zachováno, myslím, že by bylo nutné vycházet ze skutečné úrovně znalostí účastníků shromáždění a učit je tomu, co potřebují. Stává se, že program velitelského shromáždění je někdy sestavován šablonovitě a tím jsou pak některá zaměstnání jen formální, bezúčelná.

Velitelská příprava je základní formou přípravy generálů, důstojníků a praporčíků štábů, kteří se nezúčastňují velitelského shromáždění u nadřízeného velení. S veliteli praporů (oddílů) a nižších stupňů velení je navíc organizována metodická příprava k dosažení vyšší kvality jejich připravenosti pro výcvik vojsk. Velitelská příprava je často svým názvem nesprávně používána jako všezahrnující obecný název přípravy velitelů a štábů. Neoddělitelnou součástí této přípravy je marxisticko-leninská příprava, kterou zpravidla uskutečňujeme první den velitelské přípravy v každém měsíci. Za zmínku stojí **odborná část** velitelské přípravy. Na některých štábech, jak potvrzují zkušenosti, má i tato druhá část, zásluhou náčelníků štábů, správ a oddělení, dobrou úroveň. Přesto je to jedna z forem, kde jsou značné rezervy. Málo ovlivňují, svou osobní účastí, velitelskou přípravu funkcionáři, kteří se zúčastňují velitelského shromáždění. Jen výjimečně jsou organizována zaměstnání se speciálním zaměřením po odbornostech. Účast je narušována odvoláváním jednotlivců k plnění tzv. „neodkladných úkolů“, některá zaměstnání vedou důstojníci, kteří nemohou nahradit osobní řízení zaměstnání náčelníkem (velitelem). Při sestavování programu této formy přípravy je malá pozornost věnována potřebám účastníků zaměstnání (jsou zařazovány i takové přednášky, které přinášejí jen malý efekt).

Bylo by účelné, a je to v našich silách, tyto slabé stránky velitelské přípravy odstranit a promyšlenou přípravou i důslednějším organizačním zabezpečením maximálně využít plánovaný čas ke zvyšování znalostí všech jejich účastníků. Vycházíme-li z toho, že náplň odborné velitelské přípravy zabezpečují nejlépe připravení pracovníci štábů, pak by i její provádění mělo této skutečnosti odpovídat. Ze zkušeností vyplývá, že v mnoha případech by bylo možné změnit i metody velitelské přípravy. Např. při přípravě na některá rozhodující zaměstnání v roce je možné její účastníky rozdělit po skupinách tak, aby se každý připravoval k výkonu funkce, ve které bude cvičit atd. Možných forem velitelské přípravy by bylo nespočet množství. Jde však o to, abychom každého školili v tom, co potřebuje pro svoji praxi a viděl účelnost zaměstnání. Již v plá-

nech by se měly vytvářet lepší podmínky pro realizaci potřeb jednotlivých velitelů a náčelníků směrem k přípravě svých podřízených. Ve své podstatě by velitelská příprava měla být vzorem ostatním formám přípravy velitelů a štábů.

Samostatné studium je, podle mého názoru, nedoceněnou formou přípravy generálů, důstojníků a praporčíků. Bylo by nesprávné dělat závěry, že se málo studuje anebo nestuduje vůbec. Skutečnosti však potvrzují nepravdivost studia. Na jedné straně se vyskytují názory, že některé materiály, které jsou přednášeny na velitelské přípravě, by stačilo individuálně prostudovat a na druhé straně čas stanovený ke studiu není efektivně využit. Optimální by bylo, plně podle stanovených úkolů a individuální potřeby generálů a důstojníků využívat plánem určený čas ke studiu a soustavně si osvojovat nejnovější poznatky vojenské vědy, které aplikovat v každodenní praxi. Co studovat, musí každý vědět sám. Přesto však je nutné, aby přímí náčelníci schvalovali plány studia svých podřízených a jejich studium ovlivňovali a kontrolovali.

K formám přípravy štábů

Štábní nácviky jsou vysoce efektivní formou, kterou vojska nejvíce používají. Štáby mají dobré zkušenosti s jejich přípravou i řízením. Jak potvrzují zkušenosti, méně je používána forma štábního nácviku bez výjezdu, po odděleních nebo po skupinách. Při tomto nácviku je nejvhodnější učit jednotlivce i kolektivy zpracovávat grafické i písemné dokumenty, příspěvky do návrhů, přednášení závěrů ze situace i další úkoly spojené s přípravou a vedením operace (boje). To má zvláštní význam pro nové pracovníky štábů.

Málo jsou také využívány štábní nácviky v terénu k zdokonalení velení na pojítkách. Zejména v současné době, při zavedení obrněných transportérů ke zvýšení mobility míst velení, je velmi účelné, aby každý pracovník osádky byl výtečně vycvičen, schopen rychle a v omezeném prostoru splnit všechny úkoly, včetně znalostí organizace spojení.

Válečné hry využíváme ke zdokonalení přípravy štábů v některých zásadních druzích operační (bojové) činnosti. Je to forma zvláště vhodná a účinná při zdokonalování cvičících v přednášení závěrů ze situace a návrhů, zpracovávání dokumentů i ke sladění metodiky práce štábu.

V posledních letech jsme málo organizovali dvoustranné válečné hry. Tato cvičení umožňují srovnávat rozhodnutí jednotlivých velitelů a při promyšleném řízení jsou značně poučná. Nutí, aby cvičící odpovědně řešili jednotlivé situace a podněcují je k maximálnímu vypětí ve snaze být lepší než druhá strana. Jsem toho názoru, že by stálo za úvahy, podle možností a cílů cvičení, dvoustranné válečné hry více využívat ke zdokonalení přípravy štábů.

Letučky jsou vhodnou formou k prověření jednotlivců, kolektivů i celých štábů. Východní materiál k řešení letučky může být velmi rámcový a nenáročný na přípravu. Má-li však letučka řešit operační (taktickou) situaci, musí být vždy jako podklad k jejímu řešení zpracována výchozí situace na mapě (oleátě), námět, který by měl obsahovat i úkol nadřízeného a úkoly cvičících.

To jsou jen některé názory na používané základní formy v přípravě generálů, důstojníků a štábů. Výrazné zvyšování požadavků na jejich připravenost

je plně odpodstatněné, protože bez soustavného působení na vysokou profesionální připravenosti velitelů a štábů je vedení operace a boje v současných podmínkách nemyslitelné. Je aktuální této otázce věnovat zvýšenou pozornost a podle možností ji aktivně řešit. Učit se musíme trvale a všichni, jak zpracovatelé, tak řídicí zaměstnání i jeho účastníci. Jde jen o to, plánem **stanovený čas pro jednotlivé formy přípravy dovedně využít** a každý podle svých možností, funkčního zařazení a připravenosti **přispět k jejich zkvalitnění**.

MODELOVÁNÍ BOJOVÉ ČINNOSTI VOJSK S VYUŽITÍM DIGITALIZOVANÉ MAPY PRŮCHODNOSTI TERÉNU

Bojové možnosti vševojskových svazů a svazků jsou určovány jejich palebnou silou, mohutností úderu a účinností manévru.

Dynamika přemísťování vojsk (tj. manévr pohybem) závisí především na úrovni operačně taktických a technických charakteristik výzbroje a bojové techniky, na operační připravenosti válčiště a zejména pak na přírodních a zeměpisných podmínkách, které působí v prostoru bojové činnosti vojsk.

V článku vymezují nejdůležitější přírodní a zeměpisné charakteristiky válčiště, analyzují jejich význam a vliv na manévr vojsky a specifikují aplikační metodu matematického modelování manévru vševojskovými útvary v reálném terénu.

Obtížnost zpracování matematických modelů bojové činnosti vševojskových útvarů a svazků spočívá nejen v řešení otázek algoritmizace a formalizace matematických vztahů palebné činnosti vojsk, efektivnosti úderů RVD a frontového letectva, ale zejména v modelování dynamiky vševojskové operace a boje a z ní vyplývajících manévrovosti vojsk.

Zatímco v prvních modelech bojové činnosti vojsk byly uvažovány vlivy přírod-

ních a zeměpisných charakteristik válčiště pouze jako okrajové podmínky modelování, vystupují v modelech soudobé operace a boje jako významné faktory, které působí na časový průběh a celkový výsledek bojové činnosti.

V souvislosti s rychlým rozvojem výpočetní techniky a jejího programového zabezpečení jsou v matematických modelech operace a boje uplatňovány výkonné báze dat, v nichž jsou ukládány a systematicky obnovovány hlavní charakteristiky reálných zeměpisných oblastí, rozsáhlých teritorií a státních celků, včetně záznamu potenciálního vlivu hydrometeorologických podmínek na bojovou činnost vojsk.

V ČSLA je vytvářena a postupně do praxe vojsk zaváděna tzv. báze dat přírodních a zeměpisných charakteristik válčiště (dále jen báze dat), která pracuje na principu digitalizace nejdůležitějších veličin průchodnosti terénu. Obsah báze dat, vytvořený převedením údajů map průchodnosti terénu (měřítko 1:200 000) do číslíkové podoby, postupně rozšiřujeme a upřeshňujeme, aby využívání jejího obsahu přispělo k urychlení zpracovatelského procesu operačně taktických úloh a modelů a tím ke zvýšení účinnosti automatizace velení vojskům.

Vliv přírodních a zeměpisných charakteristik válečného terénu na manévry vojsk

K základním charakteristikám přírodního a zeměpisného prostředí válečného terénu patří reliéf terénu, půdní podklad, porosty, hydrografické a meteorologické podmínky. Kromě toho sem patří další prvky, vytvořené člověkem, tj. sídla, průmyslové a jiné topografické objekty a také všechny druhy komunikací.

Výsledky výzkumných matematických modelů a následné ověřovací zkoušky pohybu vojsk v proudech, v předbojových a bojových sestavách prokázaly rozdílný vliv uvedených charakteristik na rychlost a na možné způsoby manévru vojsky. Současně tak byly vyvolány objektivní požadavky na větší přesnost výpočtů tempa útoku v závislosti na terénu a přírodních podmínkách.

Reliéf terénu snižuje rychlost pohybu vojsk v rozsahu 6 až 97 % nejvyšší možné rychlosti. Např. v mírně zvlněném terénu (při převýšení do 300 m) je rychlost pohybu vojsk v průměru menší o 11 %, v členitém terénu (při převýšení do 500 metrů) o 17 %, ve středně vysokých horách (ve výškách od 1000 do 2000 m) o 25 až 42 % a ve vysokohorském terénu (nad 2000 m) až 97 %.

Půdní podklad snižuje rychlost pohybu vojsk v rozsahu 17 až 48 % nejvyšší možné rychlosti. Např. na písčito-hlinitých půdách dochází ke zmenšení rychlosti o 17 až 23 %, na písčitých půdách o 32 až 48 %; rovněž tvrdé podklady (skalnaté velkoplošné tabulové útvary) způsobují svým fyzikálním složením zvýšené mechanické namáhání pásů tanků, BVP a OT, čímž je snižována rychlost vojsk až o 9 %.

Z porostů mají největší vliv rozsáhlé oblasti jehličnanů. Např. středně staré jehličnaté lesy (do 30 let) s vybudovanými průseky a cestami snižují rychlost vojsk o 19 až 34 %. Souvislé staré smíšené lesy (nad 30 let) s řídko připravenými cestami dokonce o 62 až 85 %. Lesy také určují vhodné směry pohybu pochodových proudů vozidel, ovlivňují způsoby vzájemného prostorového uspořádání pohybujících se bojových sestav vojsk, místa jejich soustředování a výchozí prostory.

Hydrografické podmínky válečného terénu jsou utvářeny charakteristikami řek, kanálů, jezer, vodních nádrží a bažinatých terénů. Největší překážkou pohybu vojsk jsou středně široké (do 300 m), široké (více jak 300 m), hluboké (od 1,5 m výše), rychlé (do 2 m.s⁻¹) a velmi rychlé (více jak 2 m.s⁻¹) řeky, které znemožňují zejména brodění bojové techniky. Úzké a

mělké řeky pak vytvářejí přirozené hranice bojových sestav a operačních uskupení vojsk, čímž vlastně vymezují výchozí a koncové čáry manévru vojsky. Řeky a vodní nádrže mohou rovněž způsobovat rozsáhlé oblasti záplav, čímž spolu s přírodními bažinatými terény téměř znemožňují jakýkoli manévry. Aktivní záplavy, způsobované zásahem člověka, lokalizují prostory možných manévru vojsky a jsou významným faktorem, který omezuje jejich pohyb na válečném terénu. Pasivní záplavy — např. jarní tání sněhové pokrývky hor — znásobují negativní vliv profilu horského terénu na rychlost pohybu vojsk.

Meteorologické podmínky jsou vytvářeny teplotou a vlhkostí vzduchu, atmosférickým tlakem, množstvím srážek, rychlostí větru, úrovní oblačnosti a hustotou mlh. Deštěm rozbahněné hlinité půdní podklady snižují např. maximální možnou rychlost manévru vojsk o 17 až 27 %, silně rozbahněné až o 64 %. Meteorologické podmínky ovlivňují dynamiku manévru vojsky zejména při vedení bojové činnosti v podmínkách použití zbraní hromadného ničení.

Značný podíl na snížení rychlosti pohybu vojsk mají **sídla**. Velká města s počtem obyvatel 50 000 a větším jsou překážkou, kterou vojska většinou obcházejí. Rovněž ostatní města a sídla městského, venkovského a vilového typu ztěžují manévry a zpomalují průměrnou rychlost jejich pohybu v rozsahu 33 až 68 % nejvyšší možné rychlosti.

Průmyslové a jiné topografické objekty, jako např. šachty, továrny, elektrárny, objekty vysílačů, letiště aj. zpomalují pohyb vojsk v závislosti na velikosti jejich rozlohy a také na tom, jak silná obrana je kolem nich vybudována.

Komunikace patří k nejdůležitějším činitelům, které ovlivňují pohyb vojsk. U železničních tratí nejvíce zpomalují manévry výkopy a náspy kolem nich. Například dálnice, silniční komunikace a všechny druhy cest umožňují vojskům dosáhnout rychlosti o 25 a v některých případech až 100 % vyšší, než je průměrná rychlost v daném druhu terénu.

Shrnutím těchto přírodních a zeměpisných charakteristik válečného terénu do jednoho společného — integrujícího parametru, můžeme stanovit jejich operačně taktický význam a prognózovat úroveň vlivu na rychlost a možnosti výběru směrů manévru vojsky. Jde o parametr, který nazýváme **průchodnost terénu**.

Modelování manévru vojsky s využitím báze dat průchodnosti terénu

Údajů topografických pomůcek a map průchodnosti terénu můžeme využít k vymezení a kvantifikaci základních veličin průchodnosti terénu — viz tabulku 1. Zde je uveden i sklon terénu, tj. úhel, který svírá dílčí část reliéfu terénu s vodorovnou rovinou. Kvantifikace sklonu terénních svazů má význam pro hodnocení bojových možností pohybujících se vojsk z hlediska účinnosti jejich přímé střelby i ochrany proti palbě nepřítel.

Vzhledem k relativně nízkému počtu kvantifikačních stupňů veličin průchodnosti terénu (6 stupňů) na jedné straně a značné složitosti modelování manévru vojsky na straně druhé, byla pro účely naplňování a využívání báze dat vytvořena dvoustupňová metoda vyhodnocování rychlosti pohybu vojsk v reálném terénu.

Na prvním stupni prostřednictvím osmi bodové stupnice (bod 0 až 7) vyhodnotíme veličiny průchodnosti terénu (viz tabulku 1) na zvoleném operačním směru. Při hodnocení využíváme pravouhlé rovinné souřadnice (kilometrovou síť) mapy průchodnosti terénu. Opěrnou, výchozí hodnotou použité stupnice, je označen rovinatý, nezalesněný terén s pevným hlinítkým podkladem při normálních povětrnostních podmínkách (bez působení vodních srážek, při standardní vlhkosti, teplotě a tlaku vzduchu).

Na tomto terénu (hodnoceném bodem 0), dosahují vojska v předbojových a bojových sestavách maximální možné rychlosti manévru. Při změně jednotlivých veličin průchodnosti terénu jsou s uměrným zhoršováním podmínek pohybu vojsk zvětšována i bodová hodnocení terénu od 1 do 7. Nárůst může probíhat lineárně i nelineárně v závislosti na stupni kumulace veličin průchodnosti terénu ve vyhodnocovaném prostoru.

Na druhém stupni vyhodnocení vypočítáváme průměr všech zjištěných veličin průchodnosti terénu a automaticky, tj. prostřednictvím programového zabezpečení daného modelu bojové činnosti, je vypočítávána rychlost manévru vojsky. Výpočty vycházejí z výsledků výzkumných modelů a ověřovacích zkoušek. Rozlišujeme přitom rychlost tankových jednotek, jednotek na BVP, OT i jednotek, označovaných typově, v souladu s organickým složením našich motostřeleckých a tankových pluků.

Použitá rozlišovací úroveň modelování manévru vojsky (msp a tpj) byla stanovena na základě výsledných časů modelování útoku motostřelecké divize prvního sledu vševojskové armády v průběhu prvního dne útočné operace (tj. hloubka přibližně 50 km od předního okraje, šířka

Tabulka 1

Veličiny průchodnosti terénu, uvedené na mapě		Počet kvantifikačních stupňů znázorněných na mapě
1	sklon terénu	4
2	druh půdy	5
3	relief terénu	6
4	lesní porosty	2
5	vodní překážky	2
6	silniční síť	2

Tabulka 2

Jednotka, útvar, svazek	Počet modelovacích kroků	Množství použitých vstupních dat na jeden krok [byte]	Doba modelování útoku [min]
mspr, tpr	780	$1,1 \cdot 10^3$	42,10
msp, tp	260	$3,5 \cdot 10^2$	8,20
msd, td	86	$1,2 \cdot 10^1$	1,80

pásma divize 20 km). Provozní výsledky modelování — viz **tabulku 2**.

Z tabulky 2 vyplývá, že rozlišovací úroveň modelování manévru vojsky na stupni msp, tpr je vzhledem k časovým normám metodiky práce operačních štábů neúměrně vysoká. Výhodná (pro krátkou dobu řešení) je úroveň msd a td. Výsledky modelování na této rozlišovací úrovni však byly málo přesné. Chybné určování směru manévru msd (td) bylo v rozmezí ± 9 km, což je téměř polovina šířky pásma útočící divize a střední chyba modelování rychlosti manévru při tempu útoku 42,5 až 45 km . h⁻¹ dosahovala neúnosných hodnot 8,5 až 10,2 km . h⁻¹. Proto byla pro účely modelování manévru vojsky zvolena rozlišovací úroveň msp (tp) a jim odpovídající úroveň (útvár pozemního vojska a letka frontového a vojskového letectva).

Formami manévru při vedení boje všech vojskových útvarů byly určeny tyto činnosti:

- útok v předbojových sestavách,
- útok na obranná postavení nepřítele v bojové sestavě,
- pronásledování nepřítele,
- obrana čáry (prostoru) v průběhu plnění bojového úkolu,
- odchod v bojových sestavách,
- přemísťování v proudech (četních, rotních, praporečích),
- přeprava ve vrtulnících,
- útvár je v určených prostorech a nepůsobí na nepřítele.

Při tvorbě algoritmů uvedených forem manévru vojsky bylo nutné vycházet rychlosti postupně upravovat podle charakteru a úrovně vlivu podmínek, které působí na průběh a výsledek boje. Proto jsou v modelech boje msp a tp využívány a kvantifikovány následující výchozí a omezující podmínky:

Struktura báze dat a dosažené výsledky modelování bojové činnosti vojsk

Konkrétní aplikace dvoustupňové vyhodnocovací metody jsou založeny na použití tzv. **charakteristického čísla průchodnosti terénu**, ve kterém jsou do jednoho informačního celku sdruženy hlavní veličiny průchodnosti terénu na ploše 2×2 km.

Charakteristická čísla průchodnosti terénu mají výchozí formu zápisu ABCDEF a lze je znázornit způsobem — viz **tabulku 3**.

Jednotlivé veličiny A až F jsou vhodné přeměněné veličiny map průchodnosti terénu, uvedené v tabulce 1 a znamenají:

A — obtížnost překonávání různých re-

— úroveň naplněnosti a bojeschopnosti vlastních vojsk, včetně vyhodnocení úrovně jejich morálně bojových kvalit,

— předpokládaná intenzita bojové činnosti protistojícího nepřítele s využitím hodnot bojových potenciálů výzbroje a bojové techniky,

— stupeň ženíšního zabezpečení protistojícího nepřítele (spěšné zaujatá obrana nebo připravená obranná postavení s vybudovanými opěrnými body čet a rot),

— účinnost komplexního palebného ničení,

— radiační, chemická, biologická situace v prostoru bojové činnosti,

— povětrnostní podmínky, roční a denní doba na válčišti (bojišti),

— úroveň týlového, technického zabezpečení manévru (zabezpečení vojsk PHM, municí, náhradními díly a agregáty bojové techniky).

V algoritmech modelování bojové činnosti vojsk jsou dále využívány údaje báze dat o vlastních vojskách i vojskách nepřítele, kde jsou kromě standardně uložených dat pro operačně taktické úlohy komplexu ALEX zaznamenány souřadnice prostorů rozmístění vojsk.

V jednotlivých částech modelování bojové činnosti vojsk algoritmy zabezpečují výpočet:

— **dílčích a celkových ztrát vlastních vojsk a vojsk nepřítele** v závislosti na faktorech a podmínkách bojové činnosti na směru manévru vojsky a v jeho okolí (vymezeném dostředem použitých palebných prostředků),

— **rychlosti manévru** vojsky v daném prostoru bojové činnosti,

— **dosažených čar a zaujatých prostorů** v závislosti na úrovni ztrát vlastních vojsk a vojsk nepřítele a na rychlosti manévru.

ličů terénu bez ohledu na počasí a směr manévru msp (tp),

B — obtížnost překonávání různých půdních podkladů terénu vzhledem k počasí a sklonu terénu,

C — obtížnost překonávání dané terénní překážky (např. rokle, řeky, lesa atd.), vzhledem ke směru pohybu msp (tp),

D — směr určité terénní překážky, orientovaný podle světových stran a oceňující její reliéf,

E — aktuální změna průchodnosti terénu (např. po použití ZHN, v důsledku umělých záplav apod.),

Tabulka 3

Velikost průchodnosti terénu	A	B	C	D	E	F
Maximální počet stupňů hodnocení	4	3	7	4	7	=

F — znaménko charakteristického čísla, které určuje předpokládanou tendenci ke zrychlení manévru (např. pohyb vojsk po pozemních komunikacích), nebo ke zpomalení manévru (např. v zamořeném terénu, v důsledku obejití sídel atd.).

Z popisu charakteristického čísla vyplývá, že k modelování manévru jsou uvažovány buď přímo nebo zprostředkovaně všechny základní přírodní a zeměpisné charakteristiky válcíště, směr přírodních terénních překážek a uměle vytvořených objektů. Zvláštní význam má velikost E, jejímž prostřednictvím v závěru tvorby charakteristických čísel definitivně zhodnotíme původní velikost průchodnosti terénu na základě štábem plánovaného výsledku bojové činnosti (např. po palbě ničení dělostřelectva a raketového vojska, úderch letectva a zvláště po vlastních i nepřátelských jaderných úderech).

Každé charakteristické číslo průchodnosti terénu zapisujeme do báze dat s využitím délky jednoho slova počítače ADT-MOMI. Pro praktické účely modelování

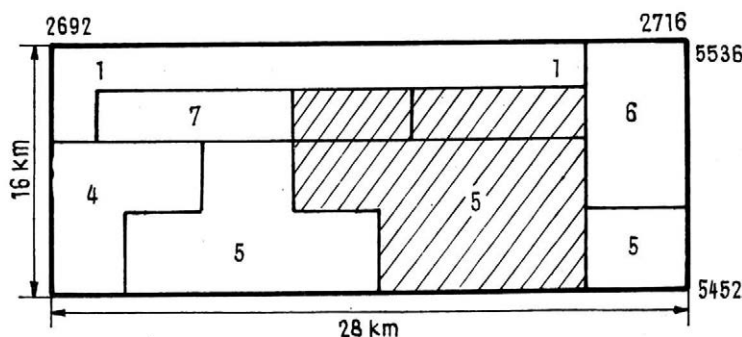
vlivu terénu na manévr vojsk byla navržena speciální metodika výtčání velikost průchodnosti terénu z mapy, včetně variant sestavování charakteristických čísel. Rovněž byla stanovena pravidla ukládání charakteristických čísel do báze dat, formy jejich aktualizace i způsoby praktického využívání důstojníky operačních štábů.

Báze dat je tvořena třemi úrovněmi známými:

— **první obsahuje** základní přehledové schéma válcíště, které zobrazuje digitalizovanou oblast reálného terénu válcíště jako určitého, operačně vymezeného celku. Z hlediska velikosti jde o geografickou soustavu, případně podsoustavu. Jsou na ní zaznamenávány hlavní orientační body (např. státní hranice, velká města) a významné geografické dominanty (horské masivy);

— **druhá zahrnuje** schémata jednotlivých podoblastí přehledového schématu válcíště, která tvoří podrobnější digitalizaci průchodnosti terénu na rozsáhlejších plochách. Velikost těchto ploch můžeme srovnat s geografickými celky a podcelky a pro účely matematického modelování je zvolena přibližně ve velikosti 15 000 až 50 000 km². Přírodní a zeměpisné podmínky ploch jsou prostřednictvím velikost průchodnosti terénu ohodnocovány na nejnižší možné, tzv. hrubé rozlišovací úrovni, kterou mohou štáby použít pro základní výpočty plánování směrů a rychlostí manévru vševojskovými svazky (digitalizované schéma průchodnosti terénu v podoblasti — viz obr.);

Prostor 5 (část)

Obr.

— třetí úroveň tvoří záznamové archy podrobné digitalizace průchodnosti terénu na ploše 2×2 km s využitím zásad navržené metodiky tvorby charakteristických čísel průchodnosti terénu (tyto archy slouží jako pracovní moduly báze dat).

Tabulka 4 znázorňuje část jednoho z vytvořených záznamových archů digitalizace průchodnosti terénu. Charakteristická čísla jsou v něm uložena ve tvaru $\pm$ DBAC, přičemž veličina E je jako nulová. Oproti

výchozí formě zápisu ABCDE $\pm$ jsme s využitím posloupnosti $\pm$ DBAC zkrátili čas pro přípravu dat průchodnosti terénu a ušetřili kapacitu paměti počítače.

Některé výsledky modelování boje tankového pluku s využitím báze dat (použitý krok modelování je 2 km) — viz **tabulku 5**.

Celkové výsledky modelování boje tp, který překonal vzdálenost 51 km za 10 h 42 minut se zadanými výchozími a omezujícími podmínkami modelu — viz **tabulku 6**.

Tabulka 4
Prostor 3 A (část)

Prostor 3 A (čast)									
3300		3304		3308		3312		3316	
8 km	0030	0040	0060	—3074	0010	0010	0010	0240	5576
	0040	2053	0050	0010	—0070	—3013	0010	0040	
	0020	0020	0050	0030	0040	0050	—0010	0010	5572
	0050	0040	0010	0020	0030	0060	0220	0010	5568
16 km									

Tabulka 5

Souřadnice kroku		Průchodnost terénu	Ztráty vlastní za jeden krok [%]	Ztráty nepřítelů za jeden krok [%]
X [km]	Y [km]			
5496.732	3312.000	0010	0,03	0,05
5498.464	3313.000	0121	0,04	0,06
5500.196	3314.000	0220	0,05	0,06
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
.	.	.	.	.
5526.177	3329.000	0100	1,02	2,09
5527.909	3330.000	0011	0,71	1,47
.	.	.	.	.

Tabulka 6

Ztráty [%]							
vlastní				nepřítelů			
tp				mp a op			
živá síla	BVP	OT	tanky	živá síla	TVP	OT	tanky
12,06	13,42	18,66	21,97	35,06	32,12	48,32	39,55

Výsledky modelování bojové činnosti motostřeleckých (tankových) pluků prokázaly praktickou využitelnost báze dat při přípravě útočných operací vševojskových svazů. Např. doba modelování útoku dvou msp a jednoho tp jako prvního sledu motostřelecké divize, která plní úkol prvního dne armádní útočné operace při různě volených variantách směrů útoku útvarů, nepřevýšila 9,5 min.

Provozování báze dat dále potvrdilo, že ukládání a výběr veličin průchodnosti terénu z báze dat je vhodné uskutečňovat po větách, které obsahují 256 slov počítače ADT-MOMI. Takto sdružené věty charakteristických čísel průchodnosti tvoří plochu 32×32 km, vhodnou pro modelování prostorového rozmístění a manévru vševojskovými svazky.

Při zkušebním provozu báze dat byla rovněž řešena otázka plynulosti modelování útoku vševojskových útvarů na styku 2 a 3. zeměpisného pásu. Ověřená chyba digitalizace průchodnosti terénu nepřevý-

šila mez, která umožňuje reálné modelování pohybu vojsk. Tím byla zároveň potvrzena oprávněnost zvolené rozlišovací úrovně modelování boje pro stupeň vševojskový útvar.

Nevýhodou aplikace báze dat je poměrně vysoká pracnost a doba vyčítání použitých veličin průchodnosti terénu podle navržené metodiky a jistý stupeň subjektivnosti posuzování těchto veličin. Při tvorbě báze dat spolupracovalo proto vždy několik zkušených pracovníků — geografů a operátorů, kteří vzájemně upravovali výsledky svého hodnocení průchodnosti terénu.

Bázi dat můžeme v budoucnosti využívat při řešení aktuálních úkolů automatizace velení. Půjde zejména o modelování účinků ZHN v reálném terénu válčiště a o modelování možností operačního zabezpečení soudobé operace (boje) — zejména otázek přímé viditelnosti průzkumných prostředků v terénu a úkolů ženijního zabezpečení manévru vojsky.

NIČENÍ OBJEKTŮ PRVNÍHO POŘADÍ

V období vedení operace bez použití jaderných zbraní je **palebné ničení nepřítele** souborem opatření v plánování, organizaci, řízení a realizaci úderů a paleb všech druhů vojsk a činnosti prostředků REB sladěných mezi sebou a s činností vlastních vojsk. Jeho **cílem** je dosažení takového stupně vyřazení nepřátelských prostředků jaderného napadení, palebných a jiných prostředků protistojícího uskupení, které mu znemožní organizované vedení bojové činnosti, výrazné změny poměr sil a prostředků a vytvoří výhodné podmínky ke splnění úkolu vlastními vojsky. Palebné ničení plánujeme na celou operaci a je konkretizováno, organizováno a vykonáváno jako součást plnění důležitých operačních úkolů.

Uskutečňujeme jej v několika obdobích postupným nebo opakovaným ničením (umlčováním) objektů uskupení nepřítele. S přihlédnutím k posloupnosti plnění úkolů je účelné plánovat, jako součást palebného ničení, úder na objekty **prvního pořadí**. Jeho cílem je narušení velení vojskům a zbraňovým systémům nepřítele a umlčení (zničení) důležitých objektů, které jsou největší úhrozbou z hlediska ničení nebo maření organizované činnosti vlastních vojsk. Základními skupinami a objekty (cíli) prvního pořadí jsou:

- **místa velení vojsk a zbraňových systémů**, zejména velitelská a předsunutá velitelská stanoviště SkA, STLV, as, divizí a brigád, spojovací uzly všech velitelských stanovišť, místa velení skupin průzkumu a REB, pozemní střediska velení průzkumných a palebných systémů (PLSS, Assault Breaker, SOTAS, ARGUS), střediska (místa) řízení palby (úderů), uvědomování a navádění,
- **prostředky jaderného napadení** (útvary a jednotky ŘS Pershing, Lance, Pluton, křídlatých raket, dělostřelectva, které používá jadernou munici a letouny-nosiče na letištích).

Z tohoto přehledu objektů (cílů) vyplývá, že objem současně řešených úkolů je značný a může převýšit možnosti sil a prostředků palebného ničení, jež mohou být vyčleněny k vedení úderu na objekty prvního pořadí. Proto je nutné přihlížet při výběru objektů k jejich důležitosti z hlediska konkrétní situace a dostřelu (dosahu), možnosti a efektivnosti použití prostředků palebného ničení.

Důležitá je i skutečnost, že hlavním prostředkem umlčování (ničení) objektů nepřítel v hloubce je frontové letectvo. Jeho úderu musí předcházet narušení systému PVO nepřítel raketovým vojskem a dělostřelectvem.

Úder na objekty prvního pořadí může být veden v rámci frontu na začátku operace i v jejím průběhu při plnění hlavních operačních úkolů. V útočné operaci je možné jej uskutečnit v období palebného zabezpečení přesunu vojsk před přechodem do útočné operace nebo v rámci prvního hromadného úderu plánovaného ve vzdušné operaci; v obraně — v rámci protivzdušné operace, při jejím zahájení nebo na začátku palebné protipřípravy. V těchto případech je úder na objekty prvního pořadí jejich součástí.

V počátečním období války může být podle rozhodnutí hlavního velitele proveden úder na objekty prvního pořadí jak při přechodu do útočné operace ze záujatých přechodných prostorů nebo z posádek, tak i při přechodu do obranné operace, přičemž úder na objekty prvního pořadí postupně narůstá. V těchto případech se k vedení úderu na objekty prvního pořadí plánují hotovostní jednotky a jednotky útvarů stálé bojové pohotovosti. Z toho vyplývá, že již v době míru k zabezpečení pohotovosti k účasti v úderu na objekty prvního pořadí je, podle mého názoru, účelné vyčlenit (předurčit) útvary a jednotky letectva, operačně taktických a taktických raket, dělostřelecké oddíly SHKH a raketo-
metné oddíly msd (td) stálé bojové pohotovosti. V době ohrožení, při některém z vyšších stupňů bojové pohotovosti, je možné do sestavy pohotovostních prostředků vyčleňovat oddíly 130 mm konónů a oddíly velké mohutnosti vyzbrojené 203mm SHK.

Kromě toho mohou být k ničení cílů při úderu na objekty prvního pořadí využity i průzkumné diverzní odřady.

Plánování úderu na objekty prvního pořadí zahrnuje určení celkového objemu úkolů a stanovení svazků (útvarů, jednotek) raketového vojska, dělostřelectva a letectva, které se mohou na jejich plnění podílet (a jejich možnosti). Při této činnosti je třeba brát v úvahu kromě jiného i to, že raketové vojsko může být použito ve dvou odpáleních. Činnost dělostřelectva bude značně závislá na množství vyčleněné munice (orientačně lze počítat s vedením palby maximálním režimem nejdéle po dobu 30 až 40 minut, což představuje pro oddíl hodnotu — viz **tabulku 1**).

Tabulka 1

Oddíl (ráže)	Počet JVG při použití		Hodnota (pp)
	OF munice	munice s RZ	
152 mm SHKH (18 hlavní)	1080	1620	1,0
130 mm K M-46 (18 hlavní)	1148	1755	0,94
203 mm SHK (12 hlavní)	497	—	0,51
122 mm RM (18 RM)	1728	2880	1,0

Vysvětlivky:

JVG — jednotný výpočtový granát,
OF munice — tříštivotrhavé granáty a střely,
munice s RZ — granáty a střely s radiolokačním (nekontaktním) zapalovačem.

Z tabulky vyplývá, že je nevhodné použití oddílu 203mm SHK při vedení úderů s tříštivotrhavou municí.

Tabulka 2

Objekt			Průzkum vede	Ničít (umišuje)								Čas provedení						
Sk.	název	prostor		10. A			15. A			frb	frontové letectvo útvar (letounů)	Průzkumné jednotky	P	10	20	30	40	50
VS	PVS Sk.A	ŽATEC	A								81.bolp (12 Su-24)							
	ZVS STL V	NÜRNBERG	A								81.bolp (12 Su-24)							
	VS 7.as	KOLÍN	10. It REJS							8								
	VS 1.od		PzS SU 10.A		12													
	VS 1/1.od		PzS 15.msd				36											
REP	VS Sk.REB	ČÁSLAV	87. pzlp			8												
PZPS	CPS PLSS	CHODOV	87. pzlp								62.sbold (6 Su-22)							
	GTACS AB		15. It REJS								62.sbold (4 Su-22)							
	ARGUS (3)		30., 36.msd	54														
	2/31.spoj	MĚŘÍN	PzS SU F									PzD0 F						
PJN	1/80.dp	SKUTEČ	87. pzlp								62.sbold (8 Su-22)							
	34.sbold	PLZEŇ	A							8								
PVO	3/60.plrp		15. It REJS				12											
Celkem																		

Potřebné množství dělostřelecké munice, raket a letounů na jednotlivé druhy objektů prvního pořadí je dáno normami. Celkovou potřebu dělostřelecké munice (JVJG) k vyřazení určeného (zvoleného) počtu objektů nepřítele a možnosti vyčleněných prostředků k jejich ničení (umličování) je nutné uvést do souladu. K dosažení požadované efektivity je potřebné vzít v úvahu i dosah (dosah) vyčleněných prostředků ničení.

Další činnost při plánování, organizaci atd. je obdobná jako při palebném ničení.

Rozhodující úlohu ve vedení úderů na objekty prvního pořadí má průzkum, který je zapotřebí organizovat přednostně s vyčleněním potřebných sil a prostředků (včetně jejich zdvojení). Zvláště při přípravě úderu na objekty prvního pořadí v počátečním období války bude značně obtížné zjištění objektů s dostatečnou přesností. Lze využít pouze vzdušný průzkum vedený z vlastního území, agenturní průzkum, průzkumné skupiny speciálního určení, radiotechnický a radiolokační průzkum a průzkum pozorováním z pozemních stanovišť.

Průzkum objektů, které bude ničit letectvo, vede zpravidla sám prostředek určený k vedení úderu; letectvo bude využito i pro průzkum (doplňkový průzkum) objektů určených k ničení druhým odpálením raket.

Jsem toho názoru, že při vedení úderu na objekty prvního pořadí je nezbytné organizovat činnost prostředků REB v trvání 40 až 80 minut. Je to dáno dobou, která je zapotřebí pro letectvo od vzletu, zjištění a vyřazení stanovených objektů až do přeletu linie fronty při jeho návratu.

Výsledek plánování úderu na objekty prvního pořadí je účelné zpracovat do grafikonu, jehož možná forma — viz **tabulku 2**. Zkušenosti z operačně strategického cvičení Štít-84, kde byl zpracován grafikon hromadného úderu k ničení objektů prvního pořadí při odrážení nepřítele, to potvrzují. Použité prostředky ničení (raketové vojsko, letectvo) byly při tomto cvičení včas uvedeny do pohotovosti 2, později do pohotovosti 1, což jim umožnilo vedení úderu do 5 minut po přijetí rozhodnutí.

V článku jsou shrnuty zásadní poznatky s cílem přispět k hlubšímu a ucelnějšímu řešení dané problematiky.

ZKUŠENOSTI Z ORGANIZACE SOUČINNOSTI MEZI SILAMI A PROSTŘEDKY PVO VE SPOLEČNÉM PROSTORU

Organizace součinnosti vojska PVOS, protivzdušné obrany vševojskových svazů, svazků, útvarů a letectva obsahuje celou řadu opatření, která musí směřovat k tomu, aby byly co neefektivněji využity bojové možnosti všech prostředků, jež jsou do organizace součinnosti začleněny. Řízení všech sil a prostředků protivzdušné obrany má velký význam především z hlediska jejich správného využití, možného zasazení na nebezpečných směrech a efektivního navedení, či střelby na vzdušné cíle. Přitom je nutné počítat i se všemi zákonitostmi, které každý druh vojska má, možnostmi, kterých může využít a čeho je schopen dosáhnout.

Před každým zaměstnáním nebo taktickým cvičením je nutné **připravit** otázky a problémy, které mohou bezprostředně ovlivnit vedení bojové činnosti, možnosti jednotlivých prostředků, způsob organizace MTZ a způsob společného vedení bojové činnosti, aby každý druh vojska splnil své nařizené specifické úkoly. Je důležité, aby při tom vycházel z takových údajů, jako je např. letový resurs, bojový úkol, letiště vzletu a přistání, možnosti navedení, rozdělení úsilí vojska PVO, předpokládané manévry, způsoby materiálního zabezpečení a kdo s kým organizuje součinnost mezi svazky (útvary).

Ke spolehlivému určení způsobu **vzájemného uvědomování** o vzdušných cílech je nutné přesně určit spojovací kanály, sjednotit signály řízení a navádění, označení vlastních sil i prostředků. **Efektivnost** součinnosti různých druhů vojsk PVO je možné zabezpečovat:

- rozdělením prostorů bojové činnosti,
- sladěním čar zasazení do boje stíhacího letectva (SL) a čáry vyvedení z boje (pro jednotlivé svazky a útvary),
- určením způsobu a pořadí společných úsilí při ničení vzdušných cílů,
- stanovením manévru silami a prostředky, zejména na nebezpečné směry a do prostoru sousedů,
- koordinací opatření k zabezpečení přistání stíhacího letectva, které působí na prvý dolet,
- dalšími opatřeními, která ovlivňují splnění daného úkolu.

Při organizaci součinnosti, kterou zpravidla uskutečňujeme na mapách za účasti hlavních funkcionářů součinnostních svazků nebo náčelníků vojska PVO svazů, je nutné **upřesňovat**:

- pořadí uvědomování o vzdušných cílech (určit kanály a frekvence, na kterých budeme uvědomování uskutečňovat),
- bojovou sestavu součinnostních sil a prostředků a přijmout takovou variantu rozmístění, která bude odpovídat jednotnému plánu a zámyslu,
- prostory účinného působení útvarů PLRV v souladu s přijatými zámyslem,
- čáry zasazení a způsoby postupného ničení vzdušných cílů,
- manévry silami a prostředky RTV součinnostních svazků a SL (na jiná letiště) co do času,
- signály rozpoznávání vlastních stí-

hačů i signály pro povolení (zákaz) střelby PLRV,

— úkoly REB s cílem skloubit je s etapami vedení bojové činnosti a přijmout opatření k zabezpečení elektromagnetické koexistence,

— čas k zaujetí (součinnostními důstojníky) míst velení a navedení,

— otázky MTZ součinnostních svazků a útvarů.

Některé zkušenosti z bojů ve Vietnamu a na Blízkém východě ukazují na určité problémy, které významným způsobem ovlivnily i výsledky bojové činnosti. Šlo zejména o technickou nedokonalost organizace průzkumu nepřátelských prostředků vzdušného napadení (NPVN) prostředky PVO, řízení bojové činnosti SL a vojska PVO (zvláště faktor času), rozpoznávání cíle, přijetí rozhodnutí k jeho zničení stíhacím letectvem nebo PLRV. Nebyla dostatečným způsobem řešena otázka bezpečnosti vlastního letectva v prostoru účinné působnosti PVO. Ohraničenost působení SL v malých výškách byla závislá na informacích od RTV. Malá pozornost při řešení otázek součinnosti SL a PLRV zapříčinila nižší efektivnost využití celého systému PVO.

Proto je nutné i v našich podmínkách neustále zkoumat problematiku místa SL v systému PVO pozemního vojska, zejména z hlediska bezpečnosti a jeho využití ve společném prostoru bojové činnosti. Úspěchu a efektivnosti SL můžeme dosáhnout v tom případě, budou-li cíle včas zjišťovány, stíhači rychle uvědomováni a naváděcí stanoviště (NS) budou schopna je navést do východiště zteče, zejména v malých a přízemních výškách. Dále je nutné, aby byla shodně chápána vzdušná situace, na součinnostním VS s jednotným řízením SL i PLRV, které musí být přesné, spolehlivé a nepřetržitě.

Z tohoto hlediska by, podle mého názoru, bylo zapotřebí, aby všechny součinnostní síly i prostředky (zejména na VS součinnostních svazků) měly **jednotnou vzdušnou informaci** o cílech, kterou ve společném prostoru bojové činnosti v souběžných podmínkách zabezpečuje VS svazku PVOS. Dále považují za nezbytné, aby z **jednoho místa** byly přidělovány vzdušné cíle vlastním i součinnostním stíhacím letectvu, PLRV PVOS a vojsku PVO. Zkušenosti potvrdily, že rozdělování cílů je nejvýhodnější uskutečňovat z VS svazku PVOS.

V současné době, vzhledem ke značnému nasycení prostředků PVO, je nejučinější takový způsob součinnosti, při kterém je rozděleno úsilí SL a PLRV, ne na jednotlivé cíle (možnost zničení vlastního

letounu), ale v závislosti na jejich důležitosti na uskupení cílů. Pořadí jejich ničení, jak potvrzují zkušenosti, je nutné stanovit v závislosti na tom, kdo má k tomu výhodnější podmínky a vyšší stupeň bojové pohotovosti.

Zvláště chci zdůraznit složitost součinnosti při vedení boje v malých a přízemních výškách. Zde je vždy nutné před rozhodnutím a přidělením cíle ke zničení zvažovat nasycenost prostoru prostředky PVO, realizované prostory ničení PLRV, vedení a možnosti navádění SL i pořadí ničení cílů v jednotlivých sektorech nebo čarách. Proto je zvyrazňováno, že součinnost musí být nepřetržitá, přesná, spolehlivá a efektivní. Současně s tím vystupuje další důležitý faktor — přesné a rychlé velení z VS svazku PVOS, navádění z NS součinnostních svazků, aktivování nových NS a navádění letounů z pomocných naváděcích stanovišť (PNS).

Předpokladem rychlého velení i včasného uvědomování a přidělování vzdušných cílů je využití ASV, který umožňuje přidělování cílů na zadaných čarách a uvědomování všech sil a prostředků s nejmenším možným zpožděním.

Ochrana stíhacího letectva před sestřelením vlastním PLRV je velmi vážným problémem a je zapotřebí, aby byla předem přesně při dohovoru součinnosti rozpracována. Jsem toho názoru, že ochranu SL můžeme řešit zdokonalováním systému rozpoznávání, stanovením přesného režimu průletu vlastního stíhacího letectva a zabezpečováním dokonale informovanosti VS baterií (jednotek) PLRV o signálech, výškách průletu SL v jednotlivých průletových koridorech.

Zkušenosti z organizace a uskutečňování součinnosti ve společném prostoru bojové činnosti v našich podmínkách svědčí o tom, že je nutné trvale rozpracovávat a upřesňovat plán součinnosti; na společná zaměstnání tento rozpracovávat na začátku každého výcvikového roku.

Při upřesňování plánu je účelné ujasnit si všechny podrobnosti a úkoly, které vyplývají pro součinnostní strany zařazené do pohotovostního systému, řešit otázky součinnosti při plnění společných opatření výcvikového roku a upřesnit kromě dalších společných úkolů i výměnu součinnostních orgánů. Je výhodné, aby součinnostní důstojníci byli předem určováni na delší období a znali podrobnosti konkrétního velitelského stanoviště, na němž budou řešeny zásadní otázky při vedení bojové činnosti. Osvědčilo se nám, když určení pracovníci dobře znali metodiku práce, systém řízení, hlášení, a mohli tak v průběhu vedení bojové činnosti aktivněji

řešit otázky součinnosti i úkoly, které bylo třeba v jednotlivých obdobích splnit. Je rovněž výhodné, aby se tito funkcionáři osobně poznali, zvláště velitelé součinnostních svazků, jejich náčelníci štábů i náčelníci součinnostních velitelských stanovišť.

Z operačně taktického zaměstnání v minulém výcvikovém roce vyplynuly pro nás některé závazné úkoly a získali jsme další zkušenosti. Jde zejména o otázky součinnosti, které je nutné považovat doslova za jeden z nejdůležitějších vzájemných úkolů, bez jejichž důsledného plnění není možné vést efektivní bojovou činnost. To znamená, abychom plně **do života prosazovali**:

— takový stupeň vzájemného skloubení bojové činnosti vojsk, při kterém dosáhneme maximálního využití všech bojových možností součinnostních sil a prostředků

s cílem zničit nepřátelské vzdušné cíle, splnit úkoly v co nejkratším čase a s minimálními ztrátami,

— přesnou sladěnost různých sil a prostředků při vedení úderů na nepřítele a dokázali dovedně využít výsledků součinnostních stran,

— nepřetržitou součinnost, to znamená zabezpečili trvalou vysokou bojovou pohotovost vojsk, přesnou organizaci práce celého systému a zajistili pevné a spolehlivé spojení mezi součinnostními svazky,

— spolehlivou součinnost, tj. zabezpečili osvědčenou práci celého systému i při vyřazení jednotlivých orgánů, které ji usku-tečňují,

— přesné velení při plnění bojového úkolu a činnosti proti konkrétnímu vzdušnému cíli, včetně hlášení o průběhu i výsledcích vedení bojové činnosti atd.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o velkém množství forem součinnosti i o jejich projevech v konkrétních operacích. Tyto formy doplněné novými poznatky o nepříteli, soudobé technice, zbraňových systémech i o jejich použití v boji jsou aktuální i v současné době. K našim povinnostem patří je dále rozvíjet, promýšlet a hledat stále nové, které by byly pro nepřítele překvapující a účinné.

MODELOVANIE PROTIVZDUŠNÉHO BOJA

Súčasný moderný zbraňový systém vojska protivzdušnej obrany sú predpokladom spoľahlivej obrany vzdušného priestoru našej socialistickej vlasti a štátov Varšavskej zmluvy. Samy o sebe však takúto obranu nezabezpečia. Čím zložitejšie sú tieto prostriedky, tým dôležitejšia je otázka ich optimálneho bojového použitia.

Splnenie úloh protivzdušnej obrany závisí nielen od vybavenosti vojska PVO modernou výzbrojou a vycvičenosťou obslúh, ale tiež od úrovne operačnej pripravenosti veliteľov a štábov pri organizovaní protivzdušnej obrany a riadení bojovej činnosti. Neobyčajne prudko rastúce možnosti novej techniky zvýšili požiadavky na vojenskú a odbornú úroveň veliteľov a štábov. Nová technická základňa vojny si vyžaduje ľudí, ktorí budú vyzbrojení potrebnými odbornými vedomosťami o optimálnom využívaní prostriedkov protivzdušnej obrany.

Aktuálnym otázkam hodnotenia efektívnosti PVO je venovaný tento článok. Na hodnotenie je **popísaná metóda matematického modelovania bojovej činnosti vojska PVO so vzdušným nepriateľom. Metóda je rozpracovaná tak, aby umožnila výpočet ukazovateľov efektívnosti PVO s využitím výpočtovej techniky.**

Metodika hodnotenia efektívnosti protivzdušnej obrany metódou matematického modelovania bojovej činnosti s využitím samostatného počítača zahrnuje systém matematických závislostí a logických pravidiel umožňujúcich s dostatočnou presnosťou popísať prebiehajúce procesy pri predpokladanej dvojstrannej bojovej činnosti.

Jedná sa o dvojstranný model boja, ktorého sa zúčastní uskupenie prostriedkov vojska PVO a nepriateľských prostriedkov vzdušného napadnutia (NPVN). Podstata takéhoto modelu spočíva v opise vymedzení charakteru činnosti bojových zostáv oboch strán, procesu boja ako aj priestoru boja sústavou matematických vzťahov a logických pravidiel. Skúmaný reálny proces sa nahradí modelom, ktorý bude tvorený sústavou uzavretých algoritmov, upravených vo forme programu. Matematický model vedenia protivzdušného boja je vytvorený na základe vzťahov z teórie pravdepodobnosti i hromadnej obsluhy a s využitím zásad teórie štatistických pokusov.

Modelovanie predpokladaných variantov činnosti vzdušného nepriateľa pri hodnotení efektívnosti PVO má prvoradý význam, pretože nielen vlastné prostriedky PVO budú rozhodovať o efektívnosti obrany, ale aj rozsah a charakter činnosti prostriedkov vzdušného napadnutia. Zostaviť univerzálny model úderu vzdušného nepriateľa nie je reálne vzhľadom na počet a premennosť východiskových podmienok. Reálne je však zostaviť, na základe analýzy súčasných poznatkov o operačných, taktických a materiálnych možnostiach nepriateľa, niekoľko predpokladaných modelov úderu NPVN.

Hromadný úder do pásma frontu (armády) môžeme rozobrať variantne ľubovoľným spôsobom. Vychádzame z toho, že rozsah a charakter činnosti vzdušného protivníka je charakterizovaný určitými číselnými parametrami, ktoré kvantitatívne charakterizujú určitý hypotetický model

úderu. Modely úderu treba zostavovať na základe skúseností z bojového použitia v lokálnych vojnách s prihliadnutím na zásady predpisov ČSĽA platných pre túto oblasť. Východiskovými údajmi pre zostavenie modelu úderu NPVN do pásma frontu môže byť počet náletových smerov, počet NPVN v nálete, rozčlenenie NPVN do skupín podľa stanovených objektov ničenia, rýchlosť a výška letu cieľov v skupine (charakter letu, odvetná činnosť) a hustota náletu.

Pri tvorbe variantu uskupenia PVO frontu treba vychádzať z konkrétneho operačného uskupenia síl a prostriedkov frontu, ako aj vymedzenia organického začlenenia jednotlivých prostriedkov vojska PVO. Súvňazovaním zásad ich bojového použitia možno vytvárať rôzne varianty uskupenia podľa toho, ako budú jednotlivé prostriedky PVO rozmiestnené v elementárnych priestoroch (úsekoch) vojnovnej činnosti. Tieto úseky môžu byť vymedzené v šírke náletovými smermi a v hĺbke určitými pásmami PVO. Pásma sa môžu voliť napr. tak, aby zodpovedali operačnému uskupeniu síl frontu v hĺbke.

Východiskovými údajmi pre každý variant uskupenia prostriedkov vojska PVO môže byť počet pásem PVO, počet palebných jednotiek typu — i a ich rýchlosť paľby, rozmery priestoru účinnej pôsobnosti, hodnota koeficientu účinnosti a pravdepodobnosť zničenia cieľa jedným pôsobením na vzdušný cieľ.

Algoritmus hodnotenia bojovej efektívnosti PVO frontu metódou matematického modelovania s využitím výpočtovej techniky je znázornený na obr. 1. Základom pre výpočet bojovej efektívnosti palebného systému je výpočet strát NPVN, pretože množstvo a rýchlosť ich narastania bude vplývať na celkový priebeh bojovej činnosti. Za základné ukazovatele bojovej efektívnosti boli zvolené:

- matematická nádej počtu zničených cieľov (M_c) a
- koeficient bojovej efektívnosti PVO (E).

Pri použití metódy štatistických pokusov sa matematická nádej počtu zničených cieľov získa na základe výsledkov jednotlivých realizácií (pokusov). Jej hodnota sa vypočíta podľa vzťahu

$$M_c = \frac{1}{R} \sum_{r=1}^R M_{c_r},$$

kde: M_{c_r} — matematická nádej počtu zničených cieľov pri pokuse (realizácii) — r ,

R — počet pokusov (realizácií).

Koeficient bojovej efektívnosti sa vypočíta podľa vzťahu

$$E = \frac{M_c}{N},$$

kde: N — počet NPVN.

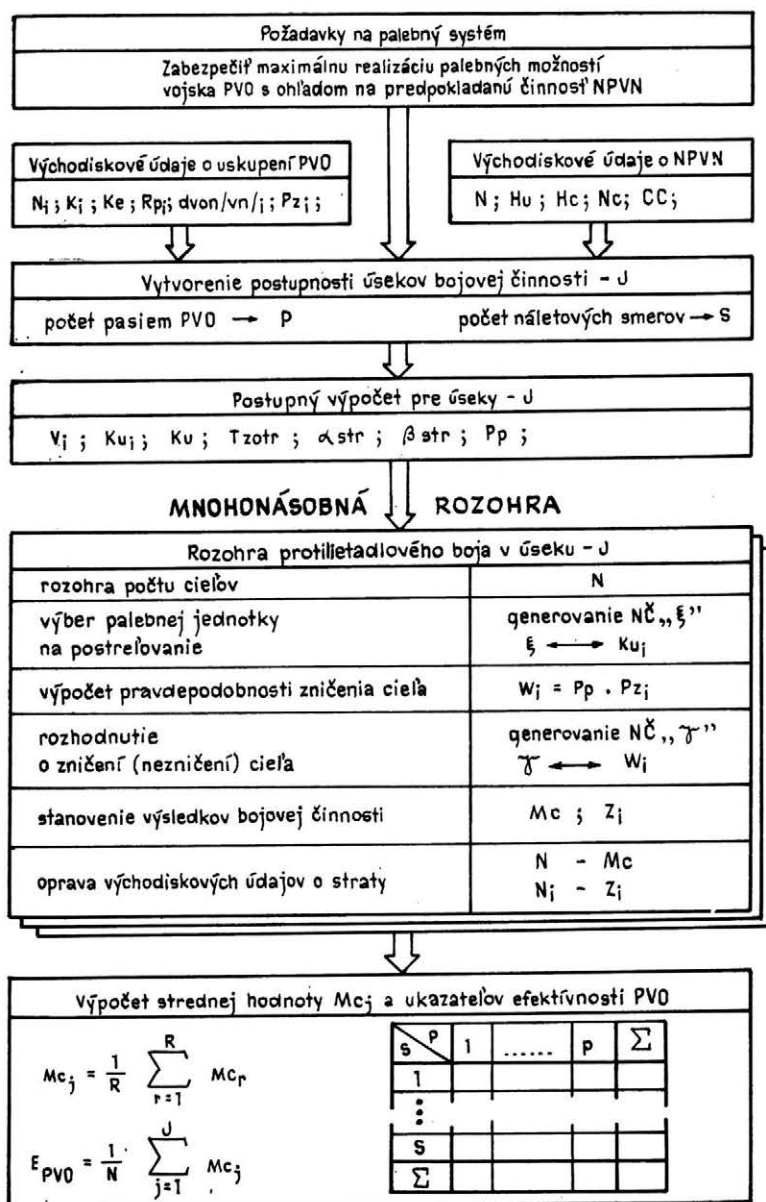
Matematická nádej počtu zničených cieľov sa získa modelovaním bojovej činnosti prostriedkov PVO so vzdušným nepriateľom. Prostriedky vzdušného napadnutia priľietajú do priestoru vojnovnej činnosti frontu v niekoľkých náletových smeroch. Rozsah ako aj charakter činnosti vzdušného protivníka je daný vstupnými údajmi. Palebný systém PVO frontu je organizovaný na palebné pôsobenie proti NPVN zo všetkých náletových smerov. Za účelom modelovania bojovej činnosti môžeme palebný systém rozdeliť na podsystemy, ktoré budú predstavovať uskupenia palebných jednotiek vojska PVO v jednotlivých úsekoch. Tieto úseky sú vymedzené v šírke náletovými smermi a v hĺbke pásmami PVO. Každý takýto úsek pri modelovaní priebehu protivzdušného boja považujeme za časť priestoru vedenia bojovej činnosti, v ktorom budeme vyšetrovať zvolené ukazovatele efektívnosti PVO. Uskupenie palebných jednotiek PVO v takýchto úsekoch môžeme považovať za systém hromadnej obsluhy s obmedzenou dobou čakania alebo s odmietnutím. Výpočet pravdepodobnosti zničenia cieľa (W) možno uskutočniť pomocou matematického aparátu teórie hromadnej obsluhy. Tieto uskupenia sú tvorené väčšinou palebnými jednotkami rôzneho typu. Z tohto dôvodu použitie THO predpokladá najprv uskutočniť prevod zmiešaného uskupenia na uskupenie rovnorodé. Toto je výhodné urobiť porovnaním efektívnosti jednotlivých typov palebných jednotiek. Jednu z nich zvolíme ako ekvivalentnú. Potom treba zameniť každú skupinu palebných jednotiek typu — i porovnovateľným počtom (čo do efektívnosti odrážania náletu danej hustoty) ekvivalentných palebných jednotiek, takže musí platiť

$$W_i = W_j,$$

kde: W_i — stredná pravdepodobnosť zničenia cieľa palebnou jednotkou zvolenou za ekvivalent,

W_j — stredná pravdepodobnosť zničenia cieľa ekvivalentnou počtom palebných jednotiek typu — i.

Na tento prevod možno použiť koeficienty efektívnosti prostriedku PVO (K_i), ktorých hodnoty sú v rámci vojska PVO pre jednotlivé typy palebných jednotiek stanovené. Ak pre zvolenú ekvivalentnú palebnú jednotku bude hodnota tohto koeficientu K_e , potom pre každú z palebných jednotiek

Obr. 1

typu — i stanovíme váhový koeficient (koeficient ekvivalentnosti) ako

$$V = \frac{K_i}{K_c}$$

Počet ekvivalentných palebných jednotiek typu — i v zmiešanom uskupení (po prepočítaní na ekvivalentnú palebnú jednotku) stanovíme ako

$$K_{u_i} = V_i \cdot N_i$$

kde: N_i — počet palebných jednotiek typu — i v uskupení PVO.

Celkový počet ekvivalentných jednotiek v rovnorodom uskupení bude

$$K_u = \sum_{i=1}^I K_{u_i}$$

kde: I — počet typov palebných jednotiek.

Pravdepodobnosť postreľovania cieľa (P_p) závisí predovšetkým od strednej rýchlosti protiletadlovej paľby a strednej hustoty cieľov v nálete a od počtu palebných jednotiek, ktoré sa môžu zúčastniť odrážania úderu. Ak považujeme systém protiletadlovej paľby vo vyšetrovanom úseku za systém hromadnej obsluhy s odmietnutím, bude pri centralizovanom riadení paľby pravdepodobnosť postreľovania každého cieľa

$$P_p = \frac{\sum_{k=0}^{K_u-1} \frac{1}{k!} \left(\frac{H_u}{R_p} \right)^k}{\sum_{k=0}^{K_u} \frac{1}{k!} \left(\frac{H_u}{R_p} \right)^k}$$

kde: H_u — hustota nepriateľských prostriedkov vzdušného napadnutia (cieľov) v údere,

R_p — stredná rýchlosť paľby ekvivalentného palebného prostriedku,

K_u — celkový počet ekvivalentných palebných jednotiek v uskupení PVO.

Výber palebnej jednotky typu — i na ničenie jednotlivých cieľov sa robí náhodným výberom. Uskutočňuje sa na základe porovnania vypočítaných hodnôt koeficientov účasti K_{u_i} s náhodne vybraným rovnomerne rozloženým číslom $\xi \in <0;1>$. Ukazovateľom streľby palebnej jednotky je pravdepodobnosť zničenia cieľa jedným palebným pôsobením, ktorá je okrem iného závislá od charakteru letu cieľa a jeho odvetnej činnosti.

Za predpokladu, že javy zničenia každého jednotlivého cieľa sú štatisticky ne-

závislé a paľba je vedená centralizovane tak, že každý cieľ je pridelený na postreľovanie len jednej palebnej jednotke, potom bude stredná pravdepodobnosť zničenia každého cieľa z náletu

$$W = P_p \cdot P_{z_i}$$

kde: P_{z_i} — pravdepodobnosť zničenia cieľa palebnou jednotkou typu — i pri jednom palebnom pôsobení.

Pri uvažovaní, že bude na daný cieľ počet pôsobení M , je

$$W = 1 - \prod_{m=1}^M (1 - W_m)$$

kde: W_m — stredná pravdepodobnosť zničenia každého cieľa pri pôsobení — m .

Výsledok streľby sa môže modelovať s využitím metódy štatistických pokusov. O tom, či cieľ bol zničený alebo nebol zničený, môžeme rozhodovať pomocou náhodných čísel. Vyberieme náhodné číslo z rovnomerného rozloženia čísel $\gamma \in <0;1>$ a overíme splnenie podmienky

$$\gamma \leq W$$

Ak je uvedená podmienka splnená, potom považujeme cieľ za zničený.

Presnosť hodnoteného výsledku získaného metódou štatistických pokusov závisí od počtu realizácií (pokusov). Z toho dôvodu treba rozohru protivzdušného boja na každý z cieľov robiť opakovane. Výsledky tohto boja sa registrujú vždy po vykonaní jednej realizácie modelovania. Celkové výsledky získame po vykonaní všetkých realizácií (pokusov). Preto každý výsledok bojovej činnosti získaný v jednej realizácii evidujeme ako časť celkového výsledku.

V modele sú rešpektované aj **straty** bojujúcich strán, ktoré vznikajú v priebehu bojovej činnosti. Vyradené palebné jednotky z uskupenia PVO, ako aj NPNV, sa nemôžu účastiť na ďalšej bojovej činnosti. Z tohto dôvodu sa v algoritme počíta s možnosťou opravy modelu uskupenia vojska PVO a modelu náletu NPNV o vyradené prostriedky. Predpokladaný počet NPNV na ničenie objektov v ďalšom úseku bude menší o počet zničených cieľov v predšom úseku. Všeobecne možno pre ktorýkoľvek náletový smer a pásmo PVO určiť počet NPNV podľa

$$N_{sp} = \sum_{p=1}^P a_{sp} \cdot N_s - \sum_{p=1}^{k-1} \sum_{n=k}^P M_{Cpn}$$

kde: N_s — počet NPVN vyčlenených z hromadného úderu na náletový smer — s ,
 a_{sp} — percento vyčlenených NPVN do úseku vymedzeného náletovým smerom — s a pásomom PVO — p .

Vyradenie alebo umlčanie palebnej jednotky vzdušným protivníkom závisí od radu faktorov, ktoré charakterizujú stupeň odolnosti PLRK alebo PLD v palebnom postavení proti úderom NPVN. Vzhľadom na zložitosť a rozsiahlosť riešenia tohto problému neuvádzame na tomto mieste metódu výpočtu strát na vlastných palebných jednotkách.

Analogicky sa postupne modeluje bojová činnosť pre všetky ciele v úseku. Po rozohraní posledného cieľa v úseku sa prechádza k modelovaniu bojovej činnosti v nasledujúcom úseku.

Zápis výsledkov protivzdušného boja je výhodné uskutočňovať vo forme matice rozmeru $S \times P$, v ktorých jednotlivé prvky predstavujú vypočítané hodnoty zvolených ukazovateľov v úseku vedenia bojovej činnosti vymedzeného náletovým smerom — S a pásomom PVO — P .

Výpočet ukazovateľov efektívnosti systému protiletadlovej paľby môžeme určiť pre niekoľko variantov úderu a organizácie systému paľby a vybrať optimálne. Treba však pripomenúť, že **matematické modelovanie ako prostriedok analýzy neumožňuje získať riešenie**. Umožňuje získať kvalitatívne ukazovatele pre zdôvodnené riešenie. Prijatie konečného riešenia je právo a povinnosť veliteľa, je výsledkom jeho tvor-

vej činnosti na základe všestranného ohodnotenia situácie a údajov, ktoré získava od dostupných zdrojov informácie, vrátane matematického modelovania bojovej činnosti.

Efektívnosť protivzdušnej obrany sa na základe uvedenej metodiky hodnotí nielen v závislosti od počtu vlastných palebných jednotiek, ako u doteraz použíwanej metodiky, ale tiež v závislosti od rozmiestnenia palebných jednotiek v teréne a v závislosti od rozsahu a charakteru činnosti vzdušného nepriateľa.

Na základe zvoleného matematického aparátu a rozpracovanej metodiky bol vo Vysokej vojenskej technickej škole ČSSP rozpracovaný algoritmus a program pre hodnotenie efektívnosti PVO s využitím počítača EC 1033. Program má označenie „Hodnotenie efektívnosti PVO frontu“ a je uložený na výpočtovom stredisku školy. Rozpracovanie programu je urobené tak, aby bolo možné program využívať pre potreby rozhodovacích procesov v štáboch, výskumných ústavoch a školách ČSEA.

Výsledky hodnotenia efektívnosti PVO s využitím rozpracovanej metodiky umožňujú získať odpovede na otázky:

- akú efektívnosť možno očakávať pri realizácii prijateľného riešenia na PVO,
- koľko a akých palebných prostriedkov treba mať, aby sa dosiahla stanovená efektívnosť PVO,
- ako usporiadať palebné prostriedky a aké spôsoby činnosti treba prijať, aby sa dosiahla stanovená efektívnosť PVO,
- ktorý z navrhovaných variantov organizácie PVO možno považovať za optimálny.

Využitie metódy modelovania boja prostriedkov PVO so vzdušným nepriateľom, pri hodnotení efektívnosti bojového použitia vojsk PVO, sa ukazuje ako veľmi perspektívna metóda pre hľadanie optimálnych riešení. Realizácia matematického modelu vedenia boja so vzdušným nepriateľom na súčasnej výpočtovej technike umožňuje riešiť zložité otázky optimalizácie PVO v závislosti od radu vstupných veličín a hodnotiť rôzne varianty riešenia. Použitie metódy modelovania boja so vzdušným nepriateľom pre optimalizáciu prijatých rozhodnutí má aj veľký ekonomický význam. Metóda dovoľuje analyzovať navrhované opatrenia nielen vzhľadom na predpokladané zvýšenie efektívnosti PVO, ale tiež vzhľadom na potrebné ekonomické náklady. Umožňuje tak odôvodnene vyberať také riešenia, ktoré v plnej miere spĺňujú stanovené požiadavky a pritom sú ekonomicky najmenej náročné. Použitie výpočtovej techniky dovoľuje mnohonásobne skrátiť proces hľadania optimálneho riešenia a podstatne zvýšiť kvalitu prijímaných rozhodnutí.

PERSPEKTIVA VÝVOJE ODTARASOVÁNÍ A ZATARASOVÁNÍ

Podle plánu vojenskovodecké práce MNO na rok 1984 až 1985 byla v měsíci květnu t. r. uskutečněna vojenskovodecká konference ženijního vojska na téma „Perspektiva vývoje odtarasování a zatarasování v boji a operaci v 90. letech“.

Cílem konference bylo sjednotit názory na další směry vývoje zatarasovacích a odtarasovacích prostředků v 90. letech a zkusenosti jejího aktivu využít k rozpracování vědeckých úkolů a připravovaných prognóz vývoje ženijních prostředků.

V úvodu hlavního referátu, který přednesl náčelník ženijního vojska MNO generálmajor Ing. L. Tůma, byly stručně charakterizovány předpokládané změny vojenskopolitické situace v druhé polovině 80. let a v 90. letech, pro které je příznačné prudké zhoršení situace ve světě v důsledku růstu agresivity imperialistických států, především USA. Tyto státy si vytýčily za cíl obnovit své vedoucí postavení ve světě a získat vojenskostrategickou převahu, čímž chtějí vytvořit podmínky pro přechod od koncepce „vzájemného zaručeného zničení“ ke koncepci „zaručeného přežití“. To znamená, že USA budou usilovat o co nejširší koordinaci použití svého potenciálu v rámci strategie „pružné reakce“, do které budou prosazovat základní pojetí „přímé konfrontace“, zejména princip „prodlouženého odstrašování“. V souladu s tím chtějí zvýšit připravenost svých ozbrojených sil k vedení úspěšné konvenční války, zejména tam, kde by poměr sil byl pro protivníka nevýhodný. Taková válka by pak byla vedena podle

koncepce „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“, která představuje ucelenou teorii o integrovaném zasazení jaderných, konvenčních a chemických zbraní a prostředků REB. Ozbrojené síly NATO tak chtějí získat možnost vést bojovou činnost od samého začátku války na území států Varšavské smlouvy i bez použití jaderných zbraní. Při neúspěchu útočných operací je velení NATO rozhodnuto přejít okamžitě k použití ZHN. USA se snaží přesvědčit své spojence, že stanovených cílů lze dosáhnout i omezenou jadernou válkou v Evropě a je možné očekávat, že při tzv. „řízené eskalaci“ poklesne význam operačně taktických jaderných zbraní a jejich některé úkoly budou plnit řízené střely středního doletu, kterými budou vedeny úder y i na západní oblasti SSSR, což by mělo demonstrovat odhodlání USA použít strategické útočné síly, jestliže by SSSR nepřistoupil na zvolený stupeň eskalace. Nebudou-li tyto cíle splněny, jsou USA odhodlány zahájit jadernou válku při odstupňovaném použití strategických útočných sil od „omezeného“ až po „hromadné“ jejich zasazení.

Rozvoj konvenčních zbraňových systémů bude nadále směřovat ke zvýšení jejich mobility, dosahu, přesnosti zásahu cíle a zvýšení jejich ničivých účinků s využitím nejnovějších technologií, ale i ke snížení vlastní zranitelnosti. Bojové použití nových zbraňových systémů, zejména v počátečním období války, může vést k překvapujícímu „odzbrojujícímu“ úderu ze stálých posádek, bez předchozího operačního

rozvinutí sil a prostředků. Proto musí být naše vojska připravena odrazit nenadálý útok a přijmout příslušná opatření. Důležité místo patří novým efektivnějším průzkumným a výstražným systémům, aby včas zjistily přípravy nepřitele.

Ve druhé polovině 80. let a v 90. letech bude zapotřebí pokračovat v zdokonalování technického vybavení druhů vojsk ČSLA urychleným vývojem nových prostředků, modernizací soudobých prostředků a dovozem moderní techniky, hlavně z SSSR. Dlouhodobé řešení je nutné hledat v širším uplatnění výsledků vědeckotechnického pokroku. Naše požadavky však mohou být realizovány jen v souladu s ekonomickými možnostmi. A samozřejmě, že to v plné míře bude platit i pro ženijní vojsko a tedy i pro oblast zatarasování a odtařování s důrazem na prostředky pro minování na dálku.

Můžeme předpokládat, že při **vývoji nových min** jak PT, tak PP v 90. letech půjde především o snížení jejich hmotnosti a tím i velikosti. Celková hmotnost PP min bude do 100 g. U PT min půjde o modernizování jak současně, tak vyvíjené miny druhé generace s vysoce brizantní náloží s bezkontaktním rozněcovacím, který působí na celou plochu profilu tanku, a to půdorysně i bočně. V 90. letech lze počítat s jejich plným rozšířením a se zahájením vývoje min třetí generace s kombinovanými systémy iniciace. Tím zřejmě dojde i ke změně zatarasovacích prostředků pro rychlé zřizování minových polí, které budou na taktickém stupni zabudovány na podvozky BVP-1 a u operačního stupně na podvozky T-815 pro možnost zvýšení jejich kapacity. V 90. letech můžeme předpokládat i změny v jejich kvalitě s možností zřizování i smíšených minových polí, kladení min ve skupinách apod. Bude pokračovat vývoj systémů minování na dálku pomocí ženijních vrhačů, prostředků dělostřelectva včetně raketometů, letectva a vrtulníků.

Odtarasovací prostředky doznají změny hlavně ve způsobu zjišťování zaminovaných prostorů s využitím spolehlivé metody pro zjištění nepřátelských min. Po komplexní analýze bude zapotřebí navrhout celý systém pro jejich detekci. V 90. letech zaměříme výzkum a vývoj na vlastní odminovace, které musí být vzhledem k zvýšenému počtu a progresivnosti nepřátelských prostředků pro minování na dálku účinnější a mít možnost zřizovat průchody na větší vzdálenost. Perspektivní bude i zřizování průchodů pomocí aerosolových pum vrhaných podél osy průchodu z vrtulníku nebo raket odpalovaných z letounu.

Hlavní důraz byl v referátu věnován vysvětlení návrhu koncepce perspektivního **minování na dálku**, které spolu s manévrovým zatarasováním bude mít v 90. letech v zatarasování hlavní úlohu. Vlastní návrh koncepce, s využitím sovětských zkušeností, rozpracovala Správa ženijního vojska MNO s důrazem na některé zásadní teoretické otázky organizace a plánování minování na dálku, které konference posoudila.

Minová pole, zřízená prostředky pro minování na dálku, mohou být na rozdíl od klasických minových polí zřizována rychle, s překvapením a bezprostředně na stavu nepřitele. Tím mu způsobují maximální ztráty a omezují jeho iniciativu ve vedení boje. To však předpokládá mít dobře organizovaný průzkum, rychle zvolit optimální způsoby zřízení minového pole a okamžitě předat úkoly všem velitelům vybraných prostředků pro minování na dálku tak, aby určená minová pole byla v daném čase a prostoru zřízena.

Utajení uvedených prostředků můžeme dosáhnout jejich zamaskováním, ale i zřizováním klamných minových polí, uskutečňováním klamných přepadů dělostřelectva nebo letectva na bocích již zřízených minových polí, použitím min z plastických hmot, využitím maskovacích vlastností terénu atp.

Je zapotřebí, aby prostředky pro minování na dálku byly použity proti ověřenému a zjištěnému objektu nepřitele při současném působení ostatních prostředků ničení, což povede ke zvýšení jejich efektivity, zejména u kombinovaných úderů letectva, jaderných zbraní, dělostřelectva i protitankových prostředků. Minová pole zřízená minováním na dálku musí být chráněna palbou vojsk, která je mají na doštřel.

Prostředky pro minování na dálku budou hromadně nasazovány zejména na směr hlavního úderu a při zabezpečení nejdůležitějších úkolů operace a boje. K tomu je zapotřebí, aby velitel operačně strategického svazu nebo velitelé svazů zabezpečili i jednotné velení prostředkům minování na dálku. Zřízená minová pole nesmí však ohrozit plánovanou bojovou činnost vlastních vojsk a narušit zámýsl boje. Proto je v souladu s tím nutné u položených min nastavit odpovídající dobu samolikvidace tak, aby uplynula do příchodu vlastních vojsk.

Použití těchto prostředků je třeba ve všech druzích boje zaměřit na splnění hlavních úkolů: způsobení ztrát živé síly a bojové techniky nepřitele ve všech druzích jeho činnosti, omezení manévru nepřitele a narušování činnosti míst velení,

bojových prvků a tylových objektů, zpomalení jeho postupu zejména přisunovaných záloh a vytvoření výhodných podmínek pro činnost vlastních vojsk. Bojové možnosti prostředků pro minování na dálku umožňují omezovat, zpomalovat a účinně ničit uskupení nepřítele a důležité objekty v taktické i operační hloubce nepřítele, což přispěje ke splnění cílů operace v krátkých lhůtách.

V útočné operaci bude možné tyto úkoly plnit např. při odrážení agrese nepřítele a jeho ničení v zabezpečovacím pásmu i při průlomu hlavního obranného pásma nepřítele. Dále mohou být tyto prostředky použity při ničení přisunovaných záloh nepřítele, odrážení nepřátelského protiúderu, ale i násilném přechodu vodních toků, při pronásledování nepřítele a vedení střetného sražení (boje). Minová pole budou zřizována v podstatě v celém průběhu útočné operace, tedy i při omezení manévru prostředků jaderného napadení, ztížení jejich činnosti při zasazení, likvidaci následků po jaderných úderech nebo obnovení bojeschopnosti atd.

V obranné operaci to bude zejména ničení nepřítele při jeho přiblížení k předním okrajům a vedení palebné protipřipravy, odrážení útoku nepřítele a udržení našeho pásma obrany, ničení nepřítele, který se vklíní do hloubky naší obrany, vedení armádních protiúderů a při dalších situacích. Ale i zde budou tyto prostředky používány v celém průběhu obranné operace. Lze předpokládat, že postupně budou zavedeny v ženíjním raketovém vojsku, v dělostřelstvu a letectvu.

Prostředky ženíjního vojska budou využívány především k přehrazení průchoďů a mezer v klasických minových polích, zvětšení jejich hloubky, přikrytí boků útočících vojsk a zaminování čar rozvinutí nepřítele (k jeho blokování), který se vklíní do obrany, k přikrytí odchodu vlastních vojsk a plnění některých dalších úkolů, které souvisejí se zřizováním minových polí bezprostředně před nepřítelem a v hloubce praporů prvního sledu. Jejich použití by mělo být obecně plánováno do hloubky palby pěchotních protitankových prostředků a v těsné součinnosti s nimi, aby takto zřízená minová pole (minováním na dálku) mohla být postřelována a zvyšila se tak jejich účinnost.

Prostředky raketového vojska a dělostřelctva bude možné používat především do taktické hloubky nepřítele s přihlédnutím k jejich efektivitě a možnostem, a to zejména na ověřené cíle, jejichž zatarasení musí být uskutečněno v co nejkratší době a bezprostředně na nepřátelskou bojovou sestavu.

Tyto prostředky mají vzhledem k ostatním prostředkům pro minování na dálku určité výhody, které je nutné plně využít jak při organizaci plánování, tak při jejich vlastním zasazení.

Prostředky letectva je vhodné používat v taktické i operační hloubce nepřítele, ale i k zamezení nebo narušení vysazení nepřátelských vojsk. Budou zpravidla použity do celé hloubky sestavy nepřítele, hlavně na cíle za pohybu, s potřebným doplňkovým průzkumem těsně před zaminováním. Vždy bude zapotřebí plně využít předností, které tyto prostředky mají (přesné zřízení minového pole v určeném prostoru, možnost jeho zřízení na velkou vzdálenost od čáry dotyku, v členitém terénu, v potřebné hloubce a v návaznosti na přirozené překážky).

Po analýze charakteru vševojskového boje (operace) a možnosti použití prostředků pro minování na dálku konference přejala následující závěry:

1. Prostředky pro minování na dálku jsou vysoce efektivní a důležité pro velitele svazů k řešení značného množství úkolů v celém pásmu činnosti a do celé hloubky operační sestavy nepřítele.

V současné době i v blízké perspektivě je možné s nimi plánovat u ženíjního vojska do hloubky nepřátelských praporů prvního sledu, tj. do 5 km, u dělostřelctva do hloubky sestavy divize, tj. do 35 km a u raketového vojska a letectva do hloubky sestavy nepřátelské polní armády, tj. do 500 km.

2. Bude bezpodmínečně nutné používat je v souladu se zámyslem vševojskového velitele a s přihlédnutím k jejich bojovým možnostem a efektivitě.

3. Minování na dálku umožňuje zřizování zátarasů nové kvality. Z dosavadního pasivního prostředku se stávají aktivní útočnou zbraní, a jejich správné použití bude efektivnější než např. palebný přepad dělostřelctva klasickými střelami.

Použití prostředků pro minování na dálku především omezuje manévry nepřítele. Palebný úder vedený na pohybující se cíle nepřítele způsobí zpravidla vyřazení několika vozidel, ale obdobný úder prostředky pro minování na dálku omezí, zpomalí a v optimálním případě i zastaví postup nepřítele a donutí ho přijmout opatření k odminování nebo zřízení průchoďů, vyvedení vozidel ze zaminovaného prostoru a určení obížděk. Zastavení může činit až 30 i více minut podle konkrétní situace. Tuto dobu je možné využít k vedení jaderných úderů, soustředěné palby dělostřelctva a úderů letectva, což povede k jejímu prodloužení a tím k dalšímu narušení zámyslu nepřítele.

Minová pole, zřízená minováním na dálku, se i kvalitativně odlišují od klasických minových polí. Rozdíl spočívá v možnosti jejich nenadálého zřízení přímo na jednotky nepřítel nebo v prostoru, který ovládá, a zřízení jejich zjištění a vedení ženijního průzkumu, v nastavení doby samolikvidace min, což omezuje dobu jejich funkce, zatímco klasická minová pole mají dobu neomezenou.

Zvlášť efektivní budou minová pole zřízená minováním na dálku při boji s nepřátelskými zálohami. Mohou být zřizována na zjištěných osách pohybu nepřítel před pochodovými proudy nebo přímo na tyto proudy, čímž postup nepřítel podstatně zdrží, zpomalí a vytvoří tak výhodné podmínky k jeho ničení dalšími prostředky. Zaminováním a účinky min budou navíc způsobeny i ztráty na živé síle a bojové technice (např. při pohybu v zaminovaném prostoru mohou být způsobeny minimální ztráty 20—30 %). Délka zdržení nepřítel na těchto minových polích bude záviset na druhu jednotky, charakteru terénu a palebné podpoře, ale i na možnosti nepřítel zřizovat průchody nebo terén odminovat. Podle propočtů může být k zřízení průchodů zapotřebí ve dne 1,5 h a v noci 3—4 h.

V další části referátu náčelník ženijního vojska MNO seznámil účastníky s možnými **zásadami bojového použití prostředků pro minování na dálku v různých druzích boje**. Tyto zásady jsou souhrnem opatření k zabezpečení přípravy a vlastního zasazení k dosažení jejich nejvyšší efektivnosti a způsobení co největších ztrát nepříteli v souladu s naším zámyslem vedení boje a operace. Mezi tato opatření budou zejména patřit:

- včasné rozhodnutí velitele k použití prostředků pro minování na dálku v boji (operaci) a rozdělení jejich úkolů,
- organizace a vedení průzkumu určených objektů (prostorů),
- rozdělení úkolů jednotlivým druhům prostředků pro minování na dálku a zplánování jejich bojového použití,
- organizace součinnosti se vševojskovými svazky (útvary) a ostatními druhy vojsk,
- pevné velení jednotkám (útvaram) minování na dálku a jejich příprava k plnění úkolů v boji (operaci),
- zabezpečení nepřetržité bojové pohotovosti těchto prostředků k okamžitému zasazení,
- organizace stranickopolitické práce,
- určení hlavních povinností velitelů, štábů, náčelníků druhů vojsk, kterým tyto prostředky podléhají,

— informování vlastních vojsk o minových polích zřízených minováním na dálku a jejich evidenci.

Plnění těchto opatření a jejich návaznost budou určovány podmínkami přípravy operace, časem, který je k dispozici a charakterem bojového úkolu.

Základem úspěšného bojového použití prostředků pro minování na dálku bude vždy rozhodnutí velitele operačně strategického svazu (svazu), který nese za jejich použití plnou odpovědnost.

Rozhodnutí k použití prostředků pro minování na dálku přijímá příslušný velitel svazu po ujasnění úkolu i cíle operace a zhodnocení situace. Proces přípravy tvoří důležité období před přijetím rozhodnutí, neboť je nutné určit základní otázky, které použití prostředků pro minování na dálku ovlivňují. K nim patří: zámysl bojové činnosti a úkoly vojsk včetně útvarů a jednotek pro minování na dálku, které budou plnit hlavní úkoly, způsob i pořadí součinnosti a organizace velení. Dále je zapotřebí, aby velitel stanovil kdy, kterými prostředky a na jaké objekty (v kterých prostorech) budou minová pole zřízena, s jakou dobou samolikvidace min, počty a rozměry zaminovaných úseků, a které prostředky mohou využít podřízení.

Po ujasnění úkolu a zhodnocení situace velitel určí objekty (čáry, prostory), které je nutné zaminovat, postup při jejich zaminování, místo prostředků pro minování na dálku v operační sestavě, jejich předpokládaný manévry a doby pohotovosti. Současně stanoví úkoly k zabezpečení včasné přípravy prostředků pro minování na dálku a vydá **předběžná nařízení** těmto útvarům a jednotkám, ve kterých uvede:

- situaci, sestavu, zajištění i bojové možnosti prostředků pro minování na dálku a technických prostředků nadřízeného, které budou zasazeny ve prospěch svazu,
- úkoly prostředků pro minování na dálku v jednotlivých obdobích operace (boje),
- místo těchto útvarů a jednotek v operační (bojové) sestavě,
- rozsah zaminování, druhy minových polí, jejich rozměry a požadované hustoty,
- objekty (prostory, pochodové osy), které je nutné zaminovat uvedenými prostředky,
- doby pohotovosti k plnění úkolů,
- organizaci velení.

V **rozhodnutí k použití prostředků pro minování na dálku** velitel uvede:

- úkoly pořadí jejich plnění, sestavu a rozdělení sil a prostředků,
- objekty (prostory, pochodové osy) k zaminování a doby samolikvidace,
- úkoly pro doplňkový průzkum těchto objektů,

— rozdělení nábojů, raket a speciální munice pro tento způsob minování na období, jednotlivé směry bojové činnosti, způsob manévru s nimi v průběhu operace (boje), pořadí jejich přemisťování a lhůty jejich přísunu i pohotovosti,

— pořadí a způsob součinnosti,
— velení,
— doby jejich pohotovosti k plnění úkolů,

— způsoby informování vlastních vojsk o zřízení těchto minových polí.

Množství nábojů, raket a speciální munice pro minování na dálku na operaci rozděluje velitel s přihlédnutím k plnění bližšího i dalšího úkolu, k vytvoření potřebné zálohy a k jejich přidělení podřízeným apod. V obraně můžeme tyto prostředky rozdělit na období přibližování nepřítele, odražení jeho útoku před hlavním pásem obrany a k vedení obranného boje v hloubce. Předpokládáme, že v útočné operaci bude vhodné tyto prostředky rozdělit takto: 60–70 % na plnění bližšího úkolu (v obranné operaci stejné množství k odražení nepřítele), 20–30 % k plnění dalšího úkolu (obdobně v obraně k vedení boje v hloubce a ničení nepřítele) a 10 % ponechat v záloze. Jejich konkrétní rozdělení a potřebné propočty může připravovat vyčleněná skupina ve štábu (zpravidla skupina pro jaderné a palebné ničení) operace strategického svazu (svazu).

Plánování bojového použití prostředků pro minování na dálku bude základní součástí přípravy operace (boje) a jednou z hlavních podmínek úspěšného splnění úkolu. Jejich využití je možné plánovat jak k vedení operace za použití jaderných zbraní, tak i pouze konvenčních zbraní v jedné variantě. Podrobné plánování provádí štáb letectva, raketového vojska a dělostřelectva a ženijního vojska. Přitom je zapotřebí přesně sladit úkoly zaminování a zabezpečení zřízených minových polí palbou vojsk, ale i jejich návaznost na klasické výbušné zátaras. Součinnost organizuje zpravidla velitel podle úkolů, určených objektů k zaminování a času, a to do hloubky bližšího úkolu.

Velitel operačně strategického svazu (svazu) bude velet útvarům a jednotkám pro minování na dálku prostřednictvím náčelníka štábu a náčelníků druhů vojsk. Přípravu údajů, které jsou potřebné k použití prostředků pro minování na dálku, zabezpečuje skupina jaderného a palebného ničení příslušného štábu v těsné součinnosti se štábem náčelníka ženijního vojska.

Náčelníci druhů vojsk a služeb, jimž tyto prostředky podléhají, odpovídají za udržení jejich bojové pohotovosti, včasné splnění úkolů a jejich řízení v průběhu operace (boje). Náčelník ženijního vojska zabezpečí vedení evidence všech zřízených zátarasů, včetně zátarasů, zřízených prostředky pro minování na dálku RVD a letectva v celém pásmu činnosti. Dále bude organizovat průzkum a odtarasování zátarasů, které byly zjištěny na směru postupu vlastních vojsk a zajišťovat uvědomění vojsk o zřízených zátarasech.

V **závěru** hlavního referátu náčelník ženijního vojska MNO zdůraznil, že minování na dálku bude v 90. letech prováděným způsobem zatarasování, a proto je nutné včas zpracovat potřebné návrhy. Důležitost úkolu však vyžaduje, aby se na tom aktivně podíleli nejen funkcionáři ženijního vojska, ale i letectva, raketového vojska a dělostřelectva.

Po hlavním referátu byly předneseny dva koreferáty. S prvním vystoupil představitel MNO-HTS/STR (plk. Ing. Obraz), který účastníky konference seznámil s možným vývojem zatarasovacích a odtarasovacích prostředků v 90. letech. Druhý koreferát k zhodnocení současných způsobů zatarasování a odtarasování v konfrontaci s perspektivními způsoby přednesl plk. doc. Ing. Žalkovský, CSc. (VA AZ Brno).

Přednesené diskusní příspěvky doplňovaly hlavní referát. Na závěr diskuse vystoupil vedoucí delegace MNO zástupce náčelníka generálního štábu ČSLA genpor. Ing. Brychta, který shrnul výsledky konference a vytyčil tři směry k realizaci navržené koncepce minování na dálku v ČSLA. Zdůraznil, že jde o vševojskové otázky, které musí být v popředí zájmu vševojenských velitelů a štábů, jež by k řízení a velení prostředků minování na dálku měli v první řadě využívat automatizované systémy velení. Současně upozornil, že je zapotřebí co nejrychleji prosadit tyto otázky do myšlení velitelského sboru, aby mohly být komplexně rozpracovány. K tomu doporučil plně využít odborný časopis *Vojenská mysl*. Ukázal na význam urychleného řešení těchto úkolů pracovníky MNO-HTS/STR. V závěru ocenil vysokou odbornou úroveň konference a splnění vytyčených cílů.

Poznámka redakce:

S cílem dalšího rozpracování řešené problematiky zatarasování a odtarasování v 90. letech vydá SZV MNO o celém průběhu konference odborný sborník.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z OPERAČNĚ STRATEGICKÉHO CVIČENÍ ŠTÍT-84 V OBLASTI TÝLOVÉHO ZABEZPEČENÍ

V září r. 1984 proběhlo operačně strategické cvičení vojsk Spojených ozbrojených sil v terénu s reálnou činností vojsk Štít-84. Protože toto cvičení bylo svým rozsahem a množstvím vyvedených vojsk, včetně týlových útvarů a zařízení, jakož i množstvím zmanipulovaného materiálu v posledních letech ojedinělé, chci se zmínit o některých poznatcích a zkušenostech, které byly na něm získány.

Potvrdilo se, že úkoly, které vyplývají z **uvádění vojsk a týlu do bojové a mobilizační pohotovosti**, musí být důsledně rozpracovány pro potřeby jednotlivých stupňů velení. Současně bylo dokázáno, že připravená dokumentace a zpracované metodiky práce musí zabezpečit přehledné sledování narůstání sil a prostředků týlu v číselném i procentním vyjádření. Potřebnou pozornost je nutné věnovat zabezpečení mobilizace a reálným přesunům zmobilizovaných týlových svazků, útvarů a zařízení do míst jejich soustředění nebo rozvinutí. Projevila se i řada rezerv, zvláště v organizaci a řízení stmelování skupin a celků, v řešení všestranného zabezpečení, ve funkční činnosti skupin (pracovišť i celků) v případě, kdy u vytvářených útvarů a zařízení je minimum kádrových funkcionářů a ostatní nastupují ze zálohy.

Řešení otázek mobilizačního rozvinutí vojsk a týlu dokazuje, že tendence ke zkracování doby pohotovosti týlových svazků, útvarů a zařízení budou vyžadovat dal-

ší konkrétní opatření. Jejich zmobilizováním, naložením a vyvezením stanovených zásob do určených prostorů úkol nekončí, je zapotřebí, aby byly vytvořeny podmínky pro organizační stmelení a postupné rozvíjení polního dopravně zásobovacího a léčebně odsunového systému.

Zplánování týlového zabezpečení útočné a obranné operace usnadňuje předem zpracovaná cvičná **týlová dokumentace** a podle potřeb **upravená metodika práce**. Praxe potvrdila, že v tomto procesu je nutná úzká součinnost štábů a týlu s operačními štáby a druhy vojsk, která musí plně zabezpečovat požadavky, jež zabezpečuje týl v soudobých operacích. Doba k zplánování útočné a obranné operace musí vytvářet podmínky k všestrannému zajištění těchto operací a splnění stanovených úkolů v oblasti materiálního a zdravotnického zabezpečení. Současně je zapotřebí vytvořit podmínky k organizaci a uskutečnění součinnosti v týlu a se spojeneckými vojsky, z hlediska vzájemného sladení zpracovaných plánů.

Otázka vytváření spojeneckých uskupení vojsk jak při přípravě, tak zejména v průběhu operace bude v soudobých podmínkách vystupovat do popředí. Změny podřízenosti svazků a svazků budou v operaci běžné a v plném rozsahu ovlivní i otázky týlového zabezpečení. Realizovat toto zabezpečení v rámci spojeneckých uskupení vojsk států Varšavské smlouvy nebude jed-

noduché. Vyžaduje dokonalou znalost týlu spřátelených armád z hlediska potřeby a možnosti týlového zabezpečení uskupení.

Jak potvrzují zkušenosti, plány týlových služeb je nutné zpracovat včas a musí být zdůvodněny základními propočty. Současně je zapotřebí ve stanovené době vydat rozkazy pro podřízené, které jsou podkladem k rozpracování plánů na nižších stupních. I když je tato metodika jasná, přesto se vyskytují některé rezervy, a to zejména:

- v neúplném propracování otázek přísunu munice do palebných postavení z hlediska možnosti velení automobilním proudům různé podřízenosti a sladění otázek využití silniční sítě při plnění tohoto úkolu,

- ve využívání zásob pohonných hmot ze stálého produktovodu, který prochází operační sestavou, především z hlediska organizace výdeje PHM ve složitých situacích.

Poprvé na základě nových poznatků z vedení soudobých operací byly kromě obvyklé plánovací dokumentace pro týlové zabezpečení obranné a útočné operace rozpracovány plány organizace velení a řízení týlu a jeho ochrany i obrany.

Myslím, že tyto dokumenty jsou potřebné k organizaci řízení týlového zabezpečení v průběhu operace. Bude je zapotřebí dále zdokonalovat jak z hlediska obsahu, tak i metodiky zpracování, včetně dalšího upřesnění součinnostních vztahů a vazeb při jejich zhotovování i nejhodnějšího grafického a textového vyjádření.

Cvičení plně potvrdilo, že ke kvalitativní a včasné přípravě podkladů pro rozhodnutí je účelné mít připravenou osnovu a základní ukazatele, jako jsou údaje o materiálním, zdravotnickém a dopravním zabezpečení, a předem ujasněno, které z těchto podkladů vyjádřit na mapě, a které případně zpracovat jako schémata.

Ze cvičení rovněž vyplynulo, že při přechodu vojsk do útočné činnosti bude značně usíli týlových štábů i jejich funkcí zaměřeno zejména na úkoly spojené se zajištěním přísunu munice do palebných postavení k zabezpečení komplexního palebného ničení nepřítel. Zpracované grafické plány přísunu munice musí reálně zabezpečovat rozhodnutí velitelů. Při jejich rozpracování je nutná úzká součinnost mezi štáby týlu a orgány výzbrojní služby, která by měla zajišťovat řešení otázek přísunu munice do palebných postavení dělostřelectva a musí vycházet z přesných časových i prostorových kalkulací, včetně možnosti reálného využití pracovních sil a manipulačních prostředků.

Situacní a týlová souhrnná hlášení svazů je zapotřebí zpracovávat včas a musí

nadřízenému stupni velení dát potřebný přehled o stavu podřízeného. Proto kontrole údajů a včasnému doručení těchto hlášení nadřízenému je nutné věnovat soustavnou pozornost. Při cvičení jsme ke zrychlení předávání týlového souhrnného hlášení úspěšně využívali počítač MOMI. Přenos dat se plně osvědčil, došlo ke zkvapitelnému a podstatnému zrychlení předávání základních údajů potřebných k realizaci dopravní zásobovacího procesu i přehledu o stavu zabezpečení a situaci podřízených.

Předávání údajů je nutné věnovat trvalou pozornost, a to nejen v rozsahu polního systému, ale též jeho možného využití i v mírových podmínkách.

V průběhu rozvíjení frontové útočné operace je zapotřebí, aby se týlové štáby zaměřily na řešení otázek materiálního a zdravotnického zabezpečení úderných uskupení operačně manévrovacích skupin svazů — jsou-li tyto zasazeny — a řešily u nich zejména odsun raněných a případné doplňování zásob, a také na zabezpečení přesunu a zasazení svazu druhého sledu. Zvláštní pozornost je nutné věnovat vyhodnocování a operativnímu řešení situací u podřízených týlových svazků, útvarů a zařízení především po nepřátelských úderech vzhledem ke vzniklým ztrátám týlové techniky a materiálu i poškozeným objektům komunikační sítě. Tyto vyhodnocujeme průběžně a přijímáme konkrétní a reálná opatření k odstranění následků a k jejich včasné úhradě.

V další části článku uvedu několik poznatků z oblasti **skutečného materiálního a zdravotnického zabezpečení** cvičících vojsk a štábů.

Pro potřeby reálného zajištění cvičících štábů a vojsk byly vyvedeny zabezpečovací týlové útvary a jednotky, včetně polních pekáren, polního masného závodu a zdravotnických oddílů. Splnění úkolů vyžadovalo současně i promyšlené komplexní a kvalitní dopravní, materiální i zdravotnické zabezpečení vyvedených vojsk a štábů. Těžiště spočívalo na týlových orgánech vojenských okruhů, zvláště Západního vojenského okruhu. Spotřebovaný materiál byl plynule doplňován z rozvinutých zásobovacích základen.

V přípravě a průběhu cvičení bylo zmanipulováno celkem 5800 t/m³ materiálu, z toho 2900 m³ PHM a 2400 t proviantu. Rozvinutý polní masný závod vyrobil 35 t masa a 5 t masových výrobků, polní pekárny vyrobily 20 t chleba.

V průběhu zásobovací činnosti plnil pozitivní úlohu systém realizačních a kontrolních skupin svazů a MNO v jednotlivých prostorech činnosti. Dispečerský systém předávání zpráv, informací a hlášení

zajistil ředitelství cvičení trvalý přehled o týlové situaci a včasné reagování na potřeby, vzniklé v průběhu cvičení. Na požadované úrovni byla zabezpečena i spojenecká vojska.

Železniční přeprava vojsk a materiálu byla realizována podle zpracovaných plánů organizované a bez mimořádných událostí. Příslušníci přepravovaných svazků (útvary) ČSLA a spojeneckých armád při všech železničních přepravách i silničních přesunech prokázali dobrou vycvičenost a připravenost.

Reálný systém zdravotnického zabezpečení vojsk i jeho řízení se osvědčily. Částečně se na tom podílely i zdravotnické oddíly.

V proviantním zabezpečení se kladně projevil propojenost polního zásobovacího systému s výrobní a zásobovací činností v okresech a krajích celé ČSSR. V rámci stanovených norem a limitů jsme dosáhli dobré úrovně stravování zabezpečovaných spojeneckých vojsk, štábů i hostů.

Cvičení také potvrdilo, že pokud se věnuje náležitá pozornost skutečnému zabezpečení přesunů vojsk, včetně přesunů míst velení a pro doplňování techniky, jsou v průběhu i po skončení přesunů plně využívány soupravy hromadného doplňování pohonných hmot, je dosahováno dobrých výsledků a jsou dodržovány i zkracované stanovené normy.

Operačně strategické cvičení vojsk Spojených ozbrojených sil Stít-84 bylo vyvrcholením operační přípravy štábů a týlových funkcionářů. V jeho průběhu se projevil charakteristické zvláštnosti, které vyžadovaly od cvičících vysokou teoretickou připravenost a schopnost aplikovat nové poznatky z vedení soudobých operací a jejich týlového zabezpečení do praxe. Šlo o cílevědomější a soustavnější řízení, všestrannější materiální a zdravotnické zabezpečení a nové přístupy k plnění rozhodujících úkolů u všech cvičících týlových štábů, útvarů, jednotek a zařízení.

Ke splnění stanovených cílů cvičení napomohla i aktivní stranickopolitická práce, organizovaná jak před cvičením, tak i v jeho průběhu. Dobrá práce širokého stranického kolektivu měla nezastupitelnou úlohu při aktivizaci všech příslušníků týlu k plnění náročných úkolů, což se projevilo i ve vysokém morálním a politickém stavu cvičících týlových funkcionářů i zabezpečujících týlových jednotek.

Cvičení Stít-84 umožnilo prohloubit znalosti o týlu spojeneckých armád, potřebách jejich společného zabezpečení v operacích. Přispělo tak ke zdokonalení řízení tohoto zabezpečení v rámci spojeneckého uskupení vojsk. Byly vyměněny a získány cenné zkušenosti při vzájemných osobních jednáních a při společném řešení úkolů s týlovými funkcionáři bratrských armád.

Získané poznatky je nutné cílevědomě využívat a uplatňovat v praktické činnosti k dalšímu zvyšování úrovně připravenosti týlu ČSLA.

Potřebná pozornost byla dále věnována včasné výstavbě stanových táborů, zabezpečení cvičících výstrojí, organizaci praní prádla i lůžkovin a obchodní činnosti, což se rovněž kladně projevilo na úspěšném plnění stanovených úkolů.

Kontrolní veterinární místa plnila úkoly v jednotlivých zásobovacích základnách a po celou dobu cvičení kontrolovala veškerý proviant a odebírala vzorky pro laboratorní vyšetření v zařízeních veterinární služby ČSLA. Řešením těchto opatření došlo k dalšímu zkvalitnění jejich připravenosti jak pro mírovou službu, tak i pro činnost v polních podmínkách.

V oblasti automatizace velení se nám osvědčilo použití formalizovaného týlového souhrnného hlášení a programového vybavení pro jeho zpracování na počítači MOMI. Tato forma týlového souhrnného hlášení umožnila stručně a srozumitelně vyjádřit informace, potřebné pro nadřazený stupeň velení ve všech situacích.

Zkušenosti svědčí o tom, že k zajištění včasného pronikání hlášení a zpráv v síti přenosu dat mají rozhodující význam organizační opatření v důležitých komunikačních uzlech. Proto je nutné včas předávat požadavky orgánům automatizace velení za celý systém operačního týlu z úrovně náčelníka týlu — zástupce velitele.

K profesionální přípravě důstojnických kádrů

Redakčně upravený a zkrácený obsah článku armádního generála I. N. Škadova uveřejněný v sovětském časopise Vojennaja mysl č. 1/1985.

Významná úloha při zdokonalování a zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil náleží důstojnickému sboru, který je základem armády, hlavním organizátorem výcviku a výchovy vojsk. Bojová síla a bojová připravenost ozbrojených sil, průběh a výsledek ozbrojeného zápasu v mnoha směrech závisí na ideové úrovni důstojnického sboru, jeho morálně bojových kvalit a profesionální přípravy, zkušenosti organizátorských a pedagogických schopností.

Požadavky na profesionální přípravu důstojnického sboru v soudobých podmínkách rostou nepoměrně rychleji než tomu bylo v minulosti. To co bylo včera pokládáno za vrchol dokonalosti, dnes již není více než střední úroveň, a zítra nás čeká nový stupeň přípravy nemusi uspokojit.

Zvýraznění požadavků na profesionální přípravu důstojnických kádrů v soudobých podmínkách vyplývá hlavně z těchto nejdůležitějších okolností.

1. Stále rostoucí složitosti úkolů ozbrojených sil, proti kterým stojí silný pravděpodobný nepřítel, jenž neustále zvětšuje rozsah příprav na válku. USA a jejich partneři v bloku NATO neustále zvyšují

svůj arzenál agrese. Mají k dispozici takové prostředky a uskupení, které jsou schopny v kterýkoli okamžik zahájit válečnou činnost. V jejich přípravě vsázejí na překvapivé napadení. Ve spojitosti s tím předkládají zvýšené požadavky na bojovou pohotovost vojsk.

2. Zvětšení rozsahu internacionálních úkolů Sovětské armády, která v souladu s existujícími dohodami je povinna bránit bezpečnost nejen své vlasti, ale i celého socialistického společenství v jednom šiku s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy.

3. Vyšších temp rozvoje zbraní a bojové techniky, které mají za následek rozsáhlé, zásadní a nepřetržité změny a upřesnění ve způsobech přípravy a vedení válečné činnosti, jež musí nezbytně a včas zvládnout především celý důstojnický sbor.

4. Větší složitosti procesu velení vojskům a silám v bojové situaci. Na jedné straně roste rozsah, složitost a různorodost úkolů, které je nutné řešit při přípravě a vedení boje, a na druhé straně se podstatně zkracují termíny na jejich kvalitní splnění.

Ve spojitosti s tím se podstatně změnil

charakter a obsah činnosti důstojnických kádrů v míru k udržování vysoké bojové pohotovosti jednotek a útvarů, při výcviku, politické a vojenské výchově vojsk, v obsahu a využívání složité a různorodé bojové techniky, materiálně technickým zabezpečení vojsk, organizaci plnění úkolů vojenské služby, upevňování vojenské kázně. Hlavní, co je požadováno na každém důstojníkovi, je dokonalá služba věci strany a lidu, dovedné plnění vojenských povinností, vysoký profesionalismus, důsledné plnění norem morálního kodexu budovatele komunismu a požadavků vojenských řádů. Rychlý rozvoj vojenství a novosti mnoha řešených úkolů vyžadují rovněž od celého důstojnického sboru široký projev tvůrčí činnosti, novátorství, všestranné upevnění spojení teorie s praxí.

Všestranné zdokonalování úrovně profesionální přípravy důstojnických kádrů musí probíhat v soudobých podmínkách podle těchto hlavních směrů:

Obsah profesionální přípravy

Profesionální přípravu generálů a důstojníků nelze zkoumat úzce, v odtržení od celkového systému přípravy ozbrojených sil, výcviku, politické a vojenské výchovy. Je základem učebního procesu na vojenských vysokých školách a součástí operační, bojové a politické přípravy vojsk (sil) a představuje systém samostatného studia důstojníků (posluchačů) a kolektivních výukových opatření, která směřují ke zdokonalování jejich politických, vojenskoteoretických a vojensko-technických znalostí, praktických a metodických návyků, morálně bojových a organizátorských kvalit, nezbytných k úspěšnému splnění funkčních povinností v míru i ve válce.

Na základě toho se uskutečňuje profesionální příprava důstojníků:

- v systému marxisticko-leninské přípravy,
- samostatnou prací,
- ve vyučovacím procesu vojenských škol,
- na plánovaných odborných a metodických shromážděních a každoměsíčních velitelských zaměstnáních u vojsk,
- v procesu operační, bojové a politické přípravy vojsk (sil) a aktivní účasti

1. Na základě správného chápání podstaty profesionální přípravy důstojnických kádrů a s přihlédnutím ke všem jejím stránkám a složkám je nezbytné zabezpečit komplexní vědecké rozpracování obsahu profesionální přípravy důstojníků a její praktické zvládnutí v celém rozsahu.

2. Další zdokonalování vyžadují plánování a organizace výcviku a výchovy důstojníků v souladu se současnou úrovní vojenských znalostí a nezbytnými praktickými návyky.

3. Velmi důležité je pokračovat v hledání efektivnějších forem a metod profesionální přípravy důstojníků, aktivněji a cílevědoměji podněcovat jejich zájem po zdokonalování vlastních znalostí a dovedností.

4. Je nezbytné naléhavě a perspektivně rozvíjet učebně materiální základnu v souladu se soudobými požadavky na studium důstojnického sboru.

důstojníků ve vojenskovědecké a vojensko-výzkumné práci.

Neefektivnějšího zdokonalování profesionálního mistrovství se dosahuje v průběhu každodenního plnění úkolů vojenské služby, organizované v přísném souladu s požadavky vojenských řádů, na cvičeních a nácvičích, v procesu všech ostatních opatření operační, bojové a politické přípravy, kde dochází k pokračování zvyšování dalšího rozvíjení a upevňování teoretických znalostí a praktických návyků.

K formování marxisticko-leninského přesvědčení a politické zralosti směřuje celý systém politického školení a stranickopolitické práce, každodenní činnosti stranických a mládežnických organizací, domů důstojníků a rovněž další opatření, spojená s organizací vzdělávání a volného času důstojníků.

Obsah profesionální přípravy důstojníků je určován bojovými řády, učebními programy útvarů a jednotek, plány velitelské přípravy důstojnického sboru, které je nutné včas upřesňovat podle technického vybavení vojsk (sil) a na základě soudobého rozvoje vojenského umění a požadavků na vojenský výcvik a výchovu.

V učebních programech musí být jasně vyjádřeno, co jsou povinni znát a umět dělat důstojníci různých kategorií k plnění funkčních povinností. Přitom těžiště je nutné položit na získávání hlubokých teoretických znalostí a pevných praktických návyků k udržování vysoké bojové pohotovosti vojsk, organizaci bojové činnosti a jejího všestranného zabezpečení, ovládnutí nových druhů zbraní a bojové techniky a metodiky vojenského výcviku a výchovy vojsk. To, že důstojnický sbor řeší komplikovanější úkoly při přípravě a vedení bojové činnosti, nedostatek času i nezbytnost rychlého reagování na změny situace, velké informační zatížení a v důsledku toho problém správného výběru informací — z toho všeho vyplývá aktuální otázka zvládnutí výpočetní techniky a základů programování a modelování bojové činnosti důstojnickým sborem.

Výcvik a výchova představují jednotný nerozlučný proces. Tato jednota však nemůže vzniknout sama o sobě. Proto jako zdůvodněné jsou návrhy, aby již při plánování učebně výchovného procesu, zpracování učebních a metodických dokumentů byly určovány úkoly, zásady a metody formování velitelských kvalit a praktických návyků, dosahovat na každém zaměstnání výsledků nejen učebních, ale i určitých výchovných cílů.

Této otázce se věnuje velmi málo prací a pomůcek, které by objasňovaly všechny

stránky profesionální přípravy důstojníků, její hlavní formy a metody. Jednotlivé výzkumy a studium různých problémů profesionální přípravy v odtržení jeden od druhého mají za následek nedostatečné sladění vypracovaných závěrů a doporučení, což snižuje do určité míry možnosti cílevědomého a komplexního řešení úkolů zvyšování profesionálního mistrovství důstojníků v celku.

V této souvislosti jde o účelnost systematického zkoumání a rozpracování pomůcek, která by objasňovala metodologické otázky profesionální přípravy, nejdůležitější a mezi sebou jasné sladěné formy a metody zdokonalování výuky a výchovy důstojníků na vojenských vysokých školách a u vojsk.

Doporučení, vyplývající z těchto výzkumů, ve vzájemně sladěné podobě musí být taková, aby bylo možné položit je za základ plánování učebního procesu vojenských vysokých škol, operační a bojové přípravy vojsk (sil), rozpracování jednotlivých pomůcek podle různých forem a metod profesionální přípravy důstojníků.

Učební programy je nutné rozpracovat tak, aby bylo zabezpečeno, že důstojnický sbor zvládne soudobé výsledky vojenské vědy a vojenského umění, všechny nezbytné znalosti a praktické návyky podle stávající funkce a perspektiv ustanovení do vyšší funkce. Zvláště důležité je určovat obsah výuky na základě správného předvídání rozvoje vojenství.

Zkvalitnění plánování a organizace

Zdokonalování plánování operační, bojové a politické přípravy je nejdůležitější podmínkou dalšího zvyšování efektivnosti profesionální přípravy důstojníků. Plánování bylo vždy hodnoceno jako základ veškerého řízení. Na jeho promyšlenosti v celku a všestranném zvážení úkolů profesionální přípravy důstojníků jak na velitelských zaměstnáních, tak i na opatřeních bojového sladění jednotek a útvarů v mnoha směrech závisí organizovanost a cílevědomost práce celého důstojnického sboru, udržování přísného pořádku podle řádů, což má zvláště velký význam pro politickou a vojenskou výchovu důstojníků jako nejdůležitějšího prvku jejich profesionálního mistrovství.

Jednou z nejsložitějších otázek plánování je určení optimálního počtu provádě-

ných velitelských zaměstnání, nácviků, cvičení a dalších opatření výcviku a výchovy důstojníků. Na jedné straně vzniká objektivní potřeba zintenzívnit výuku a na druhé straně nadměrné zvětšení počtu zaměstnání může vést ke snížení kvality a efektivnosti přijatých opatření.

Jak ukazují zkušenosti, plánování velitelské přípravy a dalších opatření bojové přípravy je účelné uskutečňovat tak, aby v průběhu určité doby [v závislosti na specifice svazku a útvaru] byly procvičeny hlavní otázky přípravy a vedení různých druhů bojové činnosti, a s důstojníky kromě toho otázky metodické přípravy a zdokonalování dalších profesionálních kvalit.

Proto všechna konaná zaměstnání, nácviky a cvičení musí být spojeny jednot-

ným taktickým a metodickým zámyslem s tím, aby na každé opatření byl věnován minimálně potřebný počet učebních otázek, postupně procvičovány nejdůležitější z nich a aby v důsledku uskutečnění komplexu vzájemně spojených opatření bylo dosahováno úplné a všestranné přípravy důstojnického sboru, útvarů a svazků v celku ke splnění jakýchkoli bojových úkolů, které mohou vzniknout ve válce. Na základě toho se stanoví periodičnost konání shromáždění a dnů velitelských zaměstnání, rozpracovávají se programy, které zahrnují všechna hlavní témata výcviku a výchovy důstojníků.

V průběhu posuzování problémů profesionální přípravy u vojsk mnozí důstojníci hovořili v tom smyslu, že programy velitelské přípravy nelze přetěžovat na úkor organizátorské a jiné činnosti. Zdůrazňovali rovněž, že ve dnech velitelské přípravy určených plány není účelné usku- tečňovat taková opatření, která mají za následek vytrhování velitelských, politických a inženýrsko-technických kádřů z velitelské přípravy.

Vznikne-li v procesu operační, bojové a politické přípravy nezbytnost uskutečnit doplňková zaměstnání dříve nepřed- vidaná nebo zvýšit čas na prostudování či procvičení jednotlivých témat, pak je to nutné dělat v rámci časového limitu, plá- novaného na velitelskou přípravu. Přitom je možné část zaměstnání sloučit, řadu otázek prostudovat v procesu samostatné přípravy. Každopádně neopodstatněné zvý- šení učební doby na jiný předmět a vele- telská zaměstnání v celku bude mít ne- vyhnutelně za následek narušení rytmu v práci důstojnického sboru, snížení kvali- ty plnění dalších úkolů. K efektivnímu vy- užití času plánovaného na velitelskou pří- pravu, zabezpečení vysokého procenta přit- omnosti na ní a k zavedení přísné pláno- vitosti do přípravy důstojníků praktikuje se u vojenských okruhů pevné stanovení dnů na velitelská zaměstnání s každou kategorií důstojnického sboru. To umožňu- je lépe spojit různá opatření bojové přípravy s plněním služebních úkolů a sladění uskutečňovat přípravu mnoha ka- tegorií vojáků. V celku je dosahováno uspořádání celého systému plánování, což zvyšuje efektivnost kontroly plnění před- vidaných opatření a řízení života a čin- nosti vojenských útvarů.

Důležitým faktorem intenzifikace a op- timalizace velitelských zaměstnání zvlá- ště na štábech je racionální slučování učebních skupin. V tomto směru je hlavní specializace, která vyplývá z úkolů pří- slušných oddělení štábů. Do každé skupi- ny je účelné podle možnosti zařazovat důstojníky přibližně stejné úrovně přípra- vy a obsahu jimi plněných úkolů.

Příprava důstojnického sboru k plnění funkčních povinností ve válce bezpochyby byla a zůstane hlavním směrem v jeho výcviku a výchově. Ovšem požadavek učít vojska tomu, co je nezbytné ve válce, může být uvedeno do života jen za před- pokladu dovedné organizace práce vele- telů, štábů a politických orgánů v míru; to se v přípravě vojenských kádřů mnoh- dy nedoceňuje. Na vojenských vysokých školách a u vojsk nevěnuje se patřičná pozornost studiu základů vědy o velení, forem a metod práce velitelů a důsto- jníků štábů při řízení svazků a útvarů v každodenním životě a činnosti. Pokládá se za správné, že každý důstojník musí sám zdokonalovat znalosti a návyky v těchto otázkách v průběhu praktické práce za řízení nadřízených náčelníků. Jde např. o studium některých otázek ad- ministrativy, zákonodárství, vojenské pe- dagogiky a psychologie. Zaměstnání k těm- to a jiným disciplínám se konají křížem od případu bez jejich spojení s jednot- ným učebně metodickým zámyslem.

Otázky velení vojskům v míru se slabě rozpracovávají i z vědeckého hlediska. V rámci vojenské vědy je vyčleněna oblast — teorie velení ozbrojeným silám — jejímž úkolem je studovat zákonitosti, principy, formy a metody velení (řízení) vojskům, které jsou obecné a stejně dů- ležité pro procesy velení v jakékoli oblasti vojenské činnosti jak v bojové situaci, tak i v míru, které teorie velení musí zkoumat v komplexu, z jednotlivých pozic a podle směrnic. Přitom je důležité v ši- rokém měřítku využívat výsledků vědy o velení v celku.

Otázky řízení vojsk [sil] v každodenním životě v míru vyžadují více zdůvod- něné vědecké rozpracování, hluboké zbecnění a zavedení zkušeností předních velitelů, politických pracovníků a důstojní- ků štábů do praxe všech vojenských ká- dřů. Vzniká rovněž krajní nutnost rozpra-

covat vědecké práce a učební pomůcky k těmto problémům. Budeme-li je zkoumat v celkové podobě, pak zdokonalování velení vojskům v míru, kromě zvládnutí výsledků vojenského umění, zahrnuje studium těchto důležitých problémů:

— Obecné zásady vědy o velení a rovněž nejdůležitější výsledky takových odvětví vojenských znalostí, jako je vojenská pedagogika, psychologie, zákonodárství aj.

— Základy upevňování bojové a mobilizační pohotovosti vojsk, formy a metody plnění těchto úkolů.

— Metodika operační a bojové přípravy. Nejde jen o metody přípravy a provedení cvičení a zaměstnání, ale o celý systém plánování, organizace, kontroly a každodenního řízení procesu výcviku a výchovy vojenských kolektivů, vybudování a zdokonalování učebně materiální základny.

— Základy stranickopolitické práce. Formy a metody politické a vojenské výchovy podřízených.

— Základní zásady doplňování vojsk (sil) důstojnickými kádry, poddůstojníky a vojiny. Systém náboru a rozmístění kádrů, průběhu jejich vojenské služby.

— Způsob technického vybavení vojsk (sil), normy a pravidla udržování a využívání výzbroje a techniky. Zabezpečení neporušenosti zbraní a munice, organizace parkové služby.

— Organizace a plnění úkolů vojenské služby, udržování vojenského pořádku v souladu s požadavky řádů. Způsob vydávání rozkazů, směrnic a nařízení, usku-tečnění kontroly jejich plnění.

— Formy a metody práce velitelů, politických pracovníků a důstojníků štábů při upevňování vojenské kázně.

— Organizace vojenské hospodárnosti, normy uchovávání materiálních zásob. Materiální a životní zabezpečení vojáků a jejich rodin, vedení finančního hospodaření, udržování kasárenského, bytového a skladištního fondu atd.

Všechny tyto a mnohé další otázky organizace vojenské služby a velení vojskům v míru představují složitý komplex společenskopolitických, právních, vojenských, pedagogických, speciálních a technických znalostí, které musí vojenské kádry zvládnout a současně v průběhu praktické práce zdokonalovat organizační kvality, v první řadě umění vybírat z množství úkolů hlavní, propočítat a přesně plánovat svůj pracovní čas. Bez toho nemůže být skutečně kompetentní velení vojskům. Kromě toho dovedné velení vojskům v míru je nejdůležitějším předpokladem úspěšného velení v bojové situaci. Proto ve vojenském výcviku a výchově kádrů tyto dvě stránky jejich přípravy musí vystupovat v organické jednotě a nelze mezi nimi připustit nějaký rozpor.

Zdokonalování forem a metod

Ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu S. L. Sokolov vyžaduje neustále zdokonalovat nejen obsah, ale i formy a metody výcviku a výchovy důstojníků, maximálně je přiblížit k podmínkám bojové skutečnosti a nepřipustit konvenčnost a ulehčování.

Proto je zdůrazněna důležitost hledání nových, dokonalejších forem a metod profesionální přípravy důstojníků. Bez ohledu na určité výsledky, teoretická rozpracování a praktické zavedení nových metod vojenského výcviku a výchovy důstojníků vcelku zaostávají za úrovní rozvoje vojenského umění a vyžadují další zkvalitnění.

Profesionální příprava důstojníků začíná ve vojenských školách a pokračuje na akademických, zdokonaluje se v systému velitelských zaměstnání s důstojníky a

v procesu uskutečňování opatření operační a bojové přípravy s orgány velení a vojsky. Všichni generálové a důstojníci si doplňují a obnovují své znalosti v různých kursech a na shromážděních.

Hlavními formami individuální přípravy v rámci výuky na vojenských školách (v kursech) jsou: samostatné studium výsledků vojenské vědy a dalších odvětví znalostí, splnění individuálních úkolů, praktická zaměstnání s výzbrojí a bojovou technikou, vojsková a výrobní praxe, vypracování kursovních a diplomových prací, účast na vojenskovědecké práci. Hlavními formami a metodami skupinových zaměstnání jsou: přednášky, referáty, semináře, skupinová cvičení, taktické letučky, praktická zaměstnání s použitím zbraní a bojové techniky, ukázková a jiná me-

todická zaměstnání, takticko-pořadová a taktická zaměstnání (cvičení), válečné hry, velitelsko-štábní cvičení s učiteli a posluchači, terénní jízdy a vojenskohistorické cesty atd.

Velitelská příprava u vojsk se uskutečňuje způsobem samostatné práce a konání každodenních velitelských zaměstnání. Jejich hlavními formami a metodami jsou praktické nácviky, hlavně v terénu, organizaci a řízení boje, studium zbraní a techniky, střelby a řízení bojových vozidel, učebně metodická (velitelská) shromáždění a aktivní účast důstojníků na vojenskovědecké práci, která musí být nejdůležitější služební povinností každého generála a důstojníka.

Profesionální mistrovství důstojnického sboru se zdokonaluje na taktických cvičeních a manévrech, velitelsko-štábních a štábních cvičeních, nácvicích, skupinových velitelsko-štábních letučkách a válečných hrách, odborných taktických a mobilizačních cvičeních a výjezdech do pole.

Při organizaci učebního procesu na vojenských školách u svazů, svazků a útvarů je žádoucí předvídat maximálně úplné využívání všech uvedených forem a metod profesionální přípravy důstojníků. Jen v souhrnu, jen při vzájemném doplňování a spojování mohou zabezpečit největší efektivnost vojenského výcviku a výchovy.

Je např. známo, že cvičení s vojsky jsou nejvyšší formou profesionální přípravy důstojníků, protože umožňují učit vojska, včetně důstojníků, v podmínkách maximálně blízkých bojové situaci, a na nejvyšším stupni zabezpečují jejich udržování ve vysoké bojové pohotovosti. Dosahují ovšem svého cíle jen v tom případě, jestliže jim předchází celý komplex teoretických a praktických zaměstnání, nácviků. Tak se zabezpečuje postupný přechod k plnění nejsložitějších úkolů.

V přípravě generálů a důstojníků v soudobých podmínkách, současně s hlubokými teoretickými znalostmi, nabývá na rozhodujícím významu zdokonalování praktických návyků ve velení vojskům a formování nezbytných organizačních a volních kvalit.

Teoretickou přípravu nelze přeměňovat v samoučel. Musí být návodem k činnosti, napomáhat důstojníkům konečnou splnit hlavní úkol — udržovat vysokou bojo-

vou pohotovost vojsk, dovedně velet jednotkám, útvarům a svazkům při přípravě a vedení bojové činnosti, při vojenském výcviku a výchově vojsk. Nejdůležitější v profesionální přípravě důstojníků je jejich umění tvůrčím způsobem využívat teoretických znalostí v konkrétních podmínkách situace při velení vojskům v míru i ve válce. Proto zvyšování efektivnosti profesionálního mistrovství důstojníků především vyžaduje hledat formy a metody maximálního přiblížení procesu výcviku a výchovy důstojnických kádří k požadavkům soudobé války.

V profesionální přípravě důstojníků v souvislosti s tím musí zaujímat vedoucí postavení operačně taktická, odborná taktická a inženýrsko-technická příprava, na níž je nezbytné podle zkušeností orientačně vyčlenit velkou část učební doby. Na shromážděních a velitelských zaměstnáních je účelné do 70 % učební doby vyčlenit na konání válečných her, nácviků, skupinových cvičení a letuček. Cvičení a válečné hry mají být hlavně dvoustranné.

Podle zkušeností z posledních let se osvědčily systematické a překvapivě individuální a skupinové letučky s důstojníky. Organizují se zpravidla na taktickém stupni v terénu. S přihlédnutím k perspektivám služebního růstu důstojníků a k požadavkům bojové praxe je účelné asi třetinu času věnovat přípravě důstojníků o jeden stupeň výše.

Operačně taktické, odborné taktické a inženýrsko-technické disciplíny jsou určující v přípravě velitelsko-štábních a inženýrských kádří. Na zvláště velkém významu nabývá zavedení aktivních forem a metod zaměstnání do praxe výcviku důstojníků. Přitom velká část zaměstnání má být v poli (na místech velení) se spojovacími prostředky a s praktickým procvičováním otázek velení vojskům a bojového použití zbraní v podmínkách radioelektronického rušení. Velmi důležité je rovněž na každé zaměstnání stanovit minimální počet otázek a důkladně (je-li nutné i mnohonásobným organizováním) je procvičovat do úplného zvládnutí. Na nezbytné minimum je žádoucí snížit přednášky a další formy zaměstnání, na kterých cvičící v podstatě jen poslouchají. Přednášky u vojsk musí být zpravidla organizovány k novým otázkám, které se

v potřebné míře neodrazily v učebních pomůckách a jiných materiálech.

Na skupinových cvičeních, válečných hrách a cvičeních není nutné omezovat se jen na přijetí rozhodnutí, rozpracování plánovacích dokumentů a jejich přednesení (je to důležitá, ale jen počáteční část velení vojskům). Je nezbytné úplněji procvičovat otázky praktické přípravy boje a operace a přitom zvláštní pozornost věnovat organizaci součinnosti a všestrannému zabezpečení bojové činnosti. Na všech učebních opatřeních, kdy se řeší konkrétní učební bojový úkol, je nutné rozhodným způsobem zabránit bezpředmětným a od situace odtrženým teoretickým úvahám a vyžadovat prakticky splnit v plném rozsahu všechny úkoly ve velení vojskům.

Pro dosažení cílů profesionální přípravy důstojníků, jak na vojenských školách, tak i u vojsk, má zvláštní význam vytvoření poučné operačně taktické situace a umění rozvíjet ji na všech velitelských zaměstnáních, nácvicích, válečných hrách, cvičeních a dalších opatřeních operační a bojové přípravy. Výchozí situace, její vývoj, rozehra a všechny doplňkové situace, které se vydávají podle průběhu zaměstnání nebo cvičení, musí nejen zobrazovat charakter soudobého boje a operace, ale zahrnovat i neočekávanou činnost jak ze strany nepřítelů, tak i vlastních vojsk, uvádět cvičící do složitých podmínek situace, obsahovat kritické situace, které od nich vyžadují přijetí nestandardních rozhodnutí, překonávání potíží, projevení tvůrčí činnosti, samostatnosti a iniciativy, smělosti a rozhodnosti, organizačních kvalit a houževnatosti při plnění stanovených úkolů, tj. všech kvalit, které předurčují vysokou úroveň vojevůdcovského umění.

Pro rozvoj iniciativy a samostatnosti důstojníků má velký význam dovedně rozvíjená situace a rozehra bojové činnosti na základě rozhodnutí a praktické činnosti cvičících. Vnucování dříve připravených rozhodnutí má nežádoucí svůj projev v učebním procesu na akademických, ve školách, v bojové a operační přípravě u vojsk; to má za následek, že cvičení a zaměstnání jsou neefektivní a málo poučná. Šablona nezbytně vyvolává beziniciativní činnost cvičících, vede k povrchnímu hodnocení situace. Nakonec taková

metoda snižuje odpovědnost za splnění přijatého rozhodnutí a nenapomáhá růstu profesionálního mistrovství důstojníků v celku.

Charakter soudobých operací a bojové činnosti, složitost úkolů výstavby a přípravy ozbrojených sil naléhavě vyžadují, aby profesionální příprava důstojníků ve vojenských školách, na akademických a u vojsk měla tvůrčí charakter a zabezpečovala připravení důstojníků s rozvinutým operačně taktickým myšlením, s uměním samostatně se orientovat ve složitých otázkách vedení operace a boje. V učebním procesu jsou rozhodně nepřijatelné projevy jakéhokoli vnucování šablonovitých úkolů a rozhodnutí cvičícím. Je důležité, aby absolventi vojenských akademí byli nositeli nejsoudobějších výsledků teorie vojenského umění a zvláště velení vojskům. Na cvičeních se musí cítit jistě a vyznačovat se pevnými praktickými návyky při ujasňování úkolů, hodnocení situace a přijetí rozhodnutí, rozpracování hlavních dokumentů při plánování operace a boje, při přípravě operačně taktických propočtů, organizaci bojové činnosti v terénu a velení vojskům v průběhu bojové činnosti. Duch tvůrčí činnosti, vědeckého hledání, samostatnosti a iniciativy musí se projevovat na všech zaměstnáních a cvičeních. K rozvíjení tvůrčí činnosti je rovněž nutné v širší míře zapojovat důstojnický sbor do vojenskovědecké práce.

Výjimečnou důležitost má systematická samostatná práce důstojníků pro zvýšení politických, operačně taktických, vojenskotechnických a speciálních znalostí a praktických návyků. Přitom při této nejdůležitější formě zdokonalování profesionální přípravy důstojníků nelze dopustit živelnost. Vyžaduje neustálé řízení ze strany nadřízených náčelníků. Jednou z forem jejich řídicí činnosti při samostatném vzdělávání důstojnického sboru jsou individuální úkoly generálům a důstojníkům, které vydávají na každé cvikové období. Je velmi důležité, aby podle výsledků splnění úkolů přímí náčelníci uskutečnili pohovory a zhodnotili jejich práci a vyjádřili to na formulářích hodnocení profesionální přípravy.

Na vojenských školách je jednou z povinností každého učitele a velitele učební podskupiny každodenní pomoc posluchačům ke zvládnutí znalostí, metodiky práce

s knihou, konspektů a jiných učebních pomůcek. Neméně důležitým úkolem je zapojení studujících do každodenní práce, zvýšení zájmu o konečný výsledek konaných zaměstnání, vstřípení umění upevňovat a rozšiřovat získané znalosti budoucím důstojníkům. Účinnou formou k získání hlubokých teoretických znalostí jsou semináře, vojenskovědecké porady a konference.

Hovoří se i o zavedení nových progresivních metod do výuky důstojníků. To se vztahuje k problémům (zvláště při přednáškách) a programované výuce, k psychologické teorii postupného formování rozumových schopností, praktických návyků aj. Není ovšem možné přeměňovat je v samoučel nebo dávat jim daň, jako moudrý. Je nutné umět hlouběji poznat všechno racionální, co je v nich obsaženo, a použít v té míře, v jaké skutečně umožňují zvyšovat kvalitu a efektivnost přípravy důstojníků z hlediska specifiky studovaných předmětů a kategorie studujících. Jedním ze způsobů intenzifikace učebního procesu je programované vyučování, jehož úspěch je podmíněn ani ne tak vyučovacími stroji, jako racionálními programy, rozpracovanými nejzkušenějšími specialisty-pedagogy. V programovaném vyučování nabývají na dominujícím významu samostatné studium, zvýšení aktivity a samostatnosti posluchačů v učebním procesu, maximální rozdělení jednotlivců v podmínkách velkých poslucháren. V učebním programu je ukázán konkrétní učební cíl zaměstnání na dané téma: s čím se seznámit, co pochopit, co prostudovat a čemu se naučit, rovněž přehled učebních pomůcek (co používat, co a kde najít v procesu studijní práce). Téma se dělí na části, určuje se jejich obsah a posloupnost studia. Na každé téma se vydávají metodické pokyny: co přečíst, prozkoumat, v čem se procvíkat, jak prověřit zvládnutí přečteného, prozkoumaného nebo prakticky splněného. Je nezbytné, aby při zavedení určitých nových metod vyučování byla na prvním místě jejich podstata a ne vnější stránka věci.

Je nutné upozornit i na určitou jednotnost rozpracování a zavedení nových metod vyučování. Mnohé z nich jsou přejímány z obecného civilního pedagogického systému a mechanicky se přenášejí

do praxe bojové přípravy bez přihlídnutí ke specifické vojenskému vyučování. Málo se věnuje pozornost rozpracování nových progresivních metod vyučování důstojníků v operačně taktických otázkách, zvláště ke zvládnutí praktických návyků ve velení vojskům a silám.

Značného zvýšení kvality praktické přípravy vojenských kádrů je možné dosáhnout způsobem posilování procesu rozdělování vyučování na jednotlivce. Přitom se navrhovalo, aby při organizaci vyučování na vojenských školách byla předvídána cílevědomě usměrněná příprava posluchačů v souladu s jejich předurčením na určitou funkci s přihlídnutím ke konkrétním vzorům zbraní a bojové techniky, které jsou ve výzbroji útvaru a svazku. To ve své podstatě vyžaduje zkvalitnění procesů plánování, přípravy a rozdělení specialistů, včetně stanovení předurčení absolventů ne později než rok před absolvováním. V těchto návrcích jsou bezesporu jak kladné, tak i záporné stránky. Vcelku si však zaslouhují další studium a vědecké rozpracování.

Na vojenských školách je ústřední postavou, která určuje kvalitu vojenského výcviku a výchovy posluchačů, učitel. Úloha profesorského a učitelského sboru je výjimečně velká. Na jeho připravenosti, umění vyučovat a vychovávat, být příkladem neustálého zdokonalování znalostí a návyků, vysokého vojenského mistrovství, morální čistoty a mravnosti v mnoha směrech závisí efektivnost celého vyučovacího procesu vojenských akademií a škol.

V souladu s těmito požadavky je nezbytné přebudovat i operačně taktickou přípravu učitelů. Mají-li předmětově učit, musí sami neustále zdokonalovat své znalosti a praktické návyky ve velení vojskům. Proto na velitelských zaměstnáních s učiteli v kurzech zvyšování kvalifikace je účelné snížit počet přednášek a ve větší míře praktikovat formu krátkých sdělení o nových otázkách, nácviků a dvoustranných válečných her. Osvědčují se i takové formy výuky, jako jsou volně přístupné vyučovací hodiny a ukázková zaměstnání pro učitele s jejich následným posouzením.

U posluchačů vojenských škol se usku-
tečňuje v posledních letech prověrka teo-

retických znalostí a praktických návyků z organizace bojové činnosti, velení jednotkám a útvarům, ovládnutí zbraní a bojové techniky. Přitom praktické návyky a teoretická příprava jsou rovnocenným ukazatelem procesu výuky, zápočtů a zkoušek. Je důležité, aby prověrka praktických návyků nebyla formální, kdy na mapě nebo v terénu se rozebírají od konkrétní situace odtržené otázky, ale skutečně prověřovala umění posluchačů rychle pochopit podstatu nové situace a přijmout originální rozhodnutí, schopnost tvůrčím způsobem využívat znalostí v praxi. Zájmy věci rovněž vyžadují, aby na vojenských školách byla zvýšena náročnost na prospěch posluchačů, aby byl veden rozhodný boj s pochybenou praxí nadhodnocování jejich známek v učebním procesu, neboť to vede k sebeuspokojení a snížení aktivnosti v samostatné práci absolventů vojenských škol. Práci učitelů je účelné hodnotit ne podle průměrných známek skupin (jednotek), ale podle kvality zaměstnání a výsledků práce jejich absolventů u vojsk.

Pozornost si zasluhuje i další studium mnohohočetných návrhů na plánování a vykonávání vojenské praxe posluchačů, kterou je účelné provádět s cílem upevnění a prohloubení získaných znalostí a nabytí praktických návyků podle speciálnosti za řízení profesorsko-pedagogického sboru vojenských škol společně s velením svazků a útvarů podle speciálních programů a individuálních úkolů.

V souladu s požadavky ministra obrany SSSR je nezbytné při inspekčních prohlídkách a prověrkách vojsk prověřovat na všech stupních nejen operačně taktickou přípravu velitelů a důstojníků štábu, ale i metodickou — umění poučným způsobem

připravovat a řídit zaměstnání, nácviky a cvičení. Přitom nadřízení náčelníci musí přihlížet nejen k činnosti prověřovaných, ale i k metodickému mistrovství řídicího a stupni přiblížení výcviku a vojenské výchovy k podmínkám skutečného boje.

K dosažení vysoké efektivity profesionální přípravy důstojníků má zvláště velký význam zvýšení osobní odpovědnosti a zainteresovanosti důstojníků za zdokonalování úrovně svého mistrovství. Zejména s tímto cílem jsou již nyní zavedeny každoroční individuální kontrolní listy profesionální přípravy důstojníků, jejichž ukazatele musí být brány v úvahu při řádném hodnocení. Podle celkového hodnocení a výsledků práce za učební rok doporučuje se přímým náčelníkům usku-tečňovat s každým důstojníkem pohovor, v jehož průběhu by měli projednat výsledky celkových prověrek a cvičení, splnění individuálních úkolů velitelské přípravy a jiné ukazatele vykonávání jejich služby. Spolu s tím systém kontroly profesionální připravenosti důstojníků může poskytnout kladné výsledky jen v tom případě, bude-li uskutečňována systematická a pečlivá analýza výsledků velitelské přípravy důstojníků a bude-li povinně brána v úvahu při jejich navrhování na udělení vojenských hodností, určování na vyšší funkce, usměrňování přípravy a jiných otázkách průběhu služby. Je třeba postarat se i o úplnější a dovedně využívání práv nadřízených náčelníků, existujících materiálních a morálních prostředků působení na stimulování a další zvyšování osobní odpovědnosti za svou profesionální přípravu, všemožně zvyšovat autoritu zkušeného a znalého velitele, který dokáže vzorně plnit své funkční povinnosti.

Učebně materiální základna

Ke zdokonalování profesionální přípravy důstojníků u vojsk se využívá existující učební základna pro operační a bojovou přípravu. Kromě toho se vytvářejí učební místa velení, specializované třídy, miniaturní cvičiště a trenažéry k provádění nácviků k řízení palby, velení zbraním a jednotkám a plnění dalších operačně taktických úkolů.

Ze všech technických prostředků vyučo-

vání jsou nejperspektivnější a nejefektivnější elektronické trenažéry, které zabezpečují provedení systematických nácviků ve velení složitým zbraňovým systémům. Je nezbytné, aby důstojníci u vojsk a na vojenských školách měli možnost poznat a zvládnout návyky při použití prostředků automatizace a plánovací techniky. Zvláště důležité je jisté zvládnutí prostředků mechanizace štábní práce.

Technické prostředky vyučování samy o sobě ovšem nemohou dát očekávaný efekt, nebudou-li pečlivě zkoordinovány s obsahem a metodikou výuky.

Nadšení pro jednotlivé technické prostředky vyučování na úkor dosažení stanovených učebních cílů je mnohdy diskredituje. Hlavní potíž v jejich použití tkví v současné době ani ne tak v technické, jako v metodické oblasti. Tam, kde je to přípustné, je nezbytné podle stanovených norem provozu v širokém měřítku využívat agregáty bojové techniky, měřicí přístroje, aparaturu a ústrojí, které jsou ve výzbroji u vojskových útvarů. Rozvoj učebně materiální základny je nutné řešit perspektivně (na základě vzniku nových druhů zbraní a bojové techniky) na několik let dopředu s každoročními úpravami a hlavně metodicky účelně.

Značně více než nyní musí být využívány v učebním procesu výcvikové filmy, neboť umožňují bez podstatných ztrát času „pobývat“ v bojové technice, na cvičeníh, zaměstnáníh, uvidět téměř ve skutečnosti a v činnosti mnohé vzory bojové techniky a dalších technických prostředků včetně těch, které nejsou v laboratoři školy nebo útvaru. V souvislosti s tím jsou opodstatněné návrhy na centralizované plánování natáčení výcvikových filmů, na širší účast vojenských akademií a škol při rozpracování jejich scénářů.

Složitost charakteru soudobých operací a bojové činnosti, rostoucí úloha faktorů času, vybavování vojsk soudobými zbraněmi a bojovou technikou kladou zvýšené požadavky na přípravu vojsk (sil), v první řadě na profesionální přípravu důstojníků. Hlavní problém tkví v tom, že na základě rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a růstu jejich ničivých vlastností komplikují se výcvik i výchova vojsk, především profesionální příprava důstojníků, začíná být stále obtížnější přiblížení přípravy k podmínkám skutečného boje. Ve spojitosti s tím nabývá na výjimečné aktuálnosti úkol dalšího vědeckého rozpracování a zavedení do praxe neefektivnějšíh forem a metod výcviku a výchovy důstojníků, kteří mají svou obětavou práci zabezpečovat prosazení vojenské politiky strany do života.

Učební základna je potřebná nejen pro skupinová zaměstnání s důstojníky, ale i pro jejich samostatnou práci. U těch štábů a útvarů, kde jsou dobře vybudované učební třídy (kabinety, knihovny a čítárny), zabezpečené potřebným množstvím speciální literatury, zvláště nové, dále řady, směrniceh, metodickými příručkami a pomůckami, nejpłodnější probíhá samostatná práce důstojníků.

U všech štábů a útvarů je účelné mít knihovny s dovedně vybranými knihami a pomůckami s přihlédnutím ke specifice svazků a útvarů a jimi plněným úkolům. Je rovněž nezbytné, aby každý generál a důstojník objednával noviny, vojenskoteoretické časopisy, opatřoval si potřebné knihy s vojenskoteoretickou, technickou a vojenskohistorickou tematikou.

Velký význam má organizace centralizovaného rozpracování kvalitních učebnic a učebních pomůcek a zapojení všech vojenských akademií do této práce, dále vědeckých prací k problémovým otázkám vojenství. Na vojenských školách a u vojsk jsou potřebné rovněž učební pomůcky, které zobecňují konkrétní zkušenosti z práce velitelů, štábů a politických orgánů při přípravě a vedení bojové činnosti v období Velké vlastenecké války i zkušenosti z lokálních válek.

z kapitalistických armád

Major. Ing. Václav Renč

Součinnost bitevních vrtulníků s taktickými letouny

Velení pozemního vojska a vojenského letectva USA věnuje značnou pozornost zvyšování účinnosti bojového použití vrtulníků vojenského letectva a letounů A-10A při zabezpečování úkolů přímé letecké podpory. Opatření, která jsou přijímána v ozbrojených silách USA, jsou zaměřena na zkvalitnění výzbroje letounů a vrtulníků a zdokonalování taktiky bojového použití při jejich zasazení proti obrněným cílům protivníka.

Zkušenosti ze cvičení, uveřejněné v zahraničním tisku, ukazují, že při samostatné bojové činnosti bitevních vrtulníků nebo letounů A-10A není dosahováno požadované účinnosti a ztráty vrtulníků nebo letounů jsou značně vysoké. Bitevní vrtulníky jsou snadno zranitelné palbou protiletadlových prostředků, v období navedení PTRS nemají prakticky žádnou možnost účinného manévru proti PVO a při visu v malé výšce se demaskují hlukem motoru a oblaky zvířeného prachu. Hlavními nedostatky letounů A-10A jsou náročnost na pilotáž v přízemních výškách, zejména v kopcovitém terénu, omezené možnosti vedení bojové činnosti za ztížených povětrnostních podmínek a značná přetíženost osádky za letu v malých výškách, což ztěžuje vyhledání cíle a jeho ničení.

Na základě celé řady zkušebních úkolů došli američtí vojenští odborníci k zá-

věru, že účinnost ničení obrněných cílů protivníka lze zvýšit vytvořením smíšené protitankové letecké skupiny. Skupinu může tvořit 5 vrtulníků AH-1S, 3 až 4 vrtulníky OH-58 a 4 až 5 letounů A-10A. Je určena k zabezpečení přímé letecké podpory jednotek pozemního vojska do hloubky 60 km od čáry dotyku.

Úkolem průzkumných vrtulníků OH-58 je zjistit rozmístění prostředků PVO v bojové sestavě protivníka a směr pohybu tanků. Údaje předávají jejich osádky osádkám bitevních vrtulníků AH-1S a letounů A-10A. Při další činnosti zabezpečují přesné navedení letounů a vrtulníků do prostoru cíle a provádějí klamnou činnost.

Hlavním úkolem bitevních vrtulníků a letounů je ničení prostředků PVO, tanků, BVP a obrněných transportérů protivníka.

Na základě společných cvičení byly stanoveny tři hlavní způsoby vedení bojové činnosti smíšenou protitankovou leteckou skupinou:

- postupné údery na cíle,
- současný úder na jeden cíl,
- současný úder na několik cílů.

Při **postupných úderech** je skupina rozdělena na tři letové sledy. V prvním sledu přilétají k cíli průzkumné vrtulníky, z výšky 200 až 300 m vedou průzkum a za hranici účinného dosahu prostředků

PVO protivníka zahajují klamnou činností. Do prvního sledu mohou být začleněny 2 bitevní vrtulníky, jejichž hlavním úkolem je ochrana skupiny a ničení cílů, které se demaskují palbou. Ve druhém sledu se skrytě přibližují k cíli další 3 bitevní vrtulníky, palbu na cíl zahajují ze vzdálenosti 3000 m a z výšky 8 až 20 m, ničí především prostředky PVO, tanky a BVP. Ve třetím sledu dvě dvojice letounů A-10 A z výšky 90 až 200 m ničí řízenými střelami Maverick a palbou palubních kanónů prostředky PVO a tanky. Každá dvojice letounů provádí několik ztečí z různých směrů. Letouny i vrtulníky odpalují řízené střely na cíl ze vzdálenosti větší jak 500 m za hranici účinného dosahu prostředků PVO v bojové sestavě protivníka.

Při současném úderu na jeden cíl se nachází skupina v prostoru cíle prakticky společně, průzkumné vrtulníky provádějí demonstrační činnost a poutají palbu prostředků PVO na sebe, bitevní vrtulníky a letouny ničí prostředky PVO, tanky a ostatní obrněná vozidla. Protivníka napadají z týlu bojové sestavy a z boků. Při tomto způsobu vedení bojové činnosti je nutná dokonale propracovaná součinnost vrtulníků a letounů co do rozdělení výšek a cílů. Činnost celé skupiny v prostoru cíle trvá do 15 minut.

Při současném úderu na několik cílů zahajují činnost průzkumné vrtulníky společně s vrtulníky AH-1S. Průzkumné vrtulníky upřesňují polohu a činnost protivníka a bitevní vrtulníky ničí pouze prostředky PVO. Letouny A-10 A současně se zahájím palby vrtulníků AH-1S zahajují ničení tanků a BVP. Po odletu letounů pokračují bitevní vrtulníky v ničení dalších cílů. Činnost vrtulníků v prostoru cíle trvá 25 minut, letounů do 10 až 15 minut.

Podle názorů specialistů amerického vojenského letectva je základním předpokla-

dem úspěšné činnosti smíšené protitankové letecké skupiny dokonalá součinnost mezi osádkami letounů a vrtulníků a jednotkami pozemního vojska, v jejichž prospěch skupina působí. Činnost skupiny řídí představitel vojenského letectva určený velitelem leteckého svazu, který společně s velitelem podporovaného svazu pozemního vojska sestavuje plán činnosti skupiny k zabezpečení úkolů přímé letecké podpory. Odpovídá za včasné a přesné předání úkolů veliteli skupiny a za organizaci součinnosti při vedení bojové činnosti.

Zasazením smíšené protitankové letecké skupiny proti tankovým jednotkám protivníka se má zvýšit účinnost ničení tanků 2krát až 4krát a ztráty vrtulníků a letounů se mají snížit o 50 %. K zabezpečení úspěšné činnosti skupiny musí však specialisté vojenského letectva doložit celou řadu problémů, zejména nedostatečnou připravenost představených leteckých návodců pro řízení činnosti skupiny v bojovém prostoru, nízkou vycvičenost osádek letounů a vrtulníků pro vedení společné bojové činnosti, nevyhovující spojení letounů a vrtulníků s pozemními řídicími stanovišti v malých výškách a některá bezpečnostní opatření při společné bojové činnosti.

Smíšená protitanková letecká skupina se má stát, podle názorů západních specialistů zveřejněných v zahraničním tisku, bojovým uskupením schopným s vysokou účinností ničit tankové jednotky protivníka a vytvářet tak podmínky pro úspěšnou činnost pozemních jednotek v případě vzniku ozbrojeného střetnutí. Zdokonalování výzbroje a taktiky bojového použití letounů a vrtulníků je dalším důkazem zvyšování tempa zbrojení v oblasti konvenčních zbraní a snahy USA o získání převahy nad Sovětským svazem a jeho spojenci.

K rychlé orientaci v Bojovém řádu

Útok čl. 91, 92, 98	hlavní druh boje; může být veden na – bránícího se nepřítele, – útočícího nepřítele, – odcházejícího nepřítele musí být veden vysokým tempem, bez přerušení, ve dne i v noci	cílem je: – rozdrtit nepřítele, – ovládnout důležité prostory (čáry, objekty), spočívá v: – ničení nepřítele všemi dostupnými prostředky, – rozhodné zteči, – rázném postupu vojsk do hloubky obrany nepřátelského uskupení, – ničení nebo zajímání nepřátelské živé síly, – zmocňování se zbraní, vojenské techniky a různých nepřátelských objektů, jakož i určených prostorů (čar)
Útok za použití jaderných a konvenčních zbraní čl. 98	za použití jaderných zbraní: 1. nepřátelská uskupení a další důležité objekty se ničí jadernými údery zasazovanými současně do celé hloubky rozmístění nepřítele 2. úplné zničení se dovršuje – dalšími údery jaderných a konvenčních zbraní, – rozhodným využitím jejich výsledků k prudkému útoku motostřeleckých a tankových útvarů (jednotek) na směrech, – zmocněním se jednotlivých důležitých prostorů (čar)	za použití pouze konvenčních zbraní se dosahuje rozdrčení protistojícího nepřítele zpravidla: 1. postupným palebným ničením jeho útvarů (jednotek) prvního a druhého sledu a záloh, 2. rozhodným útokem motostřeleckých a tankových útvarů (jednotek) ve stanovených pásmech, 3. zmocněním se určených prostorů (čar)
Provedení útoku čl. 92	1. po přesunu z hloubky, 2. z přímého dotyku s nepřítelem	1. hlavní způsob za použití jaderných zbraní

Útok po přesunu z hloubky čl. 93, 94	obvykle se provádí z výchozího prostoru, který se určuje 20 až 40 km od předního okraje nepřátelské obrany, a uskutečňuje se rozvinutím útvarů (jednotek) do bojové sestavy pro zteč z chodu	pro přesun se vybírá divizi co nejvíce os, každému pluku prvního sledu se určuje 1 – 2 pochodové osy
Výchozí čára čl. 94, 503	vzdálenost musí zabezpečit vyvedení praporek (oddílových) proudů z prostorů rozmístění vojsk	
Čáry rozvinutí čl. 94	do praporek proudů 12 – 15 km od předního okraje nepřátelské obrany	mimo dosah účinné palby většiny nepřátelského dělostřelectva
	do rotních proudů 4 – 6 km	mimo dosah přímé střelby děl, tanků a protitankových řízených střel nepřítele
	do četových proudů 2 – 3 km	podle možnosti za terénní vlnou
Čára přechodu ke zteči čl. 94	– možnost skrytého přiblížení motostřeleckých a tankových jednotek, – umožňovat vedení účinné palby z hlavních druhů zbraní, – umožňovat provedení zteče předního okraje nepřátelské obrany v určeném čase (Č) maximální rychlostí a bez zastávky	může se určovat ve vzdálenosti do 600 m od předního okraje nepřátelské obrany a někdy i ve větší vzdálenosti
Čára bezpečnostní vzdálenosti čl. 94	jestliže se jaderné údery vedou na opěrné body na předním okraji nepřátelské obrany	jakmile se k ní vojska přiblíží, činí nezbytná opatření k ochraně
Útok z přímého do-tyku čl. 95, 155	divizi (pluku) se určuje výchozí prostor, – divize (pluk) přechází do útoku zpravidla z obrany nebo po zaujetí východiště k útoku, po přesunu z hloubky zaujímá – tankový pluk – vyčkávací prostor, a to pluk prvního sledu: 12 – 15 km, druhého sledu: 15 – 20 km, – tankové prapory motostřeleckých pluků prvního sledu vyčkávací postavení 6 – 8 km od předního okraje nepřátelské obrany	východiště k útoku zaujímá – po nezbytném přeskupení , – po přesunu z hloubky a vy- středění vojsk v obraně
Průlom čl. 92	spočívá v – rozvrácení nepřátelské obrany úderem všech zbraní a rozhodnou ztečí tankových a motostřeleckých útvarů (jednotek) na úzkém úseku,	při útoku za použití jaderných zbraní se obvykle zahajuje zasedáním jaderných úderů a krátkou palebnou přípravou při útoku za použití pouze konvenčních zbraní se provádí zpra-

	- vytvoření trhliny v obraně, - jejím dalším rozšíření do stran a do hloubky	vidla mnohem delší a mohutnější palebná příprava
Zteč BR část 2, čl. 58 BR část 1, čl. 97	spočívá v rychlém a nepřetržitém postupu tankových a motostřeleckých jednotek v bojové sestavě spojeném s intenzivní palbou tanků a BVP a podle stupně přiblížení k nepříteli i jiných druhů zbraní s cílem zničit (rozdrtit) nepřítele	Způsoby provedení: - zteč v jednotné obrněné sestavě (bez sesednutí motostřeleckých jednotek), - zteč v kombinované bojové sestavě (se sesednutími motostřeleckými jednotkami)
Zteč v jednotné obrněné bojové sestavě čl. 97	- jestliže je nepřátelská obrana spolehlivě ničena jadernými nebo konvenčními zbraněmi, - zničí se většina protitankových prostředků nepřítele v úsecích průlomu	zteč bez sesednutí motostřeleckých jednotek, tanky útočí těsně za výbuchy granátů vlastního dělostřelectva, motostřelecké jednotky na BVP (OT) 100 – 200 m za tanky v bojové linii a vedou palbu všemi svými palebnými prostředky
Zteč v kombinované bojové sestavě čl. 97	- při průlomu předem připravené a ženijně vybudované obrany, - při průlomu opevněných prostorů, - při nedostatku palebných prostředků, - v těžko průchodném terénu	zteč se sesednutími motostřeleckými jednotkami, které útočí v pěší sestavě v rojnici těsně za bojovou linií tanků, BVP (OT) postupují skoky za svými jednotkami, v některých případech mohou působit přímo v rojnících
Zahájení a vedení zteče čl. 138, 111	zteč začíná tehdy, jakmile ve stanovené době tankové a motostřelecké jednotky pluků prvního sledu dosáhnou v bojové sestavě čáry přechodu ke zteči	vede se rozhodně, ve vysokém tempu a bez přerušení do celé hloubky obrany nepřátelských brigád (pluků) prvního sledu, tj. 8 – 10 a někdy i více km
Zteč při rozvíjení útoku čl. 150	hlavní síly divize (pluku) postupují za předsunutým odřadem (předvoji) a rozvíjejí jeho úspěch; bude-li nepřítel klást organizovaný odpor, rozvinou se z chodu do bojové sestavy a po krátké palebné přípravě provedou ráznou zteč	nezdaří-li se zteč z chodu, prolamují se obranné čáry na úzkých úsecích po zkrácené přípravě (orientačně u divize v trvání 6 – 8 h a u pluku 4 – 6 h)
Čas „Č“ čl. 94, 135	zahájení zteče předního okraje nepřátelské obrany v určeném čase	oznamuje velitel divize (pluku) podřízeným velitelům před zahájením přesunu pluků (praporů) prvního sledu
Doba provedení jaderných úderů čl. 135	oznamuje velitel divize (pluku) spolu s časem „Č“	
Útočné pásmo čl. 100	divize prvního sledu 10 – 20 km, pluk do 5 km, prapor až 2 km	šířky jsou jednotné pro boj vedený s jadernými nebo pouze konvenčními zbraněmi

Úsek průlomu čl. 100	při použití pouze konvenčních zbraní: – divize až 4 km, – pluk až 2 km, – prapor útočí v šířce do 1 km	Při útoku za použití jaderných zbraní může být širší, a někdy totožný s útočným pásmem
Hloubka bojového úkolu divize čl. 101	– obvykle do 50 km za den, – při průlomu opevněného prostoru a za útoku v těžko průchodném terénu 30 – 35 km, – při útoku v rovinatém a středně členitém terénu proti slabému nepříteli až 80 km	
Členění bojového úkolu čl. 101, 102	obvykle se určuje: divizi prvního sledu: – bližší úkol, – další úkol (je zpravidla úkolem dne),	– zničení nepřítelů v útočném pásmu a ovládnutí čáry jeho divizních záloh, – rozvinutí útoku do hloubky, zničení přisunovaných záloh nepřítelů a ovládnutí čáry určené na první den útoku
	pluku prvního sledu: – bližší úkol, – následující úkol, – směr dalšího útoku,	– do hloubky čáry brigádních záloh, – splnění bližšího úkolu divize (čára divizních záloh), – do hloubky dalšího úkolu divize,
	divizi druhého sledu: – bližší úkol a směr dalšího útoku	
	pluku druhého sledu: – bližší úkol, – směr dalšího útoku	– zničení přicházejících nepřátelských záloh v součinnosti s pluky prvního sledu a ovládnutí čáry určené divizi na první den útoku, – k zabezpečení splnění bojového úkolu divize do celé hloubky
	při průlomu předem připravené a ženijně vybudované obrany, opevněného prostoru a při násilném přechodu velkých vodních překážek může být: 1. – bližším úkolem divize zničení prvního sledu nepřátelské divize v útočném pásmu divize a ovládnutí čáry brigádních (plukovních) záloh, – následujícím úkolem divize rozdrčení nepřátelských divizních záloh a ovládnutí jejich obranné čáry, – další úkol divize spočívá v rozvinutí útoku do hloubky a ovládnutí čáry určené na první den útoku; 2. – bližším úkolem pluku zničení prvního sledu nepřátelské brigády (pluku) v útočném pásmu pluku a ovládnutí prvního postavení, – následujícím úkolem pluku rozvinutí útoku, rozdrčení prvního sledu nepřátelské divize v součinnosti se sousedními pluky a ovládnutí čáry brigádních (plukovních) záloh, – směr dalšího útoku k zabezpečení rozdrčení přicházejících záloh a prolomení obrany nepřátelské divize prvního sledu do celé její hloubky	

Směr hlavního úderu čl. 103	určuje – nadřazený, – nebo velitel divize (pluku) na celou hloubku útoku, nebo jen do hloubky bližšího úkolu; během útoku se může měnit; na směr hlavního úderu se vytváří a trvale udržuje převaha sil a prostředků nad nepřítelem	
Taktický vzdušný výsadek čl. 105	– používá se zpravidla na směr hlavního úderu, – v průběhu útoku může divize v jednom dnu postupně vysadit několik taktických vzdušných výsadek k plnění různých úkolů	hloubka vysazení se určuje zpravidla podle jejich úkolu a složení s ohledem na možnost vést samostatně boj v trvání 3–4 hodiny
	určuje se mu: – výchozí prostor pro vysazení,	– v něm se určuje hlavní a záložní nakládací plochy (místa) pro vrtulníky a vyčkávací prostory jednotek; volí se co možná nejblíže od prostoru vysazení a podle terénu může být 20–30 km od linie fronty
	– průletové pásmo,	– vybírá se na směr, kde má nepřítel nejméně prostředků protivzdušné obrany a kde terénní podmínky dovolují uskutečnit přelet v malých výškách; může být široké 2–4 km
	– hlavní a záložní prostor vysazení (přistávací plochy)	– jedna nebo více přistávacích ploch
Druhý sled (vševojsková záloha) čl. 134, 146	se přesunuje zpravidla za podpory prvního sledu ve vzdálenosti: divize 15–20 km, pluku 6–8 km	
Upřesnění úkolu druhému sledu a vševojskové záloze čl. 146	velitel divize uvede – stručné závěry ze zhodnocení nepřitele, – posilové prostředky, – bojový úkol, – čáru zasazení a dobu jejího dosažení, – osy a způsob přesunu, – čáry rozvinování, – způsob palebného ničení nepřitele v úseku, kde bude druhý sled (záloha) zasazen	
Palebná příprava před zasazením druhého sledu (vševojskové zálohy) čl. 146	divize – palebná příprava (jeden až dva palebné přepady) pluku – zpravidla jeden palebný přepad – palebná podpora (s přechodem do útoku),	
	na podpoře zasazení se kromě toho podílí i protitanková záloha, pohyblivý oďad zatarasovací a prostředky protivzdušné obrany; nejdůležitější objekty mohou být ničeny jadernými údery	

	– po jejím ukončení se může útok v hloubce podporovat palebným doprovodem	
Divize druhého sledu armády (armádního sboru) čl. 153	rozmísťuje se zpravidla ve vzdálenosti 60–80 km od linie fronty	
Pronásledování čl. 159	cílem je – dokončit rozdrčení odcházejícího nepřítele a zabránit mu v organizovaném přechodu do obrany na výhodných čarách v hloubce	vojska musí pronásledovat nepřítele; – nepřetržitě, – ve dne i v noci, – za jakéhokoli počasí, – s plným vypětím sil, – za využití co největšího počtu komunikací vedoucích souběžně se směrem odchodu nepřítele
Způsoby pronásledování čl. 159	– čelně, – po komunikacích, které jsou souběžně se směrem jeho odchodu, – kombinovaným způsobem	nejvýhodnější je kombinovaný systém pronásledování
Zahájení pronásledování čl. 161	útvary (jednotky) zahajují pronásledování ihned jakmile zjistí odchod nepřítele a vedou je zpravidla podle samotného rozhodnutí svých velitelů, aniž by vyčkávaly rozkazu nadřízeného; podávají mu hlášení o přechodu do pronásledování	pronásledování zahajují v bojové sestavě, v jaké vedly boj do zjištění odchodu nepřítele
Splnění cílů pronásledování čl. 162	rozdrčení odcházejícího nepřítele: – ničením jeho hlavních sil údery raketového útvaru a letectva a palbou dělostřelectva a dalších prostředků ničení, – vytrvalým čelním pronásledováním částí sil a rozhodným pronikáním hlavních sil divize (pluku) na odchodové cesty nepřítele, – jeho rozdělením a ničením po částech	– předstížení nepřítele v dosažení určených objektů; – včasným vysláním předstředního odřadu, přepadových odřadů, předvojů a vysazením taktického vzdušného výsadku, – rázným pronikáním mezerami v nepřátelské sestavě k hlavním silám po souběžných cestách a přehrazením odchodových cest jeho hlavních sil a rozhodnými údery do boku a týlu ničit nepřítele po částech
Násilný přechod vodních překážek čl. 166, 170	divize (pluk) překonává vodní překážku zpravidla z chodu , po přípravě násilného přechodu provedené ještě před příchodem útvarů (jednotek) k vodní překážce	násilný přechod se uskuteční obvykle: – v sestavě v jaké vojska útočí, – zpravidla na široké frontě a ve vysokém tempu; je součástí bojového úkolu divize (pluku) pro útok
Násilný přechod vodní překážky při nezdaru z chodu,	divize (pluk) provede násilný přechod po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky ;	příprava: – zkrácená (u divize trvá orientačně 6–8 h, u pluku 4–6 h),

nebo vyžaduje-li to situace čl. 166, 187	uskutečňuje se na vybraných úsecích, a to: - z přímého dotyku s nepřítelem u vodní překážky (výchozí prostor se určuje bezprostředně u vodní překážky), - po přesunu z hloubky (výchozí prostor se určuje 20–40 km od řeky)	- všestranná: vojska se přesklupují a vytvářejí bojovou sestavu současně s organizací útoku na nepřítele bránícího vodní překážku na protilehlém břehu; všechny síly prvního sledu jej zahajují a vedou současně
Úsek násilného přechodu čl. 168	určuje nadřízený velitel (náčelník) nebo jej ve svém pásmu vybírá sám velitel divize (pluku) šířka je závislá na: - rázu vodní překážky, - množství přepravních prostředků, - možnostech umlčování nepřítelů; za příznivých podmínek může být totožný s útočným pásmem divize (pluku)	úsek násilného přechodu divize zahrnuje: - divizní přepraviště, - dva až tři úseky násilného přechodu pluků prvního sledu, v nichž se zřizují hlavní a záložní plavidlová, přívozová a mostová přepraviště a podle možnosti i podvodní přepraviště pro tanky; v úseku násilného přechodu pluku se vybírají praporeční úseky násilného přechodu a zřizují se plukovní přepraviště
Druhy přepravišť čl. 168	hlavní a záložní plavidlová, přívozová, mostová a podvodní přepraviště pro tanky; k oklamání nepřítele klamná – podle rozhodnutí velitele divize	počet a druhy přepravišť: - podle toho, jaké přepravní prostředky jsou k dispozici, - podle rázu vodní překážky a stanoveného pořadí přepravy vojsk
Výchozí čára k přepravě čl. 168	ve vzdálenosti 1–2 km	při zaujetí výchozího prostoru přímo u vodní překážky ve vzdálenosti 100–300 m od okraje vody
Prostory nasazení a utěsnění tanků čl. 168	prostory nasazení (naložení) na plavidlové přepravní prostředky a prostory utěsnění tanků ve skrytých místech ve vzdálenosti 5 až 6 km od vodní překážky	při zaujetí výchozího prostoru u vodní překážky i blíže
Výchozí prostor druhého sledu (vševojskové zálohy) čl. 168	divize: 15–20 km za útvary prvního sledu, pluku: 6–8 km za jednotkami prvního sledu	
Palebné ničení nepřítele při násilném přechodu vodní překážky čl. 174	možná období: 1. palebné zabezpečení přesunu vojsk k vodní překážce, 2. palebná příprava násilného přechodu a zteče,	1. před zahájením nebo při jeho zahájení, 2. před násilným přechodem vodní překážky má obvyklý obsah, končí buď po dosažení výchozí čáry k přepravě (úzké a střední vodní překážky) nebo po zahájení násilného přechodu (ostatní vodní překážky),

	3. palební podpora násilného přechodu a zteče	3. v průběhu násilného přechodu vodní překážky končí ovládnutím celé hloubky prostoru obrany nepřátelských brigád (pluků) prvního sledu útočícími útvary (jednotkami)
Prostředky PVO při násilném přechodu vodní překážky čl. 175	Při zahájení násilného přechodu hlavními silami musí být všechny sily a prostředky PVO divize (pluku) rozvinuty a připraveny odrážet úder z vzduchu	
Předsunutý odřad při násilném přechodu vodní překážky čl. 183	– nezahajuje boj s jednotlivými opěrnými body nepřítele na přístupu k vodní překážce, rázně k ní proniká a v součinnosti s taktickým vzdušným výsadkem (údernou výsadkovou jednotkou) nebo samostatně se zmocňuje mostů, přepravišť a výhodných úseků na vodní překážce, – za podpory palby dělostřelectva a úderů letectva rozhodnou činností ničí nepřítele bránící vodní překážku překračuje ji, – zmocňuje se předmostí a drží je do příchodu hlavních sil	
Čas „Č“ při násilném přechodu čl. 184	začátek násilného přechodu („Č“) – okamžik odplutí jednotek prvního sledu od vlastního břehu; tím se zabezpečuje současné zahájení násilného přechodu silami prvního sledu	
Druhy vodních překážek čl. 188	– úzké: do 100 m, – střední: 100–250 m a široké: 250–600 m, – velké: nad 600 m	– překonávají se zpravidla broděním, na obojživelných bojových vozidlech a přepravních prostředcích; používají se rovněž útočné doprovodné mosty a mosty na pevných podpěrách, – na obojživelných bojových vozidlech, plavidlových přepravních prostředcích a na soulodích, nehluboké úseky i broděním, nebo po mostech na plovoucích podpěrách
Střetný boj čl. 310	cíle: – rozdrtit útočícího nepřítele v krátkém čase, – převzít iniciativu, – vytvořit výhodné podmínky pro další činnost	druh útočného boje , při němž se obě strany snaží splnit stanovené úkoly útokem
Manévr ve střetném boji čl. 313	divize (pluk) působící v předsunutém odřadu a na samostatném směru zasazuje úder hlavními silami zpravidla do boku a týlu hlavního uskupení nepřítele a zároveň je poutá částí sil čelně; čelní úder: – je-li nepřítel spolehlivě ničen jadernými zbraněmi, – manévr útvaru (jednotek) do boku a týlu je obtížný, – manévrem by se ztratilo příliš času	Musí: – být jednoduchý, – zabezpečovat maximální ničení nepřítele jadernými a konvenčními zbraněmi, – zabezpečovat rozdělení jeho pochodové nebo bojové sestavy a jeho následné ničení po částech

Bojový úkol čl. 314	Divizi a pluku se stanovuje: – bližší úkol, – směr dalšího útoku	
Obsah bližšího úkolu čl. 314	divize: – rozdrtit hlavní síly nepřátelské divize vedoucí střetný boj, – zničit její prostředky jaderného a chemického napadení, dělostřelectva nebo se jich zmocnit, – ovládnout čáru, která zabezpečuje výhodné podmínky pro rozvíjení útoku BÚ pluku na poutacím směru (čelně): – ovládnout výhodnou čáru, která zabezpečuje hlavním silám podmínky pro manévry, a úder do boku a týlu hlavního nepřátelského uskupení, – ničit útočícího nepřítele palbou všech prostředků a nedovolit mu udeřit do boku a týlu hlavních sil divize; při přechodu hlavních sil ke zteči se mu ukládá nový úkol a stanovuje se směr útoku	pluku (na směr hlavního úderu): – rozdrtit na stanoveném směru hlavní síly brigády (pluku) prvního sledu nepřátelské divize vedoucí střetný boj, – ovládnout čáru, která zabezpečuje výhodné podmínky pro ničení přísunových záloh a rozvíjení útoku; při spolehlivém ničení nepřítele jadernými zbraněmi může být shodný s BÚ divize
Bojová sestava čl. 315	divize (pluku) se zpravidla člení do jednoho sledu, přičemž se vyčleňuje silná vševojsková záloha	musí zabezpečit silný počáteční úder

Spojovací vojsko Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce

Zkušenosti z Velké vlastenecké války přesevědivě ukázaly, že bez spolehlivého spojení není možné dosáhnout nepřetržitého velení vojskům. Hlavní úloha při zabezpečení pevného velení patřila spojovacímu vojsku Sovětské armády. To se v průběhu války neustále rozvíjelo a zdokonalovalo svou organizační strukturu, principy bojového použití a bylo vybavováno stále kvalitnější spojovací technikou. Rozvoj materiálně technické základny spojovacího vojska se projevil ve zlepšení jeho organizace a zdokonalení způsobů spojení na všech stupních velení.

Po napadení Sovětského svazu fašistickými vojsky se vytvořila velmi těžká a složitá situace pro zabezpečení velení vojskům na frontě. Všechny spojovací útvary frontů, jejich armád a divíží byly organizovány podle mírových tabulek a jejich doplnění a vytvoření nových podle mobilizačních plánů nebylo realizováno. Kromě toho mnohé spojovací útvary a jednotky k době napadení byly na odborných soustředěních ve výcvikových prostorech, odloučené od svých svazků.

Jmenováním I. T. Peresypkina (později maršál spojovacího vojska) náčelníkem spojení Rudé armády bylo centralizováno řízení a organizace spojení v ozbrojených silách a občanském životě.

I. T. Peresypkin vykonával současně funkci lidového komisaře spojů SSSR. Velké pravomoci v rukách náčelníka spojení Rudé armády umožňovaly řešit v krátké době složité problémy v oblasti spojení.

Již k 20. srpnu roku 1941 byly fronty a armády doplněny samostatnými spojovacími pluky na 60 až 70 %, samostatnými linkovými spojovacími prapory na 80 až 90 %. Omezené množství spojovací techniky značně snižovalo možnosti spojení. Tato skutečnost byla vyjádřena i v tabul-

kách. Jestliže podle předválečných tabulek měla divize 63 rádiových stanic, tak podle nových jich měla jen 10–15, telefonního kabelu místo 473 km jen 100 km a telefonní přístroje byly sníženy na 100 kusů z původního počtu 372. Nehledě na značné těžkosti spojovací vojsko základní požadavky na velení vojskům zabezpečovalo. Přemístěním průmyslových závodů na východ a zvýšením výroby spojovací techniky byla od prosince roku 1941 sovětská vojska vybavována spojovacími prostředky ve větším rozsahu. V zimním tažení v letech 1941–1942 bylo pokračováno v dosavadní praxi zřizovat spojení o jeden stupeň níže. Generální štáb se štáby armád a štáby frontů se štáby divíží. Tento systém byl rozšířen na všechny stupně velení, včetně střeleckého pluku.

Poprvé se začaly vytvářet rádiové uzly, na kterých byly rádiové prostředky využívány centralizovaně. K létu roku 1942 byla sovětská vojska vybavována již novými rádiovými stanicemi typu RSB-F a RBM. Prvá zabezpečovala spojení na stupni armáda – divize a druhá divize – prapor. Rádiová stanice RBM umožňovala spojení z míst velení, vzdálených do 3 km od rádiové stanice a byla používána jako osobní rádiová stanice velitele armády, sboru a divize. Zkušený radista zajistil na RBM telegrafní spojení na vzdálenost 250 km i více.

Ve druhé polovině roku 1942 tankové a mechanizované vojsko bylo vybavováno rádiovou stanicí 13-R. Pro zajištění spolehlivého spojení velitelů tankových svazků byla v jejich bojových vozidlech zabudována rádiová stanice RSB-F.

Nové rádiové prostředky podstatně ovlivnily spolehlivost spojení, které v této době bylo rozhodující pro úroveň velení

vojskům. Zlepšovalo se i linkové spojení, které se organizovalo po jedné nebo více osách a na směrech.

Nejvíce rozšířeným způsobem rádiového spojení v prvním období byly rádiové sítě. Rádiový směr se nepoužíval vzhledem k omezenému množství rádiových stanic.

Zvýšení výroby mobilních rádiových stanic RSB-F a RAF-KV-3 a přenosných RB, RBM, 12-RP a 13-R umožnilo značně zlepšit spojení na operačním a taktickém stupni ve druhém období Velké vlastenecké války. Zvýšila se výroba i linkových spojovacích prostředků a tím i možnost rozšíření linkového spojení na nižším stupni velení.

Při přípravě velkých útočných operací se organizovala speciální instrukční shromáždění s náčelníky spojení svazků a útvarů. U armád a divizí se organizovala zvláštní zaměstnání se spojovacími specialisty. Cílem těchto opatření bylo připravit spojaře k zabezpečení spolehlivého spojení ve složitých bojových a povětrnostních podmínkách.

Došlo i k organizačním změnám. Samostatné spojovací prapory tankových armád byly přeorganizovány na samostatné spojovací pluky. To umožnilo spojení štábu armády ze dvou míst a s větším počtem přidělených vojsk včetně zlepšení součinnosti s jinými svazky a svazy.

V souvislosti s obnovením sborového stupně velení byly organizovány samostatné spojovací prapory střeleckých sborů. V červnu roku 1943 byly zřízeny samostatné rádiové oddíly a samostatné rádiové roty, které posilovaly fronty a některé armády. U frontů byly spojovací letky nahrazeny leteckým spojovacím plukem. Pro zlepšení spojení se zřídily v září roku 1943 samostatné spojovací roty u týlu frontu a ještě se vyčleňovala kabelová rota na posílení spojovacích jednotek týlu.

Směrnicí generálního štábu Sovětské armády z 21. 10. roku 1943 byly stanoveny pro operační svazy tyto spojovací útvary a jednotky:

Pro front — samostatný spojovací pluk, samostatný spojovací prapor pro zabezpečení pomocného velitelského stanoviště, samostatný rádiový oddíl, samostatná telegrafně telefonní rota, dva samostatné prapory linkového spojení, dvě samostatné kabelové roty a pro každou organickou armádu frontu po samostatné telefonně stavební a telegrafně provozní rotě.

Pro vševojskovou armádu — samostatný spojovací pluk, samostatný linkový prapor, samostatná telegrafně stavební rota a čtyři samostatné kabelové roty.

Pro tankovou armádu — samostatný spojovací pluk, dvě kabelové roty, samostatná telegrafně provozní rota.

K začátku letního tažení roku 1943 byly spojovací útvary naplněny na 80—85 % a u divizí působících na hlavních směrech byly spojovací síly a prostředky téměř úplné.

Množství rádiových stanic podřízených náčelníkům spojení frontů a armád se zvýšilo více jak třikrát, což umožnilo jejich členění do sledů při přemísťování velitelských stanovišť. Tím bylo dosahováno nepřetržitého spojení v útočných operacích.

Zvýšení počtu rádiových stanic na taktickém stupni umožnilo zabezpečit rádiové spojení u většiny divizí do praporu včetně a u divizního dělostřelectva do baterie.

V roce 1943 došlo k dalšímu rozvoji spojovacího vojska. Bylo vytvořeno celkem 464 nových spojovacích útvarů a jednotek.

Ve třetím období Velké vlastenecké války vedla Sovětská armáda řadu velkých útočných operací. Spojovací vojsko bylo vybavováno novou kvalitnější technikou a v takovém rozsahu, že mohla být zlepšena organizace spojení na různých stupních velení. Při přípravě k útočným operacím uskutečňovaly spojovací útvary a jednotky nácivky v podmínkách blížících se skutečné bojové situaci.

U vševojskové armády měla organizace spojení některé zvláštnosti:

1. Linkové spojení se sbory bylo organizováno po dvou osách, na jejichž koncích byly rozvinuty pomocné spojovací uzly. Z nich byly vedeny spojovací směry ke štábům sborů.

2. Na pozorovatelně velitele armády byla skupina rádiových stanic RSB a RB, jejichž prostřednictvím se zabezpečovalo spojení s velitelem frontu, veliteli sborů a s veliteli divizí vstupem do rádiové sítě svazků.

Z velitelského stanoviště armády bylo spojení na směrech na rádiové stanici RSB a v rádiové síti štábu na RB. Pro součinnost uvnitř armády i se sousedy se vytvářely zvláštní rádiové součinnosti sítě.

3. Při násilném přechodu řeky bylo v divizi zabezpečeno spojení přes řeku s každým plukem několika kabely vedenými po dnu řeky a při vyřazení jednoho z nich se přešlo na druhý.

Na začátku roku 1945 bylo spojovací vojsko zcela zkompletováno. Např. ve višelsko-oderské operaci byla 2. gardová tanková armáda zasazena na třetí den operace do průlomu z magnuševského předmostí. K zahájení operace měla samostatný spojovací pluk, 3 samostatné kabelové roty, 1 samostatnou telegrafně

stavební rotu a spojovací letku ve složení 12 letounů PO-2. Rádiový prapor spojovacího pluku měl 13 rádiových stanic RAF-KV-4 a RSB-F na automobilech, 5 rádiových stanic RSB na tancích, 5 přenosných RBM a 2 rádiové přijímače. Rota pohyblivých pojitek měla 14 osobních automobilů, 18 obrněných transportérů a 8 motocyklů.

V berlínské operaci při dobývání říšského sněmu bylo z velitelského stanoviště a pozorovatelné velitelské sboru linkové spojení až do pluků včetně a umožňovalo přímé řízení bojové činnosti vojsk k ovládnutí „Reichstagu“. Při průlomu obrany na směru hlavního úderu fronty bylo zasaženo až 300 rádiových stanic na 1 km fronty.

Některé zkušenosti z Velké vlastenecké války neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách. Jsou to např. zkušenosti z centrálního řízení štábních i vojenských spojovacích systémů, spojení při vedení vysoce manévrové bojové činnosti, ustanovení odpovědných náčelníků pro jednotlivé operační spojovací směry, rozvíjení spojovacích uzlů různého určení apod.

Sovětská spojaři prokázali ve Velké vlastenecké válce vojenské mistrovství, pracovitost a hrdinství při plnění bojových úkolů.

V letech války byl úspěch operace a boje podmíněn nepřetržitostí a pevností velení. Nepřetržitost velení v mnohém závisela na spolehlivosti a kvalitě spojení. Proto zabezpečení spolehlivého spojení bylo základním požadavkem a kritériem veškeré činnosti spojovacího vojska a prvořadým zájmem velitelů a štábů všech stupňů.

Spolehlivost spojení se zabezpečovala zejména:

- promyšlenou a dovednou organizací spojení v souladu s rozhodnutím velitele,
- pokyny nadřízeného štábu a znalostí bojové situace,

- vytvářením záloh spojovacích sil a prostředků a jejich včasným manévrem k obnovení narušeného spojení nebo k zajištění nově vzniklých úkolů, vytvářením nových spojovacích směrů pro případ vyřazení hlavních směrů a též zřizováním pomocných spojovacích uzlů,

- vhodným přemísťováním velitelských stanovišť a opatřeními k ochraně spojovacích vedení a spojovacích prostředků před nepřitelem,

- neustálým udržováním spojovacích

prostředků v bezvadném stavu a zajištěním napájecích zdrojů,

- vysokou úrovní speciální a morálně politické přípravy příslušníků spojovacích jednotek a útvarů.

Bojová činnost v letech Velké vlastenecké války se vyznačovala velkou pohyblivostí, složitostí a rozhodností. S růstem významu pevného a nepřetržitého velení vojskům vzrostla úloha a význam spojení i spojovacího vojska. Jeho stavy se neustále zvyšovaly a v závěru války tvořily 10 % z celkového množství ozbrojených sil Sovětského svazu. Celkový počet spojařů byl na konci války 4krát větší než na jejím počátku. Z velkého množství spojařů vyznamenaných nejvyššími řády obdrželo 303 Zlatou hvězdu a titul hrdiny Sovětského svazu. Přes 600 spojovacích útvarů a samostatných jednotek bylo vyznamenáno nejvyššími řády SSSR a 58 samostatným spojovacím útvarům byl přiznán čestný název „gardovy“.

Bojové tradice spojařů československých vojenských jednotek se rodily ve společných bojích se sovětskými spojaři a staly se pevným základem tradic spojovacího vojska ČSLA.

Sovětská armáda dodala během války našim jednotkám v SSSR na 833 rádiových stanic různého typu a druhu. Většinou to byly již zmíněné 12-RP, 13-R, A-7, RB a RSB. Jenom v první polovině roku 1945 dodala Sovětská armáda jednotkám 1. čs. armádního sboru v SSSR asi 53 druhů různého spojovacího materiálu. Mezi nimi bylo 348 rádiových stanic různých typů, 52 dálnopisných aparatur, 1122 fonických telefonních přístrojů, 2030 km telefonních kabelů různého druhu, 314 km telegrafních kabelů, desítky akumulátorů, nabíjecích souprav, přepojovačů a mnoha dalšího spojovacího materiálu a přístrojů. Všechny materiály byly dodány bezplatně.

Pro další rozvoj spojovacího vojska ČSLA mělo dále mimořádný význam neformální uplatňování bohatých zkušeností spojovacích útvarů a jednotek armád států Varšavské smlouvy, zejména zkušeností Sovětské armády. K růstu odborné připravenosti a k výchově příslušníků spojovacího vojska v duchu socialistického vlastnictví a proletářského i socialistického internacionalismu významnou a velkou měrou napomáhala plnění úkolů v součinnosti se spojovacími útvary a jednotkami Střední skupiny vojsk.

V soudobých podmínkách jsou dále úspěšně rozvíjeny v bratrském svazku armád Varšavské smlouvy.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник профессор Богумил Гниздо, кандидат военных наук

Нравственный аспект боевой готовности и подготовленности личного состава социалистической армии

3

Автор рассматривает этот вопрос прежде всего с точки зрения теории. Положительным является то, что он уделяет внимание также соединению нравственного аспекта боевой готовности и подготовленности войск с современными требованиями для ее укрепления и углубления в ЧНА в соответствии с заключениями основных документов командования ЧНА для деятельности командиров, политработников и партийных организаций.

Полковник Милослав Нытра

К некоторым вопросам преподавания общественных наук и тактико-оперативных предметов

9

Автор рассматривает вопрос с точки зрения претенциозных требований командования и ГлавПУ ЧНА на углубление единства политической и профессиональной подготовки и повышение уровня военно-теоретического мышления военных кадров и объясняет принципы подготовки кадров в высших военных учебных заведениях.

Полковник Йосеф Звержина
полковник Станислав Юржица

Некоторый опыт из партийно-политического обеспечения подготовки и ведения оборонительного боя

15

Авторы статьи на основе требований Приказа министра национальной обороны ЧССР по подготовке войск ЧНА объясняют цель, место и роль целеустремленной партийно-политической работы и ее сочетание с боевой задачей и настоящей обстановкой.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук

Обнаружение и поражение разведывательно-ударной системы ЦСВС и защита своих войск против ее воздействия

21

Автор статьи рассматривает возможности обнаружения разведывательно-ударной системы ЦСВС и ее поражения различными силами и средствами, а также мероприятия для защиты своих войск против ее воздействия.

Подполковник Властимир Сосна

Влияние внедрения противником нового оружия на способы ведения современных операций

27

На основе оценки оперативно-стратегической концепции противника автор статьи рассматривает некоторые характерные черты современных операций, огневое поражение противника, охват из воздуха, вопросы главного удара, а также защиту вторых эшелонов, их ввод и некоторые вопросы ведения боя с оперативными резервами противника.

Полковник Иржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Организация и ведение боя в полосе обеспечения

32

Автор статьи объясняет постановления Боевого устава сухопутных войск ЧНА и подробно рассматривает возможные варианты построения полосы обеспечения и ведения боя в этой полосе.

Полковник Вацлав Длоуги

О подготовке командиров и штабов

38

На основе полученного опыта автор статьи оценивает отдельные формы подготовки генералов, офицеров, прапорщиков и штабов, уделяя особое внимание командирским сборам, командирской подготовке, самостоятельной подготовке, а также штабным тренировкам, военным играм и летучкам.

Полковник Павел Загоржик, доктор военных наук	
Моделирование боевых действий войск с использованием дигитализированной карты проходимости местности	42
Автор статьи оценивает характеристику театра военных действий и ее влияние на маневр войск. Рассматривает моделирование маневра войск с использованием базы данных о проходимости местности, структуру базы данных и достигнутые результаты в моделировании боевых действий войск.	
Полковник Алоис Коницар	
Поражение объектов первой очереди	49
Автор статьи рассматривает вопросы поражения объектов первой очереди как составную часть огневого поражения противника. Внимание уделяет основным целям первой очереди, планированию поражения этих целей, а также необходимому количеству боеприпасов для их поражения.	
Генералмайор Ян Клоцок	
Опыт полученный в организации взаимодействия между силами и средствами ПВО в совместном районе	53
На основе полученного опыта автор статьи рассматривает основные вопросы взаимодействия между силами и средствами ПВО общевойсковых объединений, соединений (частей) и авиацией в совместном районе. В заключении статьи показывает некоторые меры по совершенствованию взаимодействия.	
Полковник Мирослав Жак, кандидат военных наук, доцент полковник Отто Борсик	
Моделирование противовоздушного боя	56
Авторы статьи на основе предполагаемых вариантов действий воздушного противника и группировки сил и средств ПВО фронта оценивают эффективность ПВО методом математического моделирования.	
Полковник Карел Либл	
Перспективы разграбления и заграбления	61
Автор статьи знакомит читателей с содержанием и целями военно-научной конференции инженерных войск ЧНА, на которой занимались вопросами разграбления и заграбления в ходе операции (боя).	
Майор Эмил Нехватал	
Некоторый опыт из оперативно-стратегического учения „Щит-84“ в области тылового обеспечения	66
Автор статьи рассматривает некоторый опыт, полученный в ходе учения „Щит-84“, уделяя внимание вопросам действия штаба тыла, боевой и мобилизационной готовности тыловых объединений, соединений (частей) и учреждений, обеспечения войск в ходе боевых действий, а также организации реального обеспечения обучаемых.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
К профессиональной подготовке офицерских кадров	69
ИНФОРМАЦИИ	
Майор Вацлав Ренч	
Взаимодействие боевых вертолетов с тактическими истребителями	79
Автор статьи поясняет основные задачи боевых вертолетов и самолетов при их боевом применении. Рассматривает основные способы их боевых действий: последовательные удары по целям, одновременный удар по одиночной цели и одновременный удар по нескольким целям.	
Полковник Эденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Для легкой ориентировки в Боевом уставе	81

Автор статьи даст характеристику наступления, как основного вида боя, принципов его ведения, глубины боевых задач, принципов преследования, форсирования водных переград и встречного боя.

Полковник Вацлав Крейчик

Войска связи Советской Армии в Великой Отечественной войне

90

Автор объясняет организацию войск связи на отдельных этапах Великой Отечественной войны, их постоянное развитие, совершенствование их организационной структуры и безперебойное оснащение все более качественной техникой связи.

POZNÁMKY